

Svetlega obraza pred svetom

Titovi borci nikoli, dokler živijo, ne bodo pozabili Titovih besed: »Za nas ni počitka. Do zadnjega diha moramo izvrševati tisto, kar od nas pričakuje naša socialistična skupnost.«

V obdobju pred delegatskimi volitvami in v pripravah na kongrese borci nadaljujejo svoje vsestransko delovanje v skupni fronti organiziranih socialističnih sil, zlasti na področju ustvarjalnih razlag revolucionarnih tradicij, v boju za uresničevanje programa Zveze komunistov Jugoslavije, za nenehno razvijanje in krepitev socialističnega jugoslovanskega patriotizma, v boju proti razrednemu sovražniku, proti staremu in novemu dogmatizmu, nacionalizmu, separatizmu, hegemonizmu, proti vsem pojavom odpadništva in pobesnelega neofašizma.

Včasih nekako pozabljamo, da revolucija še ni končana in še več, da smo šele s prvimi koraki stopili na pot proti zgodovinskemu cilju delavskega razreda in uresničevanja revolucionarnega razvoja. Zato pa so borci, ki so že dokazali, da so bili in ostajajo Titovi borci, še bolj dolžni delati brez preda.

Velikanske borčevske izkušnje uživajo velik ugled, ta pa omogoča borcem, da so mlajšim generacijam spodbuda in vzor. Neprecenljiva škoda bi bila, če bi ostale te izkušnje zunaj akcije, saj bi s tem borci zatajili svoje bistvo ter svojo ideološko in politično opredelitev.

Zaradi vsega tistega, kar so za razvoj in napredek socialistične samoupravne Jugoslavije že storili, v imenu tisočerihr žrtev za svobodo in neodvisnost te naše domovine, so borci glasno in jasno povedali, da bodo še naprej ostajali v prvih vrstah boja proti vsakršnim oblikam nacionalizma in iredentizma ter proti vsem poskusom razbijanja bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, pa naj se ti pojavljajo na Kosovu ali kje drugje.

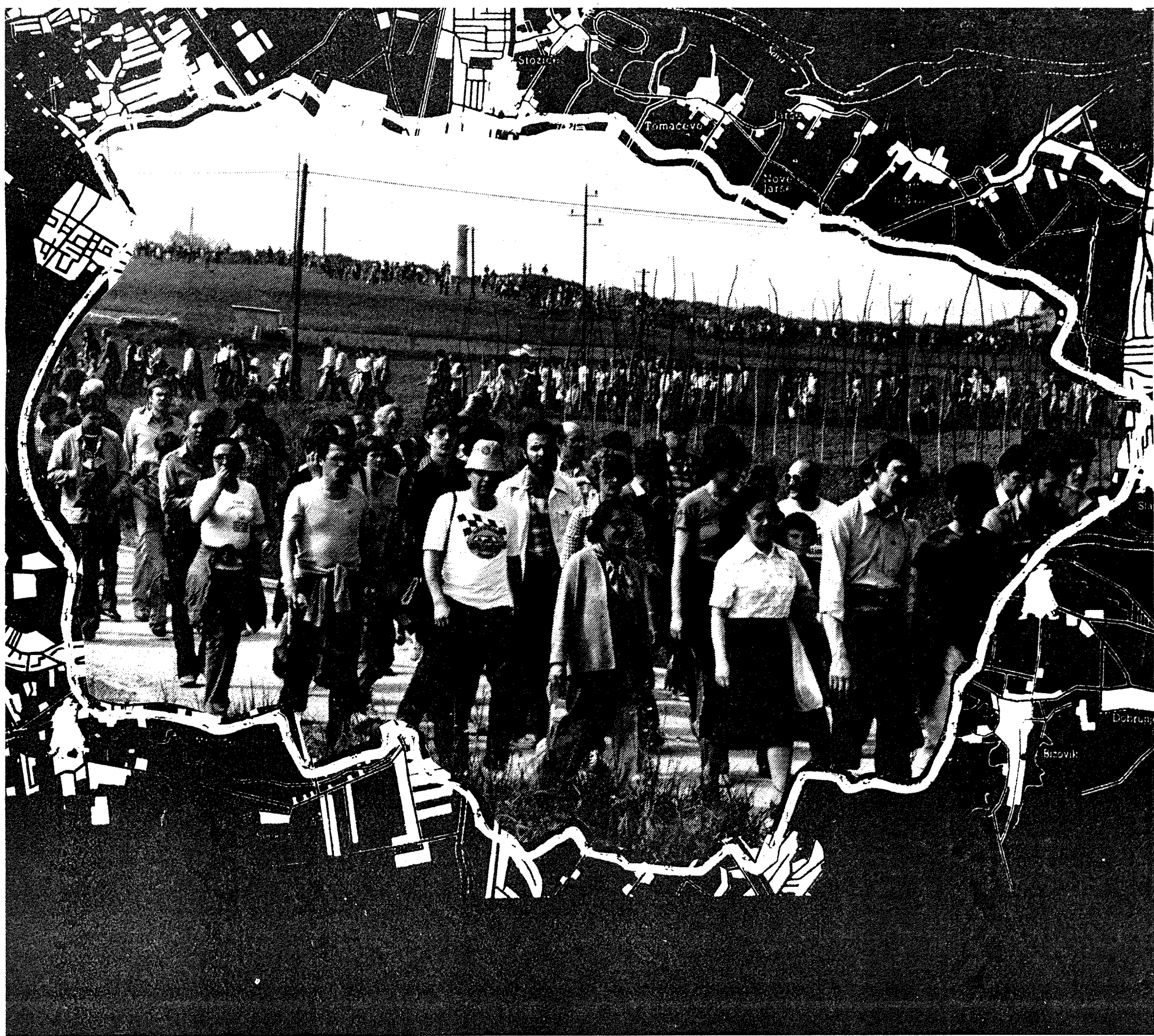
Tako je izzvenela tudi minula seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v Beogradu, ki ji je predsedoval Kosta Nadj, in v tem duhu je potekala tudi razprava ob Nadjevem referatu o aktualnih družbenopolitičnih nalogah ZZB NOV Jugoslavije.

B. Ž. J.

Št. 19

14. maja 1981

Leto XIX

Pisana množica ljudi vseh starosti se je v soboto, 9. maja, na dan osvoboditve Ljubljane s treh smeri pohoda po poteh partizanske Ljubljane zgrnila pred spomenik revoluciji, da na zaključni slovesnosti jubilejnega 25. pohoda s svojo navzočnostjo manifestira svojo socialistično zavest, ki izhaja iz naše revolucije in vodi vedno le naprej, v nove zmage, zavest, zaradi katere tudi Ljubljana – mesto heroj že šestintrideset let živi in dela v svobodi in vsak, naj bo Ljubljančan ali mimoidoči popotnik, hodi skozenj po utrjih svobodnih poteh.

Borcem enot, ki so 9. maja 1945 osvobodile Ljubljano, zbranim borcem domicilnih enot, medvojnim aktivistom OF ter voditeljem vstaje in usmerjevalcem socialistične graditve domovine so na tem veličastnem zboru med drugimi stopili ob bok gostje iz Furlanije in Julijske Krajine, s Koroške, Porabja ter iz prijateljskih in pobratenih mest Tbilisija, Pesara, Trsta, Mostarja, Reke in iz Kardeljevega.

Zgled ostalim odborom

Sredi minulega meseca je bila v Ljubljani skupščina 4. brigade VDV-partizanskih kurirjev Slovenije. Ko je predsednik Edi Golc-Švigelj poročal o delu sedanjega odbora v zadnjih dveh letih, je še posebej poudaril delo odbora in pododborov v pripravi na praznovanje letošnjih pomembnih jubilejev. Aktivni niso bili samo pri prenašanju tradicij NOB, temveč tudi na področju priprav na splošni ljudski odpor, pri zbiranju zgodovinskega gradiva itd.

V razpravi so delegati opozorili na številne težave, s katerimi se srečujejo pri zbiranju zgodovinskega gradiva, kakor tudi pri uresničevanju zastavljenih nalog pri obnovi spominskih obeležij oziroma kurirskih postaj. Kurirji, vsaj tako so še posebej poudarili na skupščini, se še vedno čutijo nekoliko odrinjene na stranski tir, saj naši pisci knjig, ki pišejo o bojnih poteh naših vojnih enot, kaj radi pozabljajo na kurirje, na njihovo pomembno delo v naši revoluciji. Kurirji niso bili samo prenašalci pošte, temveč tudi borci, aktivisti, predvsem pa zanesljivi vodniki naših vodilnih revolucionarjev mimo sovražnikovih straž, zased in minskih polj.

O sodelovanju s krajskimi, družbenopolitičnimi skupnostmi v kraju in občini, posebno pa še o sodelovanju z mladimi in o podružbljanju revolucionarnih tradicij NOB so delegati govorili še s posebno mero pozornosti.

Vse zbrane je v imenu divizijskega odbora pozdravil njen predsednik bojan Polak-Stjenka, ki je med drugim dejal, da je prav ta odbor 4. brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije eden najbolj delavnih in je lahko zgled ostalim odborom.

Dosedanji dolgoletni in prizadevni predsednik odbora 4. brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije Edi Golc-Švigelj, ki je vrsto let nad vse uspešno vodil odbor, je predal predsedniško mesto Henriku Ribiču-Muku.

Novo izvoljeni predsednik Henrik Ribič-Muk

V novi odbor so bili enoglasno izvoljeni: Karel Antloga, Adolf Adamič, Maks Bugar, Albin Barle, Tone Debevc, Franc Fojkar, Ožbolt Fajmut, Franc Ferfila, Edi Golc, Tone Gornik, Janez Kavčič, Drago Miklavc, Anton Petrič, Franc Plankar, Henrik Ribič, Zdenko Roter, Franc Rejc, Ivan Samsa in Hinko Laznik.

Tajniška dela odbora bo tudi še v prihodnjem mandatsnem obdobju opravljal Maks Bugar, medtem ko so nadzor nad blagajniškim poslovanjem zaupali Tonetu Debevcu. Novi nadzorni odbor pa sestavljajo: Franc Perhavec, Tone Kočar in Slavka Bogataj.

Iz seje zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Priznanje za dolgoletnega predsednika Edija Golca-Šviglja

Obetaven začetek

Ob praznovanju letošnjih jubilejev in praznika občine Moste-Polje je bila pred dnevi na krožni progi pod Urhom kolesarska dirka v spomin padlim borcem kolesarjem, katere se je udeležilo okrog 200 tekmovalcev in tekmovalk vseh kategorij.

V posebni skupini so tokrat prvič tekmovali tudi udeleženci NOB. Kar 12 se jih je zbralo na startu. Znana tekmovalca kolesarja Lojze Poreber in Franc Mugerle sta vodila skupino, iz katere se je nekaj sto metrov pred ciljem pognal Zdravko Vidrih in v sprintu zmagal pred Maksom Bugarjem, Alojzom Kastelicem in skupino, ki je kmalu za njimi prikolesarila na cilj. V tej skupini je bil poleg Jožeta Jeniča, Marjana Ljubiča, Jožeta Simšiča, Lada Vidrajša, Alojza Spacala, Zdenka Usarja tudi narodni heroj Franc Stadler-Pepe.

V nedeljo pa je kolesarski klub Rog-Franek organiziral v Ljubljani prvi kolesarski maraton ob žici okupirane Ljubljane. Na 90 kilometrov dolgi progi, ki je vodila štiristoglavo karavano kolesarjev mimo številnih spominskih obeležij, so na cilj, kjer je bil tudi start kolesarskega maratona, prikolesarili tudi nekdanji borci Danilo Pertot iz Kamnika ter Franc Mugerle in Maks Bugar iz Ljubljane.

V soboto, 16. maja, bo organizirala KS Barje, Rudnik, Galjevica, Peruzzi in Krim kolesarsko dirko v počastitev krajevnega praznika. Nastopili bodo tekmovalci v vseh kategorijah, še posebej pa so vabljeni borci, ki bodo nastopili v posebni kategoriji. Start bo ob 9. uri pred združenim domom Barje na Izanski cesti.

Skupina borcev kolesarjev, udeležencev dirke pod Urhom na častni tribuni pred podelitvijo spominskih priznanj.

Še druga stran odlikovanj, ki jih ne nosimo

Povod za to pisanje je nekaj člankov v TV-15 o nošenju odlikovanj ob raznih proslavah. Tudi Aleksander Ravnikar piše, da bi bilo prav, če bi se v zvezi s tem še kdo oglasil.

Sem eden tistih, ki se radi udeležujejo borčevskih srečanj, pa tudi med tistimi, ki so krivi, da so morali borci že pripeta odlikovanja spraviti v žepe. To se je zgodilo ob 1. srečanju jurišnega bataljona 31. divizije v Zireh leta 1969. Organizator srečanja Zdravko Vidrih iz Ljubljane je pred spominskim fotografiranjem pozval udeležence, naj si pripnejo odlikovanja. To so borci tudi storili, in mislim, da vsi, razen mene. Tovariš Vidrih je seveda negodoval, ker nisem ubogal, pa sem mu odgovoril, da odlikovanja lahko pripnejo tisti, ki so jih dobili, jaz pa jih nisem. Ni mi mogel verjeti, in je trdil, da so bili vsi borci jurišnega bataljona odlikovani takoj po vojni. Ko sem mu pojasnil, da sem bil še pred koncem vojne, to je 16. marca, ranjen v boju na Vojskem in sem bil kot ranjenec priključen ob zadnji ofenzivi Vojkovi brigadi, kjer sem se udeležil, po mojem mišljenju, najtežjih bojov na Banjški planoti in nazadnje pri Sv. Križu nad Trstom.

Tovariš Vidrih je stopil pred bataljon in dejal, da se je našemu borcu zgodila krivica, ker ni prejel nobenega priznanja, in zato predlagal, da borci v nekaj znak protesta snamejo svoja priznanja. To so jurišniki v celoti storili. Ob tej priložnosti je Vidrih tudi izjavil, da bodo krivico popravili in resnici na ljubo moram priznati, da sem leta 1976 prejel prvo medaljo za hrabrost.

Ni mi jasno in mi verjetno tudi ne bo, po kakšnem ključu in za kakšne zasluge podeljujejo priznanja zasluge za narod. Nosijo oziroma prejeli so jih ljudje, ki so med okupacijo delali v tovarni za Nemce. Pa tudi po vojni niso pokazali nobene zagnanosti. Imam občutek, kot bi se to delilo po načelu: Ti meni - jaz tebi!

Poudariti moram, da nesprejeta odlikovanja niso napravila samo moralne škode ob raznih srečanjih, temveč so tudi življenjskega pomena. Zakaj? Rojen sem v hribih pri Zireh, kjer smo imeli stike s partizani že od leta 1941. Ne bom našteval, kaj vse se je dogajalo med vojno in kaj sem bil dolžan storiti do vstopa v NOB marca 1944. Vendar moram priznati, da prav zaradi tega, ker nisem prejel nobenega odlikovanja in priznanja, nisem potkal na nobena vrata za uveljavitev aktivističnega dela pred vstopom v oboroženi boj. Med vojno v enotah nisem delal sramote, saj sem kot skojevec stopal v razne akcije. Med drugimi sem bil v prvi akciji z znamenitim »partopom« na belogardistično postojanko Hotavlje. Ob ustanovitvi jurišnega bataljona sva s sosedovim Francem Prekom dobila mesto med najboljšimi. Bila sva tudi edina domačina, ko je bil bataljon ustanovljen, in sicer na Dobračevi decembra 1944. Kakšne boje je bataljon vodil, je najbolje opisal soborec jurišnega bataljona in znani pisatelj Svetina.

Minila je vojna. Junija 1945 sem bil izvoljen za delegata 1. mladinskega kongresa Jugoslavije kot zastopnik Vojkove brigade. Demobiliziran sem bil novembra 1946 in se že 1. decembra zaposlil pri DES v Gornji Radgoni. Kmalu sem v Lutvercih postal sekretar mladine. Gradimo progo Šamac Sarajevo. Toda, kako naj silim k udeležbi na akcijo druge, če sam ne pokažem z zgledom? V podjetju moje želje niso upoštevali, zato sem bil primoran službo odpovedati že po sedmih mesecih. S 1. julijem sem odšel s 4. ptujsko brigado na progo in ostal do zaključka del na progi. Hotel sem se zaposliti, vendar so me v Radgoni preprečili, da sem odšel na šestmesečni trgovsko-poslovski tečaj v Rogaske Slatine. Po tečaju sem bil nekaj časa zaposlen v trgovini in v Alpini v Zireh. Na sindikalnem sestanku julija 1950 je bilo govora, da težki industriji primanjkuje delavcev. Prijavil sem se prostovoljno za šest mesecev in že po dveh dneh opravljal najtežja dela v žebeljni železarne na Jesenicah. Leta 1954 so me poslali v politično šolo pri CK v Ljubljani. Potem sem opravljal poleg fizičnega dela še najrazličnejše funkcije, od blagajnika, sekretarja in predsednika.

V obratu se je ponudila priložnost napredovanja do rezervnega delovodje. Toda obratovodja me je odslavil s pojasnilom, češ da je res, da bi to delovno mesto pripadalo meni, vendar sem kot ruski komisar s toliko funkcijami in to ne bi dobro vplivalo na ostale delavce.

Po dobrih petnajstih letih garanja v žebeljni sem bil primoran zamenjati delo. Prišel sem v nadzorno službo in kot obhodni kontrolor opravljal še petnajst let na pol vojaško

službo. Živčno in telesno izčrpanega me je invalidska komisija leta 1980 upokojila kot invalida 3. stopnje. Pripominjam, da sem moral med tem časom dvakrat na operacijo zaradi kile, želodca in hrbtenice. Nobena komisija mi ni nikoli priznala niti enega odstotka invalidnosti; pravzaprav je tudi nisem zahteval.

Ob predčasni upokojitvi pa, glej ga šmenta, koliko je nekih zakonov, ki pomagajo oskubiti že tako skromno osnovo za pokojnino. Naj jih nekaj naštejemo: pet mesecev udarniško Šamac-Sarajevo, ker nisem bil zaposlen oziroma se nisem zaposlil po šestih mesecih (toliko časa je namreč trajala šola, kar ne spada v delovno dobo), v tovarni sem bil primoran delati čezmerno in od tega plačevati prispevke vseh vrst. Visoko povprečje mesečnih prejemkov mi je odjedlo otroške dodatke, da ne omenjam štipendij. Toda za pokojninsko osnovo je ostala gola postavka in pokojnina z določbo 5679,97 din.

Hotel sem povedati, kam pripelje skromnost človeka, ki se je vdal usodi in času, v katerem živimo. Ob tem pa želim potrkati na vest tudi tistim, ki ste delili priznanja, saj sem prepričan, da svojega poslanstva vsaj do mene niste pošteno opravili. Zakaj?

JOŽE KOKALJ
Cesta revolucije 8
Jesenice

Stari in mladi

Ob proslavi smrti heroja Staneta Žagarja in še kje

Eden izmed najvažnejših dogodkov iz NOB, ki ga krajska in škofjeloška občina tradicionalno vsakoletno praznuje, je obletnica herojske bitke 27. marca 1942 na Planici nad Zabnico, ko je v ostrem spopadu z Nemci padlo 14 borcev skupaj z narodnim herojem Stanetom Žagarjem. Tudi letos, preteklo soboto, 28. marca je bila tam zelo množična proslava. Udeležilo se jo je nekaj tisoč ljudi, največ šolske mladine. Kot vsako leto. Lep pomladanski dan pa je letošnji celotni prireditvi vtisnil še poseben pečat, tako v udeležbi in še zlasti v razpoloženju.

Prav tu pa je povod za neprijeten občutek, za resen pomislek. Vsaj s strani nas, starejših. Velika večina mladih udeležencev se ni vživel v prireditve. V trumah so odhajali v dolino že pred in med prireditvijo. Drugi pa, večina, so se razgicali in prepustili okolju, se kotilili po strmih pobočjih, tekmovali, vpili in se smejali.

Veliko je bilo nato kritike, komentarjev, pomislekov in pripomb pri starejših udeležencih, zlasti borcih. Močno so bile puščice naperjene na učiteljstvo in vzgojo na šolah. Toda v bistvu se je izluščilo nekaj resnih pomislekov:

Najprej vzgoja, šolstvo. Ob tem ne bi smeli videti tudi sami sebi, starše. Po nekaterih šolah so res organizirali pohod na to proslavo bolj zaradi števila. Zato med mladino ni bilo slutiti poznavanja pomena tega pohoda. Območje proslave je ostalo močno onesnaženo, polno polivinila, papirja, olupkov itd.

Drugi, še pomembnejši pomislek bi moral veljati nam, starejšim, zlasti organizatorjem. Prireditve bi se morala vse bolj prilagajevati publiki, udeležencem, se pravi mladim. Mladina bi morala prevzeti, pripraviti in izvesti celotno proslavo; seveda s pomočjo starejših iz ZB, KS, šol, tozdrov itd. Letos, pohvalno, je bila v programu tudi pesem solista, mladince s kitaro; prav to je vsaj delno »vzgalo«. Seveda s primerno vsebino besedila. Morali bi v to smer!

In še - starejši bi morali biti manj občutljivi, čeprav ne popustljivi v svojem bistvu. Štiri desetletja so prinesla svoje. Današnja mladina dorašča, se oblikuje v drugačnih okoliščinah. In če v posameznih primerih, konceptih in prijemih ne ujemajo našega koraka, še nikakor ni rečeno, da ne sledijo naši revolucionarni, samoupravno izbojevalni poti.

KAREL MAKUC
Gospodstvska 15
Kranj

Avtor pesmi

Odmev na Kdo je avtor?, 12. št. TV-15
Sprasujete po avtorju pesmi Celica številka pet. To pesem dobro poznam, saj sem jo nešteto krat recitala. Napisal jo je Igo Gruđen.

Tudi sama pesnikujem, že iz časa nosečnosti. Na moji knjižni polici imam pesniške zbirke tujih in domačih avtorjev. Lirika uporablja izbor pesmi iz osvobodilnega boja, ki jo je izdala Cankarjeva založba v Ljubljani leta 1961, nosi na 36. strani pesem Celica številka pet.

Veseli me, da sem vam lahko pomagala.
HILDA CVIRN
Turnerjeva 36
Maribor

Mitterrand – novi predsednik Francije

Malokater francoske predsedniške volitve so bile tolikšna neznanka vse do zadnje ure kot prav sedanje, so pa prinesle doslej najpomembnejšo spremembo na najvišjem vodstvu francoske države – zmago je odnesel vodja socialistične stranke François Mitterrand pred nasprotnikom Giscardom d'Estaingom. Prvič je Francija dobila predsednika iz vrst levice.

Tak izid predsedniških volitev v Franciji je sad mnogih notranjih pa tudi zunanjih dejavnikov, ki so v zadnjih letih oblikovali podobo in razmerje sil med posameznimi strujami francoskega političnega in družbenega življenja. Ena izmed bistvenih značilnosti, ki so dajale pečat celotnemu predvolilnemu obdobju, je bila ta, da je bilo celotno francosko volilno telo razcepljeno na dva poveljavna nasprotna tabora, na tabor sredinsko-desnih sil, ki so imele svoje jedro v desničarskih silah, zbranih okrog Giscarda d'Estainga in pa sile levice. Toda prav na sedanjih volitvah je bila morda še bolj prevladujoča druga značilnost, namreč popolna razcepljenost znotraj obeh taborov. Med desnico je obstajalo globoko nasprotje med pripadniki Giscarda d'Estainga in pa novogolisti, ki jih vodi Jacques Chirac. Značilno je, da so te volitve potrdile dokončen poraz klasičnega degolizma, ki ga je predstavljala skupinica okoli Michela Debrèa, ki je v prvem krogu volitev nabrala komaj nekaj nad poldrugi odstotek glasov, prav toliko kot vodja drugega degolističnega krila Marie-France Garaud.

Povsem razcepljena je šla na volitve tudi levica, ki je na zadnjih predsedniških volitvah nastopala še enotno in so socialisti in komunisti postavili skupnega kandidata Mitterranda. To pot sta šli obe levi stranki na volitve vsaka zase. Komunisti so ocenili, da jim Mitterrand kot skupen kandidat ne ustreza, saj bi, ko bi prišel na oblast, postal neke vrste drugi Giscard d'Estaing. Pa tudi sicer so se razpoke med

socialisti in komunisti vse bolj večale, odkar so pretrgali sporazum o enotnosti levice iz leta 1972. Še posebej je bilo to čutiti, odkar se je komunistična partija začela vračati k starim dogmatičnim stališčem, kar se je pokazalo med drugim tudi po njenih stališčih do sovjetske vojaške intervencije v Afganistanu. Vodstvo komunistične partije je ocenilo, da je za uspeh in utrjevanje partije v francoski družbi potrebno, da se postavi povsem na samostojna stališča in se ne veže z nobeno drugo politično silo, tudi s socialisti ne. Menili so, da bodo tako z odločnejšo politiko in kritiko socialistov postali privlač-

na sila za velik del francoskega delavskega razreda. Odtod tudi sklep, da partija postavi na predsedniških volitvah lastnega kandidata v osebi generalnega sekretarja Georges Marchaisa. V predvolilnem boju je Marchais postavil zelo širokopotezne načrte, zlasti glede rešitve mnogih gospodarskih vprašanj in še posebej vprašanja brezposelnosti v primeru, če bo zmagal. Seveda komunisti niso računali na zmago lastnega kandidata, zato pa so bili toliko bolj prepričani, da bo njihova podpora socialistom v drugem krogu volitev tolikanj odločilna, da bodo socialisti prisiljeni upoštevati pri sestavljanju vlade in določanju političnih in gospodarskih programov mnenja in stališča partije. Vodstvo partije je šlo v volilno bitko v trdnem prepričanju, da bodo na teh volitvah močno povečali število svojih glasov in tako postali za socialiste najbolj pomembna zavezniška sila. Zgodilo pa se je prav nasprotno, komunisti so močno pogoreli na teh volitvah dobili so vsega nekaj nad 15 odstotkov glasov. Število njihovih glasov je upadlo v 93 od 95 volilnih okrožij, pomeni na vsem ozemlju Francije, najbolj pa v pariških predmestjih, ki so bila nekoč znani in opevani »rdeči obroči« okrog Pariza. Zdaj bodo morali komunisti s poglobljeno analizo svoje politike odkriti vzroke za nazadovanje, ki je partijo pripeljalo na najnižjo stopnjo moči v vsem obdobju po letu 1936.

Prihod socialistov na vodilno mesto francoske države ne pomeni samo poraza celotne desnice pač pa tudi izraz nezaupnice francoskih volilcev celotni gospodarski strategiji razvoja, kot jo je zagovarjal Giscard d'Estaing. Hkrati pa izid teh volitev po vsej verjetnosti označujejo tudi določen zasuk v gibanju celotne zahodne Evrope, če naj bi zmaga britanskih konservativcev naznanila pohod evropskega konservatizma in desničarskih sil na oblast.

Drago Košmrlj

Predstavitev partizanske medicine na Dolenjskem

Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije ali skrajšano ZDZZKS je staro komaj tri leta. Imajo ga vse republike in AP Vojvodina, na Hrvaškem jih je več. Vsa ta društva v jugoslovanskem okviru sestavljajo Zvezo znanstvenih društev za zgodovino zdravstvene kulture Jugoslavije (ZDZZKJ). Namen teh društev je v zbiranju, preučevanju in ohranjanju zgodovine zdravstvene kulture naših narodov in krajev. V njem so vključeni mnogi poklici: zdravniki, veterinarji, farmaceuti, zgodovinarji, etnologi in drugi, ki imajo smisel in voljo za prostovoljno delo na omenjenem področju. V društvih je veliko univerzitetnih učiteljev, strokovnjakov iz prakse in nekaj akademikov.

Tesno sodelujemo z mnogimi institucijami, zlasti pa s sekcijo za partizansko zdravstvo Zveze zdravniških društev Slovenije. ZDZZKS pripravlja, v sodelovanju z navedeno sekcijo zvezno strokovno zborovanje znanstvenih društev za zgodovino zdravstvene kulture jugoslovanskih narodov, od 2. do 4. oktobra 1981 v Novem mestu.

Ena od glavnih štirih tem bo obravnavala partizansko zdravstvo na Dolenjskem in sosednjem območju: prikaz partizanskega zdravstva, delo kirurških ekip 7. korpusa, izobraževanje partizanskih sanitetnih kadrov, civilne partizanske bolnišnice, preventiva kužnih bolezni v pogojih partizanskega vojskovanja, izkušnje slovenskih in hrvaških partizanskih zdravnikov v obsevnem območju s Hrvaško, Slovenskohrvaška vojnopartizanska bolnišnica na Zumberku, apotekarska, stomatološka in veterinarska služba v NOB na Dolenjskem, partizanska veterina v Gorskem kotoru, delo in usoda slovenskih zdravnikov in veterinarjev, izgnanih v Srbijo in na Hrvaškem v drugi svetovni vojni ter druga vprašanja.

Druge tri glavne teme se nanašajo na zgodovino zdravstva na Dolenjskem, razvoj socialno medicinskih idej in prakse v Jugoslaviji ter izbrane teme (gradio) iz zgodovine sanitete Vojne krajine.

Predavatelji bodo iz vseh republik in AP Vojvodine. Zanimanja za aktivno sodelovanje na zborovanju je veliko iz vse Jugoslavije. Sodelovanje so najavili tudi zamejski Slovenci.

Moralna podpora pri izvedbi tega zborovanja se nam ponuja od vsepovsod, vendar nas pesti finančna stiska, in zato nas skrbi, da ne bomo mogli izkoristiti priložnosti za popolnejšo obdelavo sicer bogate zgodovine zdravstvene kulture dolenjske pokrajine. Te naloge smo se lotili sami entuziasti, saj nas za to obvezujejo mnoge žrtve tega kraja skozi zgodovino, zlasti tiste iz NOB. Predvsem so partizanski zdravstveni delavci poklicani, da ob tej priložnosti zberejo čim več zgodovinskega gradiva in ga posredujejo mlajšim generacijam, kajti drugi tega ne bi zmogli popolnoma.

Na zborovanju nameravamo udeležencem razkazati ohranjene partizanske bolnišnice na Rogu. Pričakovati je, da se bo ob tej priložnosti zgodovina zdravstvene kulture Dolenjske, zlasti iz NOB, še bolj približala naši in zamejski javnosti. Vse prispevke bomo namreč zbirali v obliki Zbornika, ki ga bomo tiskali že pred začetkom zborovanja Vsaka pripona, zlasti aktivno sodelovanje pri izvajanju zastavljenega programa od strani partizanskih zdravstvenih delavcev in drugih, nam bo v pomoč, da vztrajamo pri razgrinjanju zgodovinskih resnic ob 40-letnici naše revolucije.

Dr. Velimir Vulikić

Rastoča napetost na Bližnjem vzhodu

Med vsemi žarišči napetosti, ko so v povojnem času kalila in motila svetovni mir, ima kriza na Bližnjem vzhodu brez dvoma eno prvih mest. Če ne po drugem, je to moč trdit po dejstvu, da je ta kriza prinesla svetu že kar štiri vojne v zadnjih desetletjih. Neuvrščene države so v tem času namenile velik del svoje dejavnosti iskanju poti k miru na Bližnjem vzhodu. Vendar, odpor, ki ga ves čas kaže Izrael – kajpada pod vsestransko potuho in podporo Združenih držav Amerike – rešitvi palestinskega vprašanja, sproti jemlje vsakršno možnost dejanske pomiritve na Bližnjem vzhodu. Carterjev poskus arabsko-izraelskega zblizanja, ki je izmed arabskih držav obsegel edino Egipt, je značilen in dokazilen primer, kako ni mogoče mimo palestinskega vprašanja, če se hoče doseči mir na Bližnjem vzhodu.

Z izraelsko-egiptovskim zblizanjem in pomiritvijo med tema dvema nekdanjima glavnima nasprotnikoma se ni prav nič zmanjšala napetost v tem delu sveta. Nasprotno, razmere so se še bolj zaostrele in zamotale.

Očitno je, da se je težišče krize in nevarnosti nove vojne zdaj premaknilo na najbolj vnetljivo točko Bližnjega vzhoda, na Libanon. Notranja politična, socialna in verska nasprotja med muslimanskim in krščanskim delom libanonskega ljudstva, ki so pred leti privedla do prave državljanske vojne, so ves čas kaj dobrodošel razlog za spopadanje nasprotnih interesov s širšega območja Bližnjega vzhoda. Libanonska desničarska falanga, ki združuje dober del krščanskih sil in ima v dobro oboroženi in izurjeni milici svojo udarno pest, je kaj hitro uskladila svoje interese z Izraelom v boju proti muslimanskim silam. Te so našle svojega zaveznika v milijonu palestinskih beguncev, ki imajo prav na libanonskih tleh

svojo najmočnejšo oboroženo silo. Odtod nenehno izraelsko vojaško poseganje na ozemlje Libanona, da bi uničili palestinsko osvobodilno vojsko. Izrael si je dejansko prisvojil ves južni del Libanona kot svojo interesno sfero in na njem vzdržuje odpadniške čete libanonskega majorja Hadada, ki so v nenehnem boju s silami palestinskega gibanja. Nekaj let že je na ozemlju Libanona tudi močan del sirske vojske v sklopu tako imenovanih arabskih oboroženih sil, ki naj bi zagotavljale mir in red v Libanonu, česar domača vojska ni sposobna. Če k temu dodamo še enote modrih čelad Združenih narodov, potem je očitna vsa nenormalnost stanja, kakršno vlada v Libanonu že vrsto let.

V zadnjem času so spopadi v Libanonu, ti so zajeli tudi glavno mesto Bejrut, postali tolikanj nevarni, da se dejansko utegnejo razvneti v pravo pravcato vojno, ki bi kaj lahko zajela v svoj vrtnec tudi druga območja v tem delu sveta. Nič ni namreč nemogoče, da se ne bi sedanji spopadi med sirske silami in oboroženimi enotami libanonskih desničarskih sil – te so povsem v izraelskih rokah – sprevrgli v spopad med Sirijo in Izraelom, katerega vojska se vse bolj vključuje v nemire in spopade v Izraelu.

Sodijo sicer, da zaradi pričakovanih parlamentarnih volitev v Izraelu junija meseca do tega ne bo prišlo, še posebej zato ne, ker se obeta zmaga laburistov in s tem konec vladavine Begin in njegove politike. Vendar, tudi morebitna zmaga laburistov sama po sebi še ne obeta bistvenih sprememb v politiki Izraela tako do Libanona kot do palestinskega osvobodilnega gibanja. Voditelj laburistov Peres je med volilno kampanjo dovolj jasno naznanil, da se ne bo lotil spremembe poveljavnih strateških izhodišč politike Izraela. Se pravi, da tudi morebitna nova

vlada v Izraelu ne bo pripravljena priznati palestinskega osvobodilnega gibanja, ne bo privolila v ustanovitev posebne palestinske države in tudi ne bo pripravljena zapustiti vseh v prejšnjih vojnah zasedenih arabskih ozemelj.

Da torej Bližnji vzhod še dolgo ne bo dočakal miru, ne dokazuje samo taka nespremenjena izraelska napadalnost, pač pa zlasti celotno sedanje stanje v tem delu sveta. To stanje pa kaže, da Združene države Amerike skušajo na širokem prostoru Bližnjega in Srednjega vzhoda, se pravi od Pakistana čez ves Perzijski zaliv pa vse do Nila, vzpostaviti ameriško premoč in povsem izriniti svojetski vpliv in navzočnost v tem delu sveta. To pomeni, da je Bližnji vzhod v celoti prišel v sklop nove ameriške strategije, ki si prizadeva, da dobi prevladujočo vojaško premoč nad nasprotno veliko silo in temu cilju podrediti tudi celotno politiko do vseh držav Bližnjega vzhoda. Odtod pojav novega oboroževalnega vala v deželah Bližnjega vzhoda, ko tja ne prihaja več samo ameriško pač pa tudi britansko, francosko in v kratkem utegne, kot je zaznati, priti tudi zahodnonemško orožje. Res je sicer, da se pretežni del držav tega območja otepa, da bi prišle povsem v klešče ameriških strateških načrtov, ker bi s tem naftne države izgubile možnost prostega manipuliranja s politiko cen nafte, toda temu se ne skša-jo izogniti z zavračanjem oboroževanja, pač pa tako, da se ogledujejo po orožju iz zahodnoevropskih držav.

Dejstvo je, da se Bližnji vzhod vse bolj pogreza v blokovska nasprotja, kar samo po sebi veča nevarnost še bolj hudih zapletov, ko bi se sedanja »vojna po obročih« v Libanonu sprevrgla v resničen oborožen spopad širokih razmerij.

Drago Košmrlj

S seje zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

»Za nas ni oddiha«

Tako je med drugim dejal na minuli seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije predsednik Kosta Nadj, ko je v svojem referatu opredeljeval aktualne družbenopolitične naloge ZZB NOV Jugoslavije. »Živimo in delujemo v svetu, ki ga označujejo najrazličnejša nasprotja, povečana vojna žarišča, nenehna blokovska tekma v oboroževanju, različne oblike terorizma, pa tudi revolucionarne preobrazbe.

Z budnim očesom gledamo in raziskujemo takšen svet, kajti tovariš Tito nas je naučil tega, da naše revolucije in socialistične, neuvrščene Jugoslavije ne gledamo izven sveta in mimo mednarodnega delavskega gibanja.

Kosta Nadj je v svojem referatu poudaril, da organizacije Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije že štirideset let neomajno stojijo na braniku naše svobode, ves čas v prvih vrstah organiziranih socialističnih sil, ki so sledile poti zveze komunistov. Borci so ponosni na enainštirideseto leto in tudi na leto 1948 ter na dejstvo, da smo prvi v svetu uresničili marksistično načelo: tovarne delavcem in zemljo kmetom. Ponosni so, da so skupaj s Titom utemeljitelji neuvrščenosti in da smo kot revolucija dovolj močni, da se lahko upremo in ubranimo. Pri vsem tem pa se vendarle dogaja, da si včasih dovoljujemo nedopustne občutke samozadovoljstva in pozabljamo, da je ta revolucija še v teku.

Vse to pa pomeni, je dejal Nadj, da se morajo borci še vedno in nepretrgoma vključevati v delo vseh delegatskih teles, od krajevnih skupnosti in osnovne organizacije združenega dela do federacije, v delo vseh teles, ki razpravljajo in odločajo o splošni in daljnosežni, pa tudi o konkretni, vsakodnevni problematiki na vseh ravneh. Pri tem pa morajo tudi borci kot vsi drugi delovni ljudje in občani preverjati svoje delo, če je mogoče le formalno prilagojeno potrebam političnega sistema. Programi dela borčevskih organizacij zato niso in ne smejo biti posebni programi, ampak je vanje vgrajeno vse tisto, kar obravnavajo delegatske skupščine družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti ter samoupravni organi v združe-

Resna in ostra razprava

Predstavniki zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije so na grob tovariša Tita položili venec rdečih vrtnic, Hišo cvetja pa so obiskali tudi vsi člani zveznega odbora ter se tako ob obletnici smrti poklonili v spominu na svojega vrhovnega komandanta in predsednika socialistične, samoupravne in neuvrščene Jugoslavije.

nem delu. Pri tem pa je pomembno, da zorijo odločitve, ki so dejanski odraz razpoloženja v osnovnih življenjskih okoljih, zagotovilo, da bodo tudi izvršene. S tem zmanjšujemo tudi forumsko delo in omogočamo plodnejše delo najvišjim vodstvenim organom, ki šele tako lahko postajajo povezovalci za izvajanje določenih nalog.

Kosta Nadj je spregovoril tudi o sovražnikih, ki obstajajo tako zunaj kot tudi znotraj naše države, kajti Jugoslavija je s svojo družbeno ureditvijo, samoupravljanjem in usmerjenostjo k neuvrščeni zunanji politiki izziv nasprotnikom razvoja in seveda vsem hegemonistom.

»Razredni sovražnik je prisoten in se bo ob vsaki najmanjši priložnosti, prikrit za takšnimi ali drugačnimi parolami, pojavil kot ostra protirevolucija. Če mu damo priložnost, da se le malo organizira, se lahko pojavi kot vojna proti Jugoslaviji, začeta v državi, potem pa bo dovolj zunanjih sovražnikov, ki bodo to vojno podprli s silo. To je stalna nevarnost in iz te nevarnosti izhaja potreba po organizirani budnosti. Mi imamo pri tem največ izkušenj. Iz svojih vrst smo dali preveč žrtev za naše bratstvo in enotnost, za naš socializem, za našo pobrateno skupnost in samoupravno demokracijo, da bi karkoli prepuščili naključju.

Mnogo bolj kot doslej moramo to svojo izkušnjo in revolucionarno opredelitev prenašati na mlade. Revolucija je v njihovih rokah. Morajo vedeti, koliko krvi smo prelili za naše blagostanje, koliko smo žrtvovali, da bi naše sedanje mlade generacije samoupravljalce lahko resnično upravljale s svojo usodo. Zato moramo vselej, kadar razlagamo program partije in zgodovinski interes delavskega razreda, še močneje delovati tako ideološko kot politično. Sebe in vse okrog sebe moramo otresti uspavanja v mirnodobnem ugodju ter razbijati anarhično dremavost in brezvoljnost.

Kjer ni akcije socialističnih sil, se krepi akcija razrednega sovražnika. Nevarna je tudi, če je nacionalistična parola in tudi, če je buržoazna privatizacija ali liberalistična, tehno-kratska opstrukcija.

Mlade generacije moramo učiti hitrejšega prepoznavanja sovražnika in tega, da ga dojemajo kot nasprotnika svojega obstanka, svoje svobode. Zato smo dolžni pogledati, kakšni so šolski programi, kaj vse je objavljeno v učbenikih, kako je razlagana naša zgodovina in naše sodobno delovanje,« je opozoril Kosta Nadj, preden je nadaljeval o kosovskih dogodkih. Pri tem je menil, da morajo tudi borci tako kot vse družbenopolitične sile natančno ugotoviti, kako so se obnašali člani borčevske organizacije posamično, in kako se je obnašala okolica, kjer živijo in delajo.

Potem ko je ponovil in podčrtal nekatere osnovne naloge naše družbe v prihodnjem obdobju nadaljevanja stabilizacije, je Kosta Nadj opozoril še na pomembnost boja proti zapiranju tržišča v republiške in občinske meje ter na nujnost, da izstopimo »iz kabine« v življenje, med ljudi, tja, kjer se bje resnični boj za samoupravljanje.

V razpravi ob uvodnem referatu so borci ostro povzdignili glas proti izpadom na Kosovu, ki so jih ocenili kot napad na pridobitve naše revolucije.

Safeta Nimani je v razpravi dejala, da so se kosovski borci vedno bojevali proti nacionalizmu in drugim izkrivljanjem, pa pogosto tudi sami niso bili pri tem dovolj uporni. Vendar, ko gre za vprašanje neodvisnosti in celosti Jugoslavije, za skupnost narodov in narodnosti Jugoslavije, so borci vedno kazali visoko revolucionarno zavest. Pavle Jovičević, tudi s Kosova, je v razpravi opozoril na nekatere pokazatelje, ki so že pred nedavnimi kosovskimi dogodki kazali nezdrava znamenja nacionalizma in iredentizma na Kosovu ter na to, da so odgovorni tovariši v pokrajini premalo resno dojemali dogodke. Tudi razpravljalci iz drugih republik so z najresnejšimi besedami ocenili dogodke na Kosovu in posredovali ogorčeno vzdusje borcev iz vseh krajev Jugoslavije nad kontrarevolucionarnimi pojavi na Kosovu ter pripravljenost in budnost borčevskih vrst proti vsakršnemu novemu pojavu nacionalizma sploh!

Na minuli, osmi seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije so sprejeli tudi izhodišča za pripravo devetega kongresa ZZB NOV Jugoslavije. Za novega predsednika ZZB NOV Jugoslavije so izbrali Makedonca Mito Dimitrievskega, ki je po tem, ko se je zahvalil za zaupano nalogo, izrazil vso zahvalo za uspešno delo dosedanjemu predsedniku Kostu Nadju.

Novi predsednik ZZB NOV Jugoslavije

Novi predsednik jugoslovanske borčevske organizacije prihaja iz socialistične republike Makedonije. Rodil se je 14. novembra 1908 v Bitoli. Tam je končal osnovno šolo, gimnazijo in učiteljske pa je obiskoval v Prilepu in dokončal v Beogradu.

Napredne ideje, ki jih je prinesel iz učiteljskega, je Mito Dimitrievski brez (takrat) neposredne povezave s partijo širil po udbinskih naseljih v Liki, kjer je učiteljeval.

Ko je vodstvo KP Hrvatske leta 1938 začelo ustanavljati partijske celice po Liki, je postal prvi član partije v udbinskem kraju prav Mito Dimitrievski. Se istega leta je bil tudi med organizatorji novih partijskih celic v vaseh Visuč, Ondić, Jošan, Komić in Mekinjar. Na prvi okrajni partijski konferenci je bil imenovan za sekretarja tega komi-

Mito Dimitrievski

teja. Že avgusta 1940 je postal delegat okrožne konference KPH za Liko.

Vojna se je za tovariša Mita začela v vzhodni Bosni, v Gradačcu, kamor je bil kot učitelj kazensko premeščen. Od tod je ilegalno odpotoval v Beograd in Svetozarevo, vzpostavil partijsko zvezo s Petrom Stambolićem in deloval kot organizator vstaje. Ko pa se je formiral Paračinski partizanski odred, je postal njegov politični komisar, in s to enoto sodeloval v bojih v vzhodni in zahodni Srbiji.

Po umiku glavnine Vrhovnega štaba Užiske republike (decembra 1941) je bil tovariš Dimitrievski z odločitvijo tamkajšnjega partijskega vodstva določen za delovanje v Liki, ki jo je že od prej dobro poznal.

Takoj po vrnitvi v Liko (januarja 1942) je Dimitrievski ponovno prevzel sekretarsko partijsko nalogo v Udbini in bil kmalu imenovan v članstvo okrožnega komiteja KPH, kjer je deloval vse do konca 1944. leta.

Jeseni leta 1944 je bil po nalogu CK KPJ poslan prek Barija v osvobojeni Beograd in od tam v Skopje ter Bitolj, kjer je prevzel nalogo partijskega sekretarja.

Po vojni je opravljal vrsto pomembnih družbenopolitičnih funkcij v Socialistični republiki Makedoniji in bil v več mandatih član predsedstva CK ZK Makedonije.

B. Ž. J.

30. junija letna skupščina ZZB NOV Slovenije

Republiški odbor ZZB NOV Slovenije sklicuje letno skupščino ZZB NOV Slovenije za 30. junij 1981 ob 9. uri v veliki dvorani Skupščine SR Slovenije, Ljubljana, Šubičeva 4 s tem dnevnim redom:

1. poročilo o delu republiškega in nadzornega odbora ZZB NOV Slovenije od letne skupščine junija 1980 do junija 1981,
2. referat prdsednika republiškega odbora ZZB NOV Slovenije,
3. zaključni račun republiškega odbora ZZB NOV Slovenije za leto 1980,
4. informacija o izgradnji Zdravstveno-rekreacijskega centra vojaških invalidov in borcev NOV Slovenije v Strunjanu,
5. razno.

Letno skupščino ZZB NOV Slovenije, v skladu z 28. členom statuta ZZB NOV Slovenije, sestavljajo: po en delegat občinskega odbora ZZB NOV, mestnega odbora ZZB NOV Ljubljana, obalno-kraškega odbora ZZB NOV Koper, odbora ZZB NOV posebne družbenopolitične skupnosti Maribor, člani republiškega in nadzornega odbora ZZB NOV Slovenije in člani zveznega in nadzornega odbora ZZB NOV Jugoslavije iz SR Slovenije.

Sklep PTT

Republiški komite za borce in vojaške invalide sporoča, da so PTT organizacije Slovenije sprejele sklep, da so španski borci, nosilci organa Karadjordjeve zvezde z meči na področju ZO PTT Slovenije oporoščeni plačevanja izplačnine za izplačila denarnih nadomestil. Na nakaznicah pa mora biti označeno, da gre za nosilce navedenih odlikovanj.

V primeru, da je upravičenec ob izplačilu denarnega nadomestila plačal izplačnino, lahko zahteva vračilo plačane izplačnine pri PTT podjetju, ki mu pripada enota, katere je upravičencu izplačala nakaznico.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČ

Dravlje – borci prevzeli mentorstvo pionirske zelene straže

Borci NOV v Dravljah (občina Ljubljana-Siška) so pred kratkim na letni konferenci ZB pregledali svoje delo ter se dogovorili o nadaljnjih nalogah. V napolnjeno dvorano doma družbenih organizacij je prišla delegacija pionirjev, ki je med drugim obvestila navzoče, da bodo v dneh v spomin na tovariša Tita zasadili pri svoji novi šoli 88 rdečih vrtnic, ki jih bodo gojili, negovali in s ponosom varovali.

Člani ZB so sprejeli tudi njihov predlog in bodo prevzeli mentorstvo nad zelenimi stražami, ki jih v spomin na obletnico titove smrti prav te dni ustanovljajo po vseh stanovanjskih blokiih ter ulicah, da bodo varovali zelenice in nasade okrasnih rastlin ter skrbeli za večjo čistost okolja; vse to v sklopu medsebojnih tekmovalij.

Nedvomno bo koristno tako konkretno sodelovanje najstarejše borčevske generacije ter mladega rodu, kajti to bodo najlepše prilikoosti za prenašanje revolucionarnih tradicij na mlajši rod.

P. Š.

Nova Gorica – nova OŠ naj nosi ime Devetega korpusa

Že v aprilu so se sestali na seji predsedstva občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica člani tega odbora in obravnavali vrsto vprašanj, ki so povezana s prenašenjem revolucionarnih tradicij.

Ob predlogu turističnega društva Nova Gorica so člani predsedstva občinskega odbora menili, da gradnja novega doma za oddih borcev na Lokvah ni potrebna, nujna bodo le nekatera popravila že obstoječega. Strinjali so se pa s predlogom o poimenovanju enega od obstoječih objektov po Devetem korpusu. Prav tako so borci menili, da je poimenovanje nove OŠ ob Kornu v Novi Gorici po Devetem korpusu primerno, o čemer pa naj razpravljajo vse DPO v občini.

V juniju bo občinski odbor sklical v počastitev štiridesete obletnice vstaje slavnostno sejo, na katero bodo povabili vse spomeničarje iz občine, predstavnike vseh krajevnih združenj ZB v občini ter predstavnike drugih družbenopolitičnih organizacij.

L. K. M.

RIBNO – ČLANI ZB KRITIČNO O SVOJEM DELU

Na letni skupščini krajeвне organizacije ZZB NOV Ribno pri Bledu, ki šteje 98 članov, so dokaj kritično spregovorili o svojem delu. Menili so, da je opaziti precejšnjo nezainteresiranost nekaterih članov za sleherni akcijo ali sestanek. To pa so največkrat tisti, ki so si svoje borčevske pravice povsem uveljavili in jih od takrat ni več nikjer videti! Glavno breme dela, ki je zaradi pretirane administracije kar obsežno, sloni le na ožjem krogu dolgoletnih odbornikov. Ti pa se kot predstavniki KO ZB pojavljajo tudi v krajevnih skupnostih in drugih organizacijah in društvih.

Udeleženci skupščine, bilo jih je okrog 40, so ostro grajali odgovorne predstavnike Vibe filma zaradi špekulacij in finančnih nepravilnosti ob načrtovanem snemanju filma o Dražgoški bitki. Odločno so postavili zahtevo pristojnim v Vibi in RTV Ljubljana, da nemudoma odgovorijo na že pred meseci poslano pismo sveta KS Ribno, kaj bo z dvema objektaoma ob savskem mostu pri Selu, ki so ju zgradili za potrebe tega filma, podobno kot v Begunjah in v Ljubnem. Zdaj vsi ti objekti propadajo in prav nihče se ne zmeni zanje!

Mnogo besed je veljalo tudi malomarnosti in nepriljubljenosti zbiralcev pisanega dokumentarnega gradiva o zgodovinskih dogodkih iz obdobja NOB na njihovem območju. Vse obljube, da jih bodo obiskali nekateri dokumentaristi, so bile očitno zaman, zato so zadolžili izvršni odbor, da to vprašanje postavi na občinski odbor ZZB NOV Radovljica.

V letošnjem programu so si poleg redne dejavnosti zadali nalogo obnoviti nekatera obeležja NOB, za krajevni praznik 20. junija pa načrtujejo srečanje kurirjev in drugih borcev na Taležu, kjer bodo na lovski koči odkrili spominsko ploščo kurirskih postaji. Krajevna organizacija bo tudi organizator letošnjega srečanja okrog 1500 preživelih borcev Prešernove brigade v Ribnem.

J. R.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČ

Semenj v Bistrici ali semenj smrti

V novi knjigi Jože Vidic razgalja mnoge vojne zločine in opisuje tragične usode žrtev okupatorjevega nasilja

Vse dosedanje knjige Jožeta Vidica so bile kljub visoki nakladi takoj razprodane, ponatisnjene in spet razprodane: Beg z morišča, Zločin pri Lenartu, Po sledovih črne roke (naklada 16.000 izvodov) in Sedem krst za Ronkarjevo družino (naklada 14.000 izvodov).

Za novo knjigo Semenj v Bistrici, ki bo izšla junija letos, pisec pravi, da bi bil lahko naslov tudi Semenj smrti ali Cena svobode, ker v njej do potankosti razgalja mnoge vojne zločine, predvsem v dobi najhujšega nasilja, to je poleti 1942. leta. Knjiga ima naslov po prvi zgodbi, v kateri opisuje, kako so se 25. julija 1942 vaščani Bistrice pri Naklem na Gorenjskem pripravljali na vaški »smnj«, to je cerkveni vaški praznik, ki ga Bistričani praznujejo na sv. Jakoba dan, ki je na kalendarju zapisan 25. julija. Leta 1942 je bil sv. Jakob na soboto in vaščani so se pripravljali na praznovanje: žene so cvrle krofe, pekle potico in meso, dekleta ribale sobe, moški pospravljali okoli hiše in po hlevih, otroci pa željno pričakovali dobrot, ker se praznuje semenj po vaškem zaščitniku vedno le na nedeljo.

Zvečer na sv. Jakoba je partizanska zaseda v bližini napadla nemški osebni avtomobil. Ubili so komandanta posebne policijske enote in nekega narednika, ki sta bila na čelu motorizirane enote, ki je bila na poti v Selško dolino, kjer se je začela ofenziva proti 1. in 2. grupi odredov.

Tri ure po napadu na ta nemški avtomobil so podivjani policisti brez zaslišanja pobili devet Bistričanov, požgali več hiš in gospodarskih poslopij, nato pa pripeljali še 50 talcev iz Begunj in jih postrelili v Jurčkovem (bistriškem klanecu).

V uredništvu nam je Jože Vidic povedal, da mu je po več letih amaterskega raziskovalnega dela uspelo razrešiti več neznank. Po 39 letih je ugotovil identiteto 11 doslej neznanih talcev, ki so jih Nemci julija 1942. leta postrelili v Kokri. Nadalje je ugotovil, kako so Nemci sestavili letak o ustrelitvi 133 talcev v zadnjih dneh julija 1942. Za vsakega od teh na letaku ve, kje je bil ustreljen in kje je pokopan. Kaj to pomeni, naj pove primer, da so na spomeniku 21 talcem, ustreljenih 26. julija 1942. leta v Retnjah pri Trziču, zapisani brata Alojz in Anton Stanonik in Franc Mrak, kmečki sinovi z Gabrške gore nad Škofjo Loko; isti trije pa so zapisani tudi na spominskem obeležju ustreljenim talcem v bistriškem klanecu 28. julija 1942. Teh fantov niso streljali dvakrat, in na enem od teh spomenikov je pomota. Vidic natančno ve, kje, ter je o tem že lansko jesen obvestil občinski odbor ZZB NOV Kranj. Prav tako je neki pisec v knjigi napisal, da sta bila dva fanta iz Moravske doline, ki sta zapisana na tem letaku, ustreljena na Hrušici pri Jesenicah, kar je tudi pomota. Nadalje, Nemci so v uvodu letaka napisali, da so bili ti talci postreljeni na Hrušici, v Bistrici in Dupljah (Retnje so blizu Dupelj, kjer so jih dejansko postrelili, in ne v Dupljah, kot je napisano na letaku), v resnici pa so na letaku imena talcev, ki so bili postreljeni na petih krajih.

Kaj je našega sodelavca Jožeta Vidica spodbudilo, da se je lotil opisa teh dogodkov, pove v uvodni besedi v knjigi.

Vrhovni vodja vseh policijskih služb v Nemčiji Heinrich Himmler je 25. junija 1942 izdal navodila za obsežno akcijo proti partizanom na Gorenjskem in Štajerskem. V teh navodilih je med drugim zapisano, naj akcija napravi »neškodljive vse tiste elemente prebivalstva, ki so tolпам prostovoljno dajali pomoč v moštvu, preskrbi in orožju...«

Moške iz krivih družin, v mnogih primerih tudi sorodstvo, naj pobijejo, ženske teh družin pozapro in odpeljejo v koncentracijska taborišča. Otroke je treba ločiti od njihove domovine in jih zbrati na območju rajha...«

Himmlerju sta se z začetkom italijanske ofenzive proti partizanskim enotam in osvojenemu ozemlju 15. julija 1942 z razglasom »Slovenec« pridružila Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino Emilio Grazioli in komandant XI. armadnega korpusa, general Mario Robotti, ki sta zagrozila, da bo ustre-

ljen vsakdo, ki bo sovražno deloval proti italijanskim oblastem in vojski; kdor bo imel orožje, strelivo in eksploziv, in kdor bo kakorkoli pomagal upornikom. Do tal bodo razdejali stavbe, iz katerih bo kdo napadel italijanske oblasti ali vojsko...

Sledilo je obdobje najhujšega okupatorjevega nasilja v Sloveniji. Leta 1942 julij ni bil vroč samo od sonca, temveč tudi od plamenov več kot sto gorečih slovenskih vasi in krvi. Oboji, Nemci in Italijani, so morili in požigali največkrat brez dokazov o krivdi, o sodelovanju z »banditi«. V nekaterih primerih so pobirali moške po hišah in jih takoj odpeljali na morišče, brez zaslišanja in obrazložitve, zakaj morajo umreti. Tako se je zgodilo Trzičanom v Čegelšah pri Trziču, Kovorjanom v Gobovcih in Bistričanom na domačih dvoriščih.

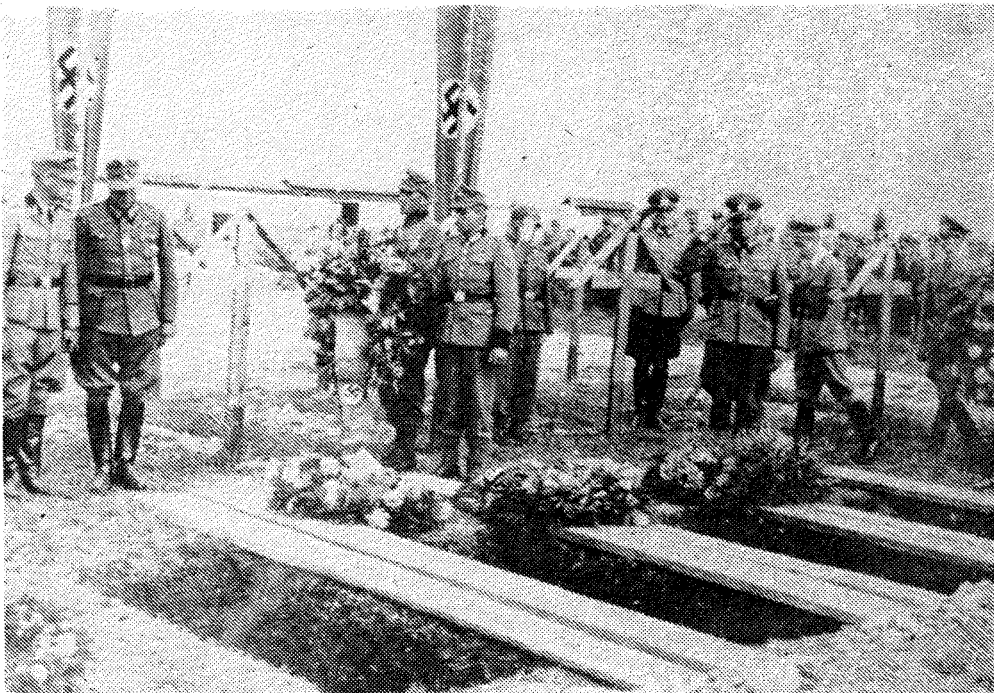
V celjskem »Starem piskru« se je gestapovcem zelo mudilo z izvršitvijo smrtnih kazni. Množična streljanja so se vrstila druga za drugo. Triindvajsetega junija 1942 so v »Starem piskru« ustrelili 62 žrtev, čez 14 dni

še 37, 22. julija 100, 30. julija 70 in 15. avgusta 1942 še 95 žrtev.

Italijani naravnost tekmujejo v krvoločnosti z nemškimi morilci. Požigajo brkinske vasi, pobijajo in obešajo vaščane; požigajo v cerkniškem okrožju, žrtve pa vodijo na Vražji vrtec in na Ulako. Streljajo nič hudega sluteče kosce z Babnega polja, kri teče na Bloški planoti in v vseh krajih od Ljubljane do Hrvaške.

Žrtve strahovito mučijo in zaslišujejo ter izsiljujejo priznanja. Med mučenjem se mnogim omraču um in »priznajo« stvari, ki jih v resnici nikoli niso naredili, ovajajo svoje najžlje sorodnike in prijatelje; podobno, kot so v srednjem veku ženske na natezalnici priznavale inkvizitorjem, da so čarovnice, da ponoči jahajo na metlah, hodijo na nočne sestanke in orgije s hudičem.

Ko sem 1. julija 1942 v svojem rojstnem kraju v Mostah pri Žirovnici na Gorenjskem prvič zrl v okrvavljene obraze in trupla 28 talcev iz kranjske, škojeloške in tržiške občine, sem se vprašal: Kaj so storili, da so jih izbrali za talce? Zakaj so jih aretirali?

Zaseda Kokrškega odreda, ki jo je vodil junak Janez Perko, je 25. julija 1942 zvečer napadla poveljniški avto posebne policijske enote, ki se je na 80 tovornjakih in avtobusih peljala z Bleda na hajko v Selško dolino. Nemško poročilo pravi, da sta bila pri tem napadu ubita oficir in narednik, eden od udeležencev zasede pa trdi, da so bili tedaj ubiti poleg poveljnika, kapetana Maxa Schädlicha še trije policisti. Jože Vidic v knjigi Semenj v Bistrici dokazuje, da je nemško poročilo točno.

Na fotografiji je pogreb kapetana Schädlicha na kranjskem pokopališču, katerega sta se udeležila tudi policijska generala Erwin Rösener in Karel Brenner (prvi in drugi z leve)

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam knjigo Jožeta Vidica SEMENJ V BISTRICI po prodajni ceni 540,00 din izvod.

Priimek in ime naročnika:

Naslov (ulica ali vas, hišna št.):

Poštna številka: Naziv pošte:

Zaposlen pri:

Reg. številka os. izk.: izdane pri:

Knjigo bom plačal(a): ☐ po povzetju, v enkratnem znesku ob prevzemu
☐ v 2 zaporednih mesečnih obrokih po 270 din

Datum: Podpis:

Znesek bom poravnal(a) pod pogoji, ki sem jih označil(a), takoj po prejemu računa in položnic na tekoči račun: Založba BOREC, 61000 Ljubljana, Miklošičeva 28, 50101-603-45772. Pri naročilu na obroke se obvezujem, da bom obroke plačeval(a) redno vsak mesec. Če ne bom plačal(a) oba zaporedna obroka, se strinjam, da celotni znesek zapade v takojšnje plačilo s prišteti 12% zamudnimi obrestmi. Ta naročilnica zavezuje naročnika in založbo. Morebitne spore rešuje pristojno sodišče v Ljubljani. Če se odločite za nakup po povzetju, zadoščata vaš naslov in podpis.

Iskra, ki se je bila vnela ob teh strahotnem prizoru, se je z leti razplamenela v odločitev, da iz pozabe iztrgam usode mnogih žrtev. Kako so prispele na morišče v Črno pri Kamniku, na Belo polje, v Bistrici, v Kokro, v Brode, v Retnje pri Trziču in drugam. Hodil sem po sledih teh žrtev, po znanih in neznanih krajih, brez dnevnice in kilometrine in brez zagotovila, da bo kdo sploh hotel to objaviti.

Bil sem partizan, toda v krajih, kjer ni bilo množičnih morišč, zato sem šele na tej utrudljivi in nepozabni poti spoznal, kakšna je bila cena za našo svobodo.

Ne da se opisati, kako silovite udarce so morale preboleti nekatere družine. Med ustreljenimi Trzičani so bili oče Ernest Našič in njegova sinova Ernest in Danilo. Istega dopoldneva gorita vasi Gradišče v Tuhinjski dolini in hribovska vasica Koreno v domžalski občini. Med pobitimi in požganimi Gradiščani so trije bratje z velike kmetije Veliki Homar; na Korenem pa so med pobitimi in požganimi vaščani oče Jože Barlič in dva njegova sinova. Naslednjega dne so ustrelili 51 talcev v Črni pri Kamniku, od tega 47 domačinov iz bližnjih vasi. Med temi talci so bili gostilničar Vinko Rebernik iz Zagorice, oče desetih otrok, in njegova sinova Florjan in Vincenc, sina Zorka pa so deset dni prej obesili v Kamniku.

Med pobitimi in požganimi Korkčani so 20. julija 1942 so bili kmet Franc Rogelj-Harižov in njegovi sinovi Janez, Martin in Peter. Šestindvajsetega julija 1942 so v Retnjah pri Trziču ustrelili 21 talcev, med njimi tri brate Demšar s Hotavelj v Poljanski dolini. Dan pozneje so med 45 talci na Belem polju pri Hrušici padli štirje bratje Ambrožič, dva brata Tepina, dva brata Potočnik ter dva brata Lipovšek. Čez dvajset ur so med petdesetimi talci, ki so jih ustrelili v bistriškem klanecu, oče Jože Purgar s Pristave pri Trziču in njegovi trije sinovi, dva sina pa so že prej ustrelili kot talca.

Iz dveh poglavij te knjige je razvidno, kako so nemčurji, nacisti in nemški orožniki ocenjevali utrip razpoloženja prebivalstva v letu 1942.

Zadnja tri poglavja se ne nanašajo na poletje 1942. V desetem poglavju opisujem nekaj smrtnih kazni z obešanjem na Gorenjskem, na Štajerskem, na Primorskem (tudi v Trstu) ter na Dolenjskem.

Največ talcev poleti 1942 na Gorenjskem so Nemci pripeljali iz begunjskih zaporov (kjer je bil gestapovski »rezervat« za talce), zato sem raziskal, kdaj so Nemci pripeljali prve zapornike v begunjsko graščino, kdo so bili, kdo izmed teh je prvi in kdo zadnji prišel v ta zapor.

Upam, da bodo bralci razumeli, da nisem mogel objaviti življenjepiso vseh postreljenih talcev v dobi najhujšega nasilja. Vsekakor pa sem s tem izpolnil željo mnogih, da njihova pričevanja ostanejo zapisana v spomin vsem med vojno hudo trpečim, postreljenim, požganim, obešenim ali drugače usmrčenim domoljubom.

Čeprav sem knjigo pisal izključno na lastno pobudo, so mi s podatki pomagali občinski odbori ZZB NOV Trzič, Kranj, Škofja Loka, Domžale, Kamnik, Trbovlje, Hrastnik, Ribnica, Nova Gorica, Ajdovščina, Postojna, Sežana, Ilirska Bistrica in mnoge krajevne organizacije ZB NOV, nekateri matični uradi, občinski oddelki za notranje zadeve, Gorenjski muzej v Kranju, Tehnični muzej Železarne Jesenice, Dolenjski muzej, s slikovnim gradivom pa poleg že omenjenih muzejev tudi Muzej Ljudske revolucije v Ljubljani. Z mnogimi pričami sem večkrat govoril in z nekaterimi potem še izmenjal po več pisem, da smo razčistili nekatera nejasna ali sporna vprašanja. Podatke sem iskal tudi po časopisih TV-15, Nedeljski dnevnik in Zvezozar.

Vsem, ki ste mi pomagali, mi svetovati in me spodbujali, da nisem obstal sredi težavne poti, se toplo zahvaljujem. Posebna zahvala velja prostovoljnim vodnikom, ki so me vodili po neznanih gorskih vaseh, po razmočenih stezah in kolovozih do samotnih hiš.

SPREMLJAMO

Dnevi s Titom

Jugoslovanska televizija je ob obletnici Titove smrti v dobrih meri ponovila vse tisto, kar je pokazala že lani v majskih dneh žalovanja. Serija ponovljenih in na novo pripravljenih oziroma zmontiranih oddaj je v polni meri izpolnila svoj temeljni namen: Tita nam je ohranila kot živo pričo naših korakov po poteh, ki smo se jim zaobljubili in mu jih prisegli. Naj ne zveni samo kot droben duhovit preblik sprasavanje majhnih otrok, ki se stvarnih razmerij med življenjem in smrtjo še ne zavedajo, češ kaj je res – je Tito mrtev ali živ? Ko ga videvajo na televizij-skem ekranu, je zanje dejansko živ in prisoten. A priznajmo: tak je tudi za nas, odrasle, ki se razmerij človeškega minevanja racionalno zavedamo. Sugestivnost televizijske slike je tako močna, da nam Titov lik – ob vsej zavesti o neizbežnosti smrti – stopa pred oči ves živ in učinkuje na nas kot kohezivna sila, ki smo jo občutili kot merilo za naša ravnanja v vseh dolgih desetletjih njegove tvorne prisotnosti v jugoslovanski zgodovini. Taka ostaja Titova vloga v našem življenju tudi poslej.

Oddaje ob obletnici slovesa, ki pravzaprav ni bilo slovo, so temu občutku le še pritrile. To prvo obletnico Titove smrti, ki ni bila smrt v običajnem pomenu besede, so spremenile v neki poseben notranji zanos, ob katerem si rečemo, da Tito v resnici ostaja v nas in da nam vse to, kar nam je pomenil, ne more biti odvzeto z ničemer, tudi z njegovo telesno smrtjo ne.

Jubilejne oddaje so bile torej veliko več kot samo oddolžitev spominu. Bile so »dokazno gradivo« o tem, da je globoka vsajenost Titovega izročila v nas vse prej kot prazna beseda ali minljivo geslo.

Pot spominov in tovarištva

Manifestativna majska slavlja, ki vsako leto znova ponazorijo, kaj pomeni Ljubljani spomin na njen najlepši dan odrešitve po dolgih temnih nočeh, so tudi letos potekla v znamenju neskaljene praznične vneme. Kajti praznik je, če je mesto živo, polno razvnete mladosti, športnega znanja, razžarjenih obrazov, godbe in zastav. Praznik je, če se pot spominov napolni z živim tovarištvom.

Snov tega vsakoletnega dogajanja je bila in ostaja mikavna tudi za filmske oziroma televizijske kamere. Zapisov te vrste smo dobili že nekaj, čeprav še nobenega z zadostno mero filmske inventivnosti, ki bi gledalca prevzela tako, kot ga lahko prevzame – in na svojih krilih ponese – neposredno doživetje teh majskih manifestacij.

Tako se je zgodilo tudi s tokratnim povzetkom Poti spominov in tovarištva. Zastavljena v celoti, kot ponazoritev dosedanjih petindvajsetih repriz tega pohodnega znanja, je reportaža vendarle izzvenela nekam hladno in rutinsko. Oko kamere je ostalo do vsega, kar se dogaja, v nekakšni neprizadeti razdalji, ki je tudi pridignjeni spremni tekst ni mogel skriti ali zabrisati. Kamere so dogajanje posnele, niso pa se vanj poglobile ali se z njim zlele.

Dokaj povrh in šablonsko se je oddaja »pozabavala« predvsem z gradnjo same aleje spominov, tega svojevrstnega spomenika okupiranemu mestu-koncentracijskemu taborišču. Postavljanje raznih predsednikov, sekretarjev in strokovnih sodelavcev pred kamero je bilo brez duha in je poteklo v stilu slabo pojmovanega televizijskega obzornika. Neizrabljena je ostala obilica drugih in drugačnih možnosti, ki bi nam dale videti, kar nam imajo organizacijski pobudniki te vseljublanske akcije povedati o svojih dosežkih, problemih in načrtih. Je bil razlog za to v pomanjkanju časa ali v neinventivnosti pristopa k obdelavi zastavljene snovi?

Kakorkoli že: oddaja same manifestacije ni z ničemer nadgradila. Ostala je kvečjemu v njeni medli senci.

Prazna filmska besedičenja

Naj po gledanju oddaje Ali se med seboj poznamo še tako zavzeto premišljujemo, kaj nam je pravzaprav povedala, ostajamo slejkoprej praznih rok. Je kdo, ki bi znal po vsej obilici besed o jugoslovanskih filmih na temo boja in revolucije je zapisati vsaj eno tipkano stran kolikor toliko smiselnega povzetka? Bojim se, da bi ga iskali zaman, kajti celo sam – kot neposredni udeleženec titograjskega pogovarjanja – se take naloge ne bi upal lotiti. Roko na srce: pogovarjali smo se v prazno. Ničesar nismo dognali in niti korača dlje nismo naredili, čeprav veliko število filmov o revoluciji na solidno obdelavo, izbrom razvrstitev in ovrednotenje še kako čaka. Teh nalog seveda ne more opraviti neka televi-

zijska pogovorna oddaja; opravila jih bo kvečjemu studijska proučitev vsega, kar je bilo doslej posneto. Toda oddaja bi lahko na takšno studijsko obdelavo vsaj opozorila in jo na neki način »naročila«.

Vse pa kaže, da si vodja pogovora ni bil na jasnem, kaj naj iz oddaje sploh izlušti. Načlenjal je splošna, bolj ali manj pojmovna vprašanja, ne da bi se bil izcela započel vsaj v enega izmed problemov, s kakršnimi je jugoslovanski film vendarle bogato »obložen«. Bilo je torej mnogo besed zaradi besedovanja samega, medtem ko so ostala vsebinska jedra nedotaknjena.

Nobenega dvoma ni več: pogovorov na temo Ali se med seboj poznamo, se bo treba lotevati drugače. Taki, kot so, so medsebojnemu kulturnemu zblizevanju le medvedja usluga.

Blišč in beda industrijskega oblikovanja

Razstavi, odprti v Jakopičevem razstavišču, tisti »kleti na robu mesta«, je, kot je videti, že vnaprej dosojeno, da ne bo »spremenila sveta«. Ta njen omejeni domet obžalujemo, kajti name-ni so dobri in čas za njihov močnejši prodor v občo zavest zrel.

Gre za 9. bienale te vrste, kar pomeni, da skušamo že šestnajst let dejavno opozarjati na pomen kakovostnega domačega in tujega oblikovanja. Ta »skušamo« velja predvsem za razstavo in njene demonstrativne možnosti, v precej manjši meri pa za običajno povprečno raven naše industrijske proizvodnje oziroma izdelkov, ki prihajajo z njenih tekočih trakov – razen izjemoma... Ko zapisujemo glagol »skušamo« (v mislih imam prvo osebo množine), si seveda lažemo, kajti na ta način si pripisujemo namene, ki jih obča volja, žal, ne izkazuje. Res je, da imamo v Sloveniji »štáb« ljudi, ki so se s temi stvarmi zmožni in voljni ukvarjati – in se z njimi dejansko tudi zelo prizadevno ukvarjajo (bodisi kot oblikovalci-praktiki v posebnih ateljejih ali v okviru posameznih tovarn, bodisi kot teoreti-ki in organizatorji strokovnih akcij.) Oboji delujejo z roko v roki, povezani v svoji zavzetosti, in imajo marsikateri sad svojega dela že tudi pokazati. Žal pa so uspešni predvsem le znotraj kroga, v katerem delujejo. Ofenzivnih prodorov navzven, v občo zavest in prakso, se jim – razen izjem – še ni posrečilo izpeljati. Pa ne po njihovi krivdi. Dobršen del naše industrijske proizvodnje (pa tudi našega povpraševanja) je do zahtev in pobud v tej smeri še močno brezčuten. Podobno ravna tudi preštevili »urejevalci« vna-nje podobe naših mest. Ideja lepega, sodobnega oblikovanja še zmerom tiči v nekakšnem »varnem zakotju«, kamor smo jo v svoji zadevni družbeni malobrižnosti potisnili, čeprav je po drugi plati vendarle res, da je med nami iz leta v leto vse več »potrošnikov«, ki postavljamo estetske zahteve v skladu s tem, česar smo se, med drugim, naučili tudi ob oblikovalskih akcijah, ne nazadnje na bienalnih razstavah industrijskega oblikovanja. Toda v trgovinah...

S ponosom lahko ugotavljamo, da imamo vrsto imenitnih oblikovalcev, katerih dosežki za tujino nič ne zaostajajo, prav nasprotno. Toda njihov prodor k obči uveljavljenosti je – razen v nekaj razveseljivih izjemnih primerih – še dokaj pičel. Znamenje takšnih razmerij je, kot je videti, tudi zastoj zamisli o ustanovitvi oblikovalskega oddelka pri Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani. Leta tečejo, misel pa stoji pred vrati in čaka. Čemu?

Kaj smo videli na letošnji bienalni razstavi. Prvi, poglobilni vtis ob ogledu približno štiristo razstavljenih predmetov je oblikovalska težnja k preprosti, čisti, funkcionalni in ob vsem tem lepi, mikavni formi posameznih izdelkov, naj gre za steklenino, posode, aparature, svetila, pohištvo, tkanine, športne rekvizite, oblačila, grafično opremo, kioske, vozila in vse ostale predmete, ki so sestavina nešega vsakodnevnega uporabljanja – pa tudi naših radosti. Več kot očitno je, da so avtorji razstave iskali in izbirali predmete, kjer si že na prvi pogled podajata roki lepota in smotnost. V tem oziru je razstavna celostna in jasna, pa tudi dovolj impresivna. Nekoliko preseneča edinole dejstvo, da je držav, ki so se bienala udeležile, razmeroma malo: samo osem. Do izraza pridejo poleg predmetov z oznako YU le še predmeti, označeni z I (Italija), O (Zvezna republika Nemčija) in GB (Velika Britanija). Vse drugo je v senci, zelo očitna pa je obstinenca, ki sama sebi zmanjšuje mednarodne razsežnosti tega bienala.

Razstava naj bi kajpada učinkovala tudi kot spodbuda proizvajalcem, trgovini in potrošnikom. Še več: delovala naj bi kot neke vrste obvezujoče merilo. To pa je seveda samo lepa misel. Ozmro se okrog sebe, pa bomo videli, koliko je ura. Tako daleč namreč – tudi po šestnajstih letih prizadevanj, ki sicer niso ostala brez odmeva, plevela pa vendarle niso populila – še nismo.

Viktor Konjar

Umrl je Boris Kobe

Zaustavilo se je plemenito srce, umirila se je roka, ki je znala pričarati lepoto, ostala pa so dela, ki bodo še dolgo opominjala in spominjala ter vzpodbujala občutke za lepo in plemenito. Zapustil nas je Boris Kobe, zaslužni univerzitetni profesor, arhitekt in slikar, še posebej pa človek, poln najplemenitejših idealov.

Težko bi bilo narediti pregled nad vsem njegovim ustvarjalnim opusom. Številni so spomeniki o našem revolucionarnem boju, ki jih je arhitekturno zasnoval Boris Kobe. Od Murenc pri Sentjanžu, od Gradca v Avstriji, rudarjem v Trbovljah pa prek Urha pri Ljubljani, v Ljubljani, na Vrhniki, Ljubelju, Dražgošah in še mnogo kje. S svojo zamisljo je soustvarjal trajno pričevanje o našem osvobodilnem boju in

uresničevanje hotenj, da bi nam ta prelep del Ljubljane postal bližji, bolj živ, in še bolj domač.

In spregovoriti je treba o Borisu Kobetu še kot pedagogu, zaslužnemu profesorju ljubljanske univerze. Nek njegov nekdani študent ga je takole ocenil: »Z odprtimi rokami nam je nudil svoje bogato znanje, svoje globoko razmišljanje in svojo izredno človečnost.« Si lahko pedagog želi še kaj več? In zgodovina slovenskega filma, ne more mimo tega, da je bil Kobe pionir slovenske filmske scenografije (Na svoji zemlji).

Želja po lepem je predstavljala enega glavnih vzvodov Kobetovega življenja. Želja po lepem ga je vodila v njegovi ustvarjalnosti in v življenju. Zanj je bila lepa svoboda, zato se je tudi takoj

galerijah, ampak vsakodnevno srečanje z njegovo sliko doma, v stanovanju – in po njegovi zaslugi imajo prav številni borci njegove slike doma – predstavlja vsak dan neko novo doživetje in pri-naša človeku kanček toplote.

Zaradi aktivne udeležbe v osvobodilnem gibanju je moral skozi golgote dachauskega trpljenja. Tega ni nikoli objokaval, ampak mu je bilo le hudo, ker ni mogel biti sredi tistega svobodnega ustvarjanja svobode, v brigadah in svobodnih gozdovih, kjer bi njegova ustvarjalnost mogoče še bolj prišla do izraza. Zato je v povojnem ustvarjanju tako hitel, zato je bil srečen, ko je zaznaval, da so ljudje sprejemali njegovo umetnost za svojo, jo razumeli in občutili. Zanj niso bila pomembna materialna na-

revoluciji. Kot slikar se je zlasti uveljavil kot krajinar in posnel na svoja platna številne kraje, pomembne iz našega osvobodilnega boja. Posebno obsejna sta bila cikla »Po poteh Gubčeve brigade« in »Pomniki revolucije«. Izredno dragoceno predstavljajo njegove risbe iz taborišča Dachau. Pa njegove knjižne ilustracije, ki sodijo v vrh te dejavnosti na Slovenskem, kot so ilustracije Trdinovih Bajk, Levstikovskega Krpana, Tavčarjeve Visoške kronike, Jurčičevega Desetega brata, Menartovih Srednjeveških balad in drugih.

Pa spet Boris Kobe, arhitekt in sooblikovalec razvoja Ljubljane. Mislim, da bi bilo zelo koristno ponovno pregledati in ovrednotiti vse njegove načrte in zamisli o revitalizaciji stare Ljubljane, ki ji je posvečal posebno pozornost. Prepričan sem, da bi v njegovih delih našli marsikatero idejo in pobudo za

po napadu fašističnih sil na Jugoslavijo vključil aktivno v osvobodilni boj. Zaradi njegove aktivistične dejavnosti so ga odgnali v Dachau; želja po lepem ga je vodila pri umetniškem obeleževanju osvobodilnega boja in pri razvijanju in utrjevanju novih, lepših, socialističnih družbenih odnosov. Zato tudi nosi vse, kar je ustvaril, odraz želje po lepem, pa naj gre za tisto trdo zemljo, ki jo je bilo potrebno obdelovati z znojem in osvobajati s krvjo, ali za tisto svetlobo, ki je označevala več kot samo navaden dan. Svoje spomenike je snoval tako, kot da so logično nujni prav tam, kamor jih je postavil, in da so tako vraščeni v okolje, da so njegov logičen sestavni del. In njegove slike, pa naj gre za vizijo svetle poti naprej ali za razpadajoče zidance, so polne toplote, polne tiste lepote, ki je izraz ljubezni do svoje domače zemlje. Niso zanimivi samo ogledi njegovih del v

domestila za njegovo delo, ampak le občutek, da ljudem nekaj pomenijo, zanj je bilo zadovoljstvo v tem, da je znal skrite lepote in vrednote z vso izrazno močjo prikazati ljudem. In to mu je uspelo. Prikazati precej iz naše zgodovine in prikazati številne lepote naše lepe domovine.

Dragi tovariši! Ko boš obujal nekdane čase ob spomeniku na Urhu ali se na poti zaustavil v Murencah ali se vzpenjal proti monumentalnemu pomniku slavne bitke v Dražgošah, če boš v raznih galerijah gledal Kobetove slike ali jih opazoval na obisku pri prijatelju, takrat se spomni, da je to delo človeka, ki je imel rad svobodo, svojo domovino in ljudi, in ki je tem posvetil vse svoje ustvarjalne sile.

Zato smo mu hvaležni vsi, ki imamo tudi radi našo domovino in svobodo, še zlasti pa nekdani borci Gubčeve brigade. **Sergej Vošnjak**

PTUJ

Slovesna zaobljuba
pred štafeto mladosti

V Mostju pri Ptuj, na prizorišču poslednjega boja Slovenskogoriške Lackove čete (18. 8. 1942), je bila v soboto, 25. aprila 1981, osrednja slovesnost v počastitev 40-letnice Osvobodilne fronte slovenskega naroda in 40-letnici vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. Manifestacije, na kateri je bil tudi sprejem zvezne štafete mladosti, simbola bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, se je udeležilo prek deset tisoč pionirjev, mladincev, delovnih ljudi in občanov ter pripadnikov JLA. Občinska konferenca SZDL je ob tej priložnosti organizirala tradicionalni množični Pohod po poteh revolucije. Sest tisoč mladih, delovnih ljudi iz ozdov, krajanov, tabornikov, planincev, gasilcev, pripadnikov enot civilne zaštite, narodne zaštite, teritorialcev in JLA je krenilo z različnih krajev ptujске občine v petih odredih: Kvedrovem, Lackovem, Osojnikovem, Krambergerjevem in novoustanovljenem Sagadinovem po spominskih obeležjih, ki so pomembna iz NOB in revolucije. V spomin na padle borce in aktiviste so položili vence k pomnikom in priredili kulturne programe. Pohod se je končal na prireditvenem prostoru v Mostju, kamor so pohodniki prispeli s pesmijo, množico zastav in transparentov. Predsednica OK SZDL Ptuj je orisala pomembnost jubilejev, predsednik MS SZDL za Podravje pa je govoril o delovanju odborov OF, povojnem obdobju, graditvi domovine, doseženih uspehih pri razvijanju svobodne socialistične skupnosti in usmeritvi srednjeročnih načrtov razvoja. Nato so prinesli zvezno štafeto mladosti, letos že 38. po vrsti, v spremstvu lokalne štafete, ki je na pot krenila dan prej iz haloške KS Dolenje, obšla pa je vseh 35 KS občine Ptuj. S slovesnosti je bilo poslano pozdravno pismo predsedniku SFRJ in CK ZKJ. V njem je zapisano, da bomo odločno nadaljevali Titovo pot, usmerjeni v nove delovne zmage in uspehe. Mladi vojaki Titove armade iz vojašnice Dušana Kvedra-Tomaža so ob tej priložnosti slovesno zaobljubili, da so kot partizanski borci pripravljeno darovati svoja življenja proti vsakemu sovražniku, iz katere koli strani. V pestrem kulturnem programu so sodelovali pihalni orkester, recitatorji in združeni pevski zbor osnovnih šol.

DRAGO PAPLER

VOGRSKO PRI NOVI GORICI

Odpri prenovljeni
Beblerjev bunker

Na Vogrskem pri Novi Gorici je bila osrednja prireditev novogoriške občine v počastitev letošnjega jubileja OF, 40-letnice ustanovitve. Ob tej priložnosti so na domačiji Olge Fornazarič, po domače pri Barabonovih, odpri prenovljeni sedež pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje. To je bil podzemni bunker, v katerem je najdlje delal Aleš Bebler-Primož. Na Vogrsko je dr. Aleš Bebler prišel 15. novembra 1942 in v vasi ostal do 10. marca 1943. Iz bunkerja pri Barabonovih je usmerjal politično in vojaško dejavnost pokrajinskega komiteja KPS.

Na slovesnosti, ki je bila v nedeljo, 26. aprila, je dr. Aleš Bebler, ki je prenovljeni bunker tudi odprl, dejal, da je bil bunker tako dobro skrit, da ga Italijani kljub izdaji niso mogli odkriti. V bunkerju, v katerega vhod je bil skozi kotel za kuhanje hrane za prašiče, so imeli električno energijo, pisalni stroj, radijski sprejemnik in zemljevid Evrope, na katerem so spremljali razvoj vojaških operacij na raznih frontah.

V »Beblerjev bunkerju« je delal tudi narodni heroj Anton Velušček-Matevž, sekretar pokrajinskega komiteja za Slovensko primorje. V njem so se sestajali tudi drugi člani pokrajinskega komiteja in organizatorji partizanstva na Primorskem Dušan Pirjevec-Ahac, Darko Marušič-Blaž, občasno je bil v bunkerju sekretar

Dr. Aleš Bebler je obudil spomine na partizanske dni

centralnega komiteja KPS Franc Leskošek-Luka, Branko Babič-Vlado in organizacijski sekretar CK SKOJ Rato Dugonjič, ki je pomagal organizirati mladinsko gibanje na Primorskem.

Sicer pa je Vogrsko med NOB živel za partizane in s partizani. Že sredi 1941. leta se je v vasi začelo gibanje OF. Konec leta 1941 so imeli na Vogrskem organizirano skupino članov OF, ki je med ljudmi širila ilegalno literaturo s programom OF. Februarja 1942 so ustanovili prvi odbor OF: Mladi Ogrinci, ki so dobili poziv za italijansko vojsko, so septembra 1942 prvi odšli k partizanom. Jeseni 1942 v vasi skoraj ni bilo hiše, ki ne bi delala za partizane. V vasi je bilo tudi 51 bunkerjev. V enem izmed njih so pripravili prostore za prvo ciklostilno tehniko OF na Goriškem. Od januarja 1943 do konca vojne je na Vogrskem delovala ciklostilna tehnika H-37, od februarja do avgusta 1944 pa partizanska tiskarna Ančka. Kar 76 Ogrincev je dalo življenje za svobodo.

Ob otvoritvi obnovljenega sedeža pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje so pri Barabonovih pripravili tudi razstavo raznih dokumentov o NOB na Primorskem. Med dokumenti sta tudi pismi, ki sta jih dr. Alešu Beblerju pisala pred njegovim odhodom na Primorsko Edvard Kardelj in Boris Kidrič. Dr. Aleš Bebler je te dni izdal pri koprski založbi Lipa knjigo spominov, v kateri opisuje svojo življenjsko pot revolucionarja, politika in diplomatskega predstavnika nove Jugoslavije. Prvi izvod knjige je dal prav Olgi Fornazarič.

JANI ALIČ

SENOVO

Kresovi za praznik

Dne 25. april 1981 zvečer je bila v domu 14. divizije na Senovem proslava v počastitev praznika OF in 1. maja. Dvorana je bila nabito polna. Slavnostni govornik je bil predsednik občinskega odbora ZZZB NOV Krško Stane Nunčič. Po podelitvi priznanj so nastopile folklorne in plesne skupine iz Artič, Bizeljskega, Pišec, Boštanj ter Bregane. Takih skupin si še želimo. Dne 30. 4. 1981 zvečer so na Senovem zagoreli kresovi. Največji je bil na Senovem, okoli katerega se je zbralo veliko število krajanov. S tako veliko udeležbo se je pokazala zavednost ljudi. Mladina, ki je pripravila kresove, je organizirala tudi krajši kulturni program.

KAREL KURINČIČ

AJDOVŠČINA

Ponosni na rezultate

Skupina članov prve slovenske narodne vlade (od leve proti desni): Zoran Polič, dr. Lado Vavpetič, Vida Tomšič, Tone Fajfar, dr. Marijan Ahčin in dr. Marijan Breclj, slikani v Ajdovščini 5. maja 1978 skupaj z Zdenko Kidrič in Jožetom Rusom (zadnji z desne) (Foto: J. Alič)

Letošnji občinski praznik je občina Ajdovščina proslavila v počastitev 36. obletnice ustanovitve prve slovenske ljudske vlade 5. maja 1945 v Ajdovščini. Ta dogodek je pomenil sklepno dejanje nadvse pomembnega razdobja v zgodovini slovenskega naroda, saj se je skozi NOB in na ruševinah stare jugoslovanske države in družbe, ob aktivni udeležbi celotnega slovenskega naroda izoblikovala slovenska narodnost-na državnost.

Letošnje praznovanje v dvorani prve slovenske vlade se je ujemalo s praznovanjem pomembnih jubilejev, 40. obletnice ustanovitve OF slovenskega naroda, 40-letnice vstaje jugoslovanskih narodov in 40. obletnice oblikovanja prve redne enote novih revolucionarnih oboroženih sil – 1. proletarske brigade.

»Ob ocenjevanju poti, prehojene v zadnjih desetletjih, smo na rezultate lahko ponosni,« je dejal slavnostni govornik Ladislav Batagelj, predsednik skupščine občine Ajdovščina. »Ponosni smo na svoj delež v NOB in na povojni družbenogospodarski razvoj. Iz izrazito zaostale in zadolžene kmečke sredine, ki je gospodarsko propadala pod pritiskom fašističnega raznarodovanja in ekonomskih ukrepov, kjer ni bilo delovnih mest za mlade, ki so se množično izseljevali s trebuchom za kruhom, so praktično iz nič, z zagnanostjo in pridnostjo ter odpovedovanjem nastale delovne organizacije, ki pomenijo hrbenico našega gospodarstva. Nastala so podjetja, ki so se uveljavila tudi zunaj naših meja. Dosegli smo stopnjo razvoja, ki nas po družbenem proizvodu in narodnem dohodku tako v masi kot na prebivalca uvršča na 24. do 25. mesto med 60. slovenskimi občinami.«

V nadaljevanju se je slavnostni govornik dotaknil dogajanj v svetu in še posebej v Jugoslaviji na Kosovu. Na slavnostni seji so podelili tudi tradicionalna petomajska priznanja.

JANI ALIČ

GORJE PRI BLEDU

Vsi borci še niso
vključeni

Aprila so imeli redni letni občni zbor. Udeležba je bila še dokaj visoka, saj so gorjanski borci in aktivisti NOV še kako dobro zavedajo, zakaj so se bojevali in kaj še danes pomenijo, posebno pri ključnih vprašanjih in ureditvi samega kraja.

Poročilo o notranji in zunanji politiki je izčrpočno podal tovariš Matevž Bizjak, ki je posebno grajal zadnje dogodke na Kosovu. Natančno poročilo o članstvu v tej borčevski organizaciji je podal predsednik društva Vinko Repe-Triglavski, članov je namreč le še 192, nekaj borcev iz NOV pa še ni vključenih v organizacijo. Prvič je bilo slišati točno razpredelnico, kako so vključeni v tej organizaciji borci in aktivisti NOV, prvoborci, borci pe letih od 1942 do 1945 ter tudi kateri aktivisti so bili aretirani in kateri so iz svoje aktivne dejavnosti na terenu pristopili v vrste borcev. Dolej te točne razporeditve še ni bilo. To je pač organizacija, ki izumira, saj je samo lani umrlo kar enajst članov, res pa je tudi, da jih je na območju Gorij še precej takšnih, ki imajo vse pogoje za vpis v to organizacijo, toda tega ne storijo iz takih ali drugačnih razlogov.

Ob koncu zboru je bilo slišati ostro grajo in zahtevo, naj se že končno razčisti o dejanjih okrog snemanja. »Dražgoške bitke« in kdaj bodo s snemanjem nadaljevali.

JOŽE AMBROŽIČ

SOVODENJ

Množičen pohod na
Blegoš

Planinska društva Poljanske doline (Sovodenj, Gorenja vas, Ziri) so v nedeljo že petič organizirala spominsko-rekreativni pohod na 1.562 metrov visoki Blegoš. Pobuda za to planinsko manifestacijo, posvečeno dnevu zmage, letos so jo povezali s 40-letnico ustanovitve OF slovenskega naroda in 40-letnico vstaje narodov in narodnosti Jugoslavije, je nastala med člani PD Sovodenj. Pridružili sta se še PD Ziri in Gorenja vas ter TTKS Škofja Loka, in vsako leto je več udeležencev pohoda. Glavna smer pohoda je bila speljana iz vasi Javorje nad Poljanami do Črnega kala, kjer je spominska plošča 2. grupi odredov, ki se je leta 1942 tod prebijala na Štajersko: Iz Črnega kala je pot vodila naprej po jugovzhodni strani čez vrh Blegoša do planinske kočice Škofjeloškega odreda, 1391 metrov visoko. Pred kočjo je bila ob lepem sončnem in rahlo vetrovnem vremenu slovesnost, na kateri je zbranim spregovoril častni predstavnik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potocnik. Orisal je dogodka med NOB na tem območju, poudaril pomen in vlogo planinske organizacije v pripravi na SLO in DS.

STAŠ

PLAVŽ

Aktivne ženske

Pri krajevni konferenci SZDL Plavž zelo prizadevno deluje sekcija za družbenopolitično aktivnost žensk, v kateri je 80 članic. Enkrat, in to prvi ponedeljek v mesecu, se sestajajo in razpravljajo ter sklepajo o svojem delu. V okviru sekcije prizadevno deluje krožek za ročna dela, kjer ženske druga drugo učijo in izmenjujejo izkušnje pri delu ročnih izdelkov. Enkrat na leto in to navadno v jeseni pripravijo razstavo vsega, kar so naredile.

Razen tega so ženske aktivne tudi pri balinarskem klubu Jesenice, kjer jih 12 redno trenira, najboljše pa tudi tekmujejo. Te so se udeležile balinarskega turnirja, ki ga je klub pripravil v počastitev ustanovitve OF in delavskega praznika 1. maj.

Tretja stran njihove aktivnosti se kaže pri varstvu otrok. Članice tačas skrbijo za 18 predšolskih otrok, za katere ni prostora v vrtcih. Nad varstvom opravlja nadzor socialna delavka. Sekcija ima v programu še več drugih aktivnosti. V kratkem bodo imele poučno predavanje o LO in družbeni samozaščiti, ko bo toplo, bodo pripravile tovariško srečanje na Poljanah in poučen izlet. Za osmi marec so pripravile zelo lepo razstavo ročnih del.

BRANKO BLENKUS

KRANJ

Lep izlet

Občinsko društvo civilnih vojaških invalidov Kranj je 11. aprila organiziralo izlet na partizanski Pohorje-Osankarico. Petinsedemdeset članov društva se je v dvema avtobusoma udeležilo izleta. Potovali smo iz Škofje Loke prek Kranja, Brnika, Celja in Slovenjske Bistrice. V partizanski dom na Osankarici na Pohorju pa smo prispeli okrog 10. ure. Po izdatni malici smo si najprej ogledali muzej in razstavo o partizanskem Pohorju, nato smo odšli v bližnji gozd, kjer so partizani med NOB imeli bataljonsko

taborišče. Osmega januarja 1943 je na tem mestu v dveh urah in pol padlo 69 talcev. Ob spomeniku Pri treh žeblih smo položili venec. S kratko komemoracijo in enominutnim molkom smo ob koncu počastili njihov spomin. Vrnili smo se v dolino in se ustavili na Frankolovem, kjer smo položili venec k spomeniku 40 padlim žrtvam. V Celju nas je čakalo že izdatno kosilo. Po kosilu pa smo si ogledali spominsko razstavo v Starem piskru, kjer so bili med vojno zloglasni zapori. Tudi tu smo položili spominski venec. Vračali smo se proti domu. Z izletom smo bili zadovoljni, za kar velja zahvala predsedniku društva civilnih vojaških invalidov Kranj Janezu Zurcu in tudi ostalim članom UO za dobro organizacijo. Ob slovesu pa smo sklenili, da bomo s takimi izleti ob partizanskih obeležjih vsako leto še nadaljevali.

JOŽE MROVLJE

MUTA OB DRAVI

Uspel 19. taborniški
tek

Taborniki odreda Bistrega potoka z Mute ob Dravi so tudi letos priredili tradicionalno mladinsko športno manifestacijo – taborniški tek. Nad 600 tekmovalcev je prišlo iz vseh koncev severovzhodne Slovenije na 19. taborniški tek na Gradišče nad Muto, ki so ga posvetili 30-letnici slovenske taborniške organizacije in prazniku Osvobodilne fronte slovenskega ljudstva ter delavskemu prvemu maju.

Prireditve je bila pod pokroviteljstvom delovne organizacije Gorenje-Muta z Mute in je nadvse lepo uspela. Taborniki Mute so že na predvečer prireditve, 18. aprila, zakurili taborni ogenj, ob katerem so spregovorili o prehojeni poti domačega taborniškega odreda, ki je pognal čvrste korenine že prav v letih od 1951 do 1954. Nato so taborniki Mute iz leta v leto dosegali vse večje uspehe pri vzgoji mladih ljudi, prirejali so številne akcije, taborne in tudi 7. zlet slovenskih tabornikov leta 1977 na Muto. Že leta 1960 so priredili svoj prvi »tradicionalni« taborniški

tek. Tradicija je res obveljala in letos so že devetnajstič preizkusili svoje moči v teku čez drn in strn. Nastopilo je veliko mladih tekačev od Murske Sobote do Prevalj, od Pragerskega do Velenja in tudi iz Varaždina in drugod. Zlasti privlačen je postal spominski tek NOB, s startom na obmejnem Braniku in ciljem na Gradišču. Pot poteka od spomenika Lackove čete na Braniku, skozi dolino Bistrice, na Zgornjo Muto, skozi Spodnjo Muto in na Gradišče, dolga pa je natanko 8250 metrov. Letos je na tem teku preizkusilo svoje moči nad sedemdeset tekmovalcev, med katerimi je bila najmlajša 12-letna Tonka Markač z Mute in najstarejši 65-letni dr. Slajmer iz Maribora.

Na prireditvi in slovesni proslavi so podelili tudi krajevna priznanja OF. Taborniki Mute so prejeli tudi visoko jugoslovansko taborniško priznanje – zlat javorjev list z žarki. Na prireditvi so sklenili, da bodo v mesecu maju na Gradišču zasidili 88 dreves v spomin na maršala Tita kot njihovega plemenitega vzornika.

HINKO JERCIC

PREBOLD - DOBROVLJE

Pohod v počastitev 40-letnice OF

Jamarsko - planinski pohodi, posvečeni obujanju tradicij NOB, so sestavni del bogatega programa preboldskih jamarjev. Že vse od svoje ustanovitve leta 1969 popeljuje najmanj dvakrat letno mladino in delovne ljudi in občane žalske občine na pohod po svojem raziskovalnem področju, jih seznani s svojim delom ter jim omogoči ogled lažje pristopnih, a lepih jamskih objektov. Ker pa so področja, kjer raziskujejo, vezana na dogodke iz NOB in jih vodi pot mimo številnih spominskih obeležij, imajo vsi njihovi pohodi velik poudarek na obujanju in razvijanju revolucionarnih tradicij. Tudi letošnji pohod v počastitev 40-letnice ustanovitve OF in 40-letnice prve frontalne bitke 1. štajerskega bataljona na Čreti je potekal v tem znamenju.

Pohodniki so se zbrali v Nazarjih in od tam nadaljevali pot do Kokarj. Vmes so se ustavili pri spomeniku žrtvam fašizma pri OŠ Nazarje. V Kokarjih se jim je pridružil Franc Selišnik - Silvo nekdanji partizan in komandir kurirske postaje TV-22 S, ki je delovala na območju Dobrovelj od leta 1943 pa vse do osvoboditve. Po prisrčnem snidenju in njegovih pričevanjih o dogodkih, vezanih na njihovo kurirsko delo, so pohodniki nadaljevali pot do kmata Krapljeta. Tu so po krajšem počitku vzeli v roke baterijske svetilke in se pod vodstvom preboldskih jamarjev podali v objem Krapljetojeve jame, ki sodi med najlepše tovrstne podzemeljske objekte na območju Osamelega krasa Savinjske doline.

Franc Selišnik - Silvo, komandir kurirske postaje TV-22 S pri spominskem obeležju

Pohodniki, med katerimi so bili predvsem mladi, so si z zanimanjem ogledali jamo in ob razlagi jamarjev spoznavali čudežno delo narave. Ob tem so doživeli in spoznali delček tistega, kar vleče jamarje v objem večne teme. Zadovoljni in z lepimi občutki so zapuščali jamo, v njihovih glavah pa se je prav gotovo porodila tiha želja, da bi tudi samo postali jamarji. To pa je pravzaprav tisto, kar od tovrstnih pohodov, poleg vseh drugih vrednot, pričakujejo preboldski jamarji.

Od kmata Krapljeta so pohodniki nadaljevali s pohodom proti Čreti. Najprej so se ustavili pri spominskem obeležju, postavljenem v spomin neznanemu kurirju, ki obeležuje tudi kurirsko postajo TV - 22 S. Po položitvi venca in počastitvi spomina na neznanega kurirja z enominutnim molkom je Franc Selišnik - Silvo kot nekdanji komandir te kurirske postaje izrekel najprej zahvalo organizatorjem pohoda, nato pa je spregovoril o delu njihove kurirske postaje, ki je bila glavna vez za kurirske linije proti Koroski, Moravškemu, Zasavju oziroma Dolenjski in Kozjanskemu. Sedemnajst kurirjev, kolikor jih je imela ta postaja, je svojo nalogo uspešno upravljalo ves čas od ustanovitve do osvoboditve. Njena vloga pa je bila še toliko večja, saj so bile Dobrovlje politično in vojaško središče Savinjske doline.

Nedaleč stran od tega spominskega obeležja pa stoji tudi spominsko obeležje, ki opozarja popotnika, da je bil na tem terenu ena izmed največjih bitk v drugi svetovni vojni na območju Savinjske doline. Njena veličina je zlasti v tem, da so se prvič partizanske sile na Štajerskem frontalno postavile po robu veliko močnejšemu sovražniku in brez izgub izšle iz tega boja kot zmagovalci. Bitka 1. štajerskega bataljona z dne 26. X. 1941 pod vodstvom legendarnega komandanta Franca Rozmana - Staneta, ki v bitki sicer ni sodeloval, ker je bil na političnem delu v dolini, pomeni veliko prelomnico v razvoju NOG na Štajerskem. Ker mineva letos 40 let od teh slavnih dogodkov, so tudi pohodniki ob uri zgodovine do dobrega spoznanja ozadje in sam potek bitke kakor tudi strategijo in taktiko partizanov med bitko in njihovim umikom. Pohodniki so se na čreti zadržali še nekaj časa v Planinskem domu PD Vransko, ki nosi ime po 1. štajerskem bataljonu, se prisrčno poslovili od Franca Selišnika - Silva in nato prek Teševce nadaljevali pot do Vranskega.

Tako kot vsi prejšnji pohodi je tudi ta dobro uspel. Škoda je le, da se ga ni udeležilo več mladih iz OO ZSMS.

DARKO NARAGLAV

JESENICE

Ob pestri aktivnosti tudi pomankljivosti in napake

V jeseniški občini že od lanskega avgusta potekajo najrazličnejše aktivnosti v okviru akcije Nič nas ne sme presenetiti 1980-81. Akcija dosti široko odmeva med delovnimi ljudmi in občani, ki se resno in odgovorno vključujejo v izvrševanje posameznih nalog. S tem akcija dosega svoj cilj pri nadaljnjem podružbljanju obrambnih in samozaščitnih nalog ter pripravljenosti delovnih ljudi in občanov. Aktivnosti v akciji Nič nas ne sme presenetiti so konec marca obravnavali tudi člani koordinacijskega odbora za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito pri predsedstvu občinske konference SZDL Jesenice.

Obsežno poročilo, ki so ga pripravili, je tudi najbolj nazorna slika vseh aktivnosti in opravljenih nalog v omenjeni akciji. Prav je, da je poročilo sestavljeno kritično, saj je to način, da se bodo vsi odgovorni za izvedbo akcije zamislili nad slabostmi in napakami, ter jih bodo skušali odpraviti do zaključka akcije.

Poročilo o izvedenih aktivnostih je razdeljeno na posamezna področja. Precejšen poudarek je dan izobraževanju delovnih ljudi in občanov s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite. Odgovorni nosilci so pripravili predavanja, ki so potekala v vseh krajevnih skupnostih v jeseniški občini. Udeleženci so se seznanili s političnim položajem v svetu, varnostnimi razmerami pri nas in različnimi nalogami s področja obrambnih priprav. Zbrani podatki kažejo, da je bila udeležba na predavanjih boljša kot prejšnja leta, to pa pomeni, da je do občanov prodrlo prepričanje o nujnosti in potrebi takšnega izobraževanja. Kot ocenjujejo, bi bil uspeh predavanj še večji, če bi uspeli zagotoviti še kvalitetnejšo in boljšo izvedbo predavanj. Uspešno je bilo tudi izobraževanje mladine, ki obiskuje srednje šole. Pouk so organizirali v učnem centru teritorialne obrambe. Nadalje je v okviru akcije Nič nas ne sme presenetiti potekalo obsežno izobraževanje enot prve medicinske pomoči, tehničnih reševalnih enot, splošnih enot civilne zaščite, oddelka geofonistov, ugodna ocena pa je podana tudi pri usposabljanju enot in pripadnikov teritorialne obrambe.

Kot ocenjujejo, so se za letošnjo akcijo Nič nas ne sme presenetiti še posebno skrbno pripravili in vključili pri občinskem štabu civilne zaščite Jesenice, kjer so svoj program v celoti prilagodili izhodiščem omenjene akcije.

Dosti aktivno so se v akcijo vključile tudi družbenopolitične organizacije ter družbene organizacije in društva. Pripravili so razne spominske pohode, tekmovanja, prireditve in srečanja. Udeleženci so obudili spomine na našo revolucionarno preteklost, mladi pa so se seznanili z junaškimi in slavnimi dogodki iz narodnoosvobodilnega boja.

Ob vseh navedenih uspehih pa se v akciji Nič nas ne sme presenetiti 1980-81 pojavljajo tudi najrazličnejše pomankljivosti, napake in tudi neodgovornost posameznih nosilcev akcije. V velikih primerih so programi, naloge in akcije premalo usklajeni premajhno je sodelovanje temeljnih in drugih organizacij združenega dela in krajevnih skupnosti, marsikje pa izvajalci ne morejo delati iz preprostega razloga, ker nimajo konkretnih zadolžitvev.

Sedaj že načrtujejo in usklajujejo zaključne aktivnosti v letošnji akciji in prav sedaj se bodo morali predvsem resno lotiti odpravljanja vseh navedenih slabosti.

JANKO RABIČ

BLED

Sodelovanje borcev in mladine

V začetku marca je smučarski klub Bled organiziral tradicionalno tekmovanje mlajših mladincev in starejših pionirjev. Ta prireditev se imenuje Lipanski smuk, ker je namenjena obuditi spomina na znano bitko v planini Lipanci. Tam se je skupina partizanov junaško bojevala v visokem snegu in hudem mrazu prve dni februarja 1942 z dobro oboroženimi in opremljenimi nemškimi vojaki. O tej slavni bitki so 120 mladim smučarjem pripovedovali člani krajevnih organizacij ZZZB NOV Bled.

Tekmovanje je bilo v smučarskem središču Zatrnik blizu Bleda in od tam je skupina smučarjev odnesla v Lipanco spominski venec. Bledska organizacija borcev je tesno povezana s pionirskim odredom komandanta Staneta na osnovni šoli prof. dr. Josipa Plemija, pa tudi s krajevno mladinsko organizacijo. Predstavniki borcevske organizacije radi obiščejo solarje ob njihovih slovesnostih in jim pripovedujejo svoje doživljanje iz NOB. Mladi pa se za to oddolžujejo na razne načine. Večkrat nosijo vabila, skrbijo za spominska obeležja, obiskujejo ostarele borce. Letos so se pionirji in mladinci še posebno izkazali ob praznovanju dneva žensk, saj so pripravili popolnoma samostojno proslavo. Mladinec je v svojem govoru orisal delo slovenskih žensk v preteklosti in sedanjosti, poudaril je pomen praznika, ki ni samo praznik žensk, pač pa praznik vseh zavednih ljudi. Pionirji so izvedli svoj program brezhibno in poželi valiko odobravanja.

Mladi pevci, deklamatorji in igralci na razne instrumente so s svojimi točkami razveselili posebno nekdanje borce in aktivistke, obiskali so jih na domovih jim čestitali in jim zateleli zdravja.

M. S.

Poizvedba

Napisal sem daljši prispevek o delu predvojnih gozdovnikov in članov Vzajemnosti v Siski in to od leta 1935 do oktobra 1941. S tem v zvezi bi potreboval nekaj dopolnilnih podatkov o tovarših, ki so delovali v eni od teh organizacij, bili pa so potem ali aktivisti OF ali pa so padli kot partizani. Za nekatere sem dobil podatke v enciklopedijah, za druge pri sorodnikih in znanih, za mnoge me vsaj skopi podatki o Jožetu Hoščku, ki je živel na Celovski cesti in je pozneje padel v NOV; o Nadi Zirkelbach, gozdovnici, ki je stanovala na Njegosovi ulici in je baje padla na Planini pri Črnomlju spomladi leta 1944; o Lojzetu Prešernu, študentu, članu Vzajemnosti, stanoval je v Sp. Siski in so ga baje likvidirali belogardisti; o Srečku Potniku, gozdovniku, ki je padel kot vosovec na ljubljanskih ulicah leta 1942; o Karlu Gorjanu, ki je stanoval Pod gradom, komunistu od leta 1934, robijašu, ki je padel v Gramozni jami leta 1942; pa o Jožetu Kristofu iz Velike čolnarske, umrl v taborišču(?).

Rudi Hönn
Rutarjeva ulica 4
65000 Nova Gorica
(tel.:065 25-086)

Vabilo

KOZB NOV Livek vabi vse borce in občane na odkritje grobnice devetim borcev NOV in žrtvam fašističnega nasilja, pokopanih na livškem pokopališču pri Peratih.

Odkritje bo v nedeljo, 31. maja 1981, ob 11. uri. Istega dne bo na Livku ob 12.30 srečanje bivših borcev 2. bataljona 2. brigade VDV, kjer jim bo občinska skupščina podelila domicil in prapor.

ZZB NOV Livek in
občinski odbor ZZZB NOV
Tolmin

Vabilo

Domicilni odbor 7. SNOUB Franceta Prešerna vabi vse borce Prešernove brigade na zbor skupnosti borcev brigade, ki bo v soboto, 23. maja 1981, ob 10. uri v domu JLA v Kranju, Nazorjeva ulica 3.

Na zboru bomo razpravljali o dosedanjem delu in o programu dela, o sprejemu pravilnika o nalogah, organiziranosti in poslovanju skupnosti borcev 7. SNOUB Franceta Prešerna. Izvolili bomo odbor skupnosti in nadzorni odbor ter delegata za skupščino občinskega odbora ZZZB NOV občine Kranj.

Predlog pravilnika je na vpogled pri občinskih odborih ZZZB NOV občin: Cerknica, Domžale, Idrija, Jesenice, Kamnik, Kranj, Ljubljana-Siška, Logatec, Maribor, Nova Gorica, Skofja Loka, Tolmin, Radovljica in Trzin.

Vse prešernovce vabimo, da se zbora udeležite!

Osebnih vabil ne bo.

Domicilni odbor

Vabilo

Vabimo vse vaške, rajonske, okrajne, okrožne aktiviste mladine in Skoja iz narodnoosvobodilnega boja na

srečanje, ki bo v soboto, 6. junija 1981, ob 10. uri v motelu na Kozini.

Na srečanje prinesite izpolnjene vprašalnike, ki bodo služili za pisanje zgodovine mladine in Skoja. Kdor vprašalnika nima, ga bo prejel in izpolnil na srečanju. K izpolnjenemu vprašalniku priložite svoj pisni prispevek - opis dogodka ali doživljanja iz NOB, ki naj bo čim bolj točno dokumentiran (zatelele so fotografije in originalni dokumenti).

Prevoz in kosilo plača vsak udeleženec sam ob prihodu v motel.

Pisne prijave za udeležbo pošljite do 25. maja 1981 na naslov: Sava ŠKAPIN, Kozina 13, 66240 Kozina.

Odbor bivših aktivistov
Skoja in ZMS
za Južnoprimorsko
okrožje

Vabilo

Združenje ZB NOV Puštal bo v sodelovanju s pododborom partizanskih kurirjev Gorenjske in občinsko komisijo kurirjev pri Združenju ZBNOV Skofja Loka ter ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami odkrilo v nedeljo, 24. maja 1981, ob 11. uri pri Kopaču na Ožboltu spominsko obeležje reledni kurirski postaji G-15.

Prevoz je možen z osebnimi avtomobili od Puštalskega gradu po Hrastnici do cilja.

Po kulturnem programu bo tovariško srečanje kurirjev, borcev, aktivistov in domačinov.

Odbor 4. brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije

Proslava Gregorčičeve brigade

Domicilni odbor Gregorčičeve brigade pripravlja skupaj s političnimi in družbenimi organizacijami Postojna ter s krajevnim skupnostjo Razdrto veliko proslavo z odkritjem spominske plošče v soboto, 13. junija, ob 10. uri na Razdrtem pod Nanosom.

Borci brigade Simona Gregorčiča so namreč na Razdrtem dosegli eno svojih pomembnih zmag. Dne 6. junija 1944 so z deli Bazoviške in Tržaške brigade napadli sovražnikovo postojanko, jo uničili in s tem prizadeli okupatorju težko izgubo. Postojanka na Razdrtem je bila zanj velikega pomena, saj je nadzoroval strateško točko na prehodu z Notranjske na Vipavsko in Kras.

Predstavniki Gregorčičeve brigade ter družbenopolitičnih organizacij iz Postojne in Razdrtega so se na skupnem sestanku v vasi pod Nanosom podrobno dogovorili o bližnji proslavi. Poleg govorov predstavnikov Gregorčičeve brigade in medobčinske organizacije ZK Postojna bodo v programu sodelovali še osnovna šola, lovski oktet in godba na pihala iz Postojne, četa postojnske teritorialne obrambe pa bo pred začetkom proslave ponazorila napad na sovražno postojanko. Nato bodo odkrili spominsko ploščo, ki bo - vzdana na že obstoječi spomenik žrtvam fašizma na Razdrtem - spominjala mimoidoče na omenjeno zmago gregorčičevcev.

Prireditelji pričakujejo veliko udeležbo nekdanjih borcev, aktivistov in domačinov z Razdrtega, iz Postojne in okoliških vasi domicilni odbor Gregorčičeve brigade pa še posebej vabi na proslavo vse borce te brigade iz domovine in zamejstva.

Poizvedba

Iščem prijatelje, znance in tovariše mojega očeta Rudija Jakhela (klicali so ga menda Rudl in še kako drugače) in moje matere Marije, roj. Ladra, (klicali so jo Marica) iz časa okupacije in NOB.

Moji starši so živeli v Ptuj, od koder so bili izseljeni v Sanski most v Bosni. Od tam so prišli v Zagreb in se tam nastanili. Tam sem se tudi rodil oktobra 1942. Klicali so me Rudica, pa tudi Rudček. Moj oče je bil menda dvakrat zaprt, potem pa je iz domobranske vojske pobegnil s celo družino k partizanom. Mati je bila menda v administraciji glavnega štaba NOV in PO Slovenije v Črnomlju, kasneje pa v komandi mesta Trsta. Oče je bil menda v 9. brigadi (več ne vem) kot intendant. Igral je na kitaro, ki jo je nosil s seboj. Padel je februarja 1945 (natančnega datuma ne vem) pri Sveti Jani pri Jaski na Hrvaškem. Uradno ime tega kraja je Gorice Svetojanske pri Jastrebarskem. Njegova smrt tam ni uradno zabeležena, groba nisem mogel najti, niti ni njegovega imena na spomeniku padlim borcev. Mene so dali menda v različna skrbstva (ali pa sem bil del časa z materjo). Med drugim sem bil prepeljan v Bari, kjer je na nek način skrbela zame Olga Družina (ali njena družina). Zelo bom hvaležen za vsako informacijo, ki bi mi pomagala pri nadaljnjem iskanju. Moj naslov doma: Dr. Rudi Jakhel, V. prekomorske brigade 4. 63000 Celje, tel. (063) 21-456, in v službi: Urbanistični inštitut SRS, Jamova 18. 61111 Ljubljana, tel. (061) 266-061.

NAROČILNICA

Naročamo revijo Borec na naslov:

Ime in priimek ali

Ulica, hišna številka

Kraj

Pošta

Podpis (in žig)

Tri sestre in mati – žrtve nemških taborišč

Znane so družine, ki so v minuli vojni izgubile vse moške člane: sinove, može, očete, brate. Bolj redke ali pa manj znane, so tiste, ki so tedaj izgubile vse ženske. Med te prav gotovo spada Komelova, ki je izgubila štiri. Živ je ostal le Milče, ki se je ob koncu vojne vrnil od partizanov na zapuščeno in izropano domačijo. Mater Emilijo ter sestre Danico in Baziljko so pobrala nemška koncentracijska taborišča. Najmlajša Romanka se je sicer vrnila, a je kmalu umrla za posledicami internacije, preden je dopolnila 25 let starosti.

V narodnoosvobodilno gibanje so se vse štiri Murnščeve vključile že aprila 1942. Najaktivnejša je bila Danica, ki je bila od junija 1942 dalje članica prvega terenskega odbora OF na Ajševici. Zaradi izdajstva so bile oktobra 1942 tri sestre aretirane in so preživele več kot leto dni po raznih italijanskih zaporih. Italijani so zaprli tudi mater Emilijo.

Ob razpadu Italije so se vrnile domov in takoj spet nadaljevale z delom za NOB: Danica v obnovljenem odboru OF, Baziljka kot mladinska aktivistka, Romanka kot kurirka in obveščevalka Vosa. Že v začetku novembra

Emilija Komel, mati, rojena, 5. maja 1889

1943 so bile vse tri sprejete v SKOJ in Danica je bila postavljena za sekretarko 25-članskega aktivna za Ajševico in Rožno dolino. Kmalu so postale članice KPS. Mati

Danica Komel, rojena 30. aprila 1918

Emilija je delala v organizaciji AFŽ, brat Milče pa je bil v NOV od julija 1943, ko je ušel iz italijanske vojske. Tako je bila vsa družina povezana v skupnem boju proti okupatorju. Borci in aktivisti se Komelovih spominjajo s ponosom, saj je bila njihova družina med najbolj aktivnimi na Ajševici.

Dne 24. decembra 1944 so bile vse tri sestre ponovno aretirane, tokrat od nemške SS policije, in odpeljane v goriške zapore. Kmalu so za njimi tja pripeljali še mater,

nato pa vse štiri odgnali v nemško koncentracijsko taborišče Rawensbrück, kjer je mati ostala za vedno. Tri sestre so bile v začetku marca 1945 premeščene v Bergen-Belsen in tam doživele vse strahote zadnjih krčev nemških podivjanih zverí. Ob osvoboditvi so bile popolnoma oslabiljene in izčrpane. Danico je pobral tifus, Baziljko jetika, Romanko pa nekaj kasneje levkemija.

Na Ajševici, ob glavni cesti, ki pelje iz Ljubljane v Novo Gorico, tik pred odcepom za Kromberk, stoji Komelova, po domače Murnščeva domačija. V teh dneh je opažena z zidarskim odrom in gospodar Milče z vneto olepšuje njeno zunanost, čeprav ga prav sedaj kličejo tudi nujna kmečka dela. Hoče jo dostojno pripraviti za slovesnost 31. maja, ko bo krajevna borčevska organizacija tam odkrila spominsko ploščo njegovim sestram in materi.

Preživele interniranke iz Bergen-Belsa se bomo 31. maja zbrale na svojem tovariškem srečanju v Novi Gorici ter skupaj odšle na Ajševico k odkritju obeležja Komelovim v spomin.

Cvetka Mrak

Romanka Komel, rojena 16. novembra 1924

Baziljka Komel, rojena 28. februarja 1923

Tragičen konec družine Luke Sadovnika-Peršmanovih

Po 36 letih pred obnovljeno domačijo Peršmanovih v Lepeni pri Železni Kapli

Bližal se je konec vojne in koroške partizanske enote so dobile nalogo, naj se čim bolj približajo krajem na Koroškem, tako Železni Kapli in Borovljam. Zato se je vzhodnokoroški odred dalj časa zadrževal na Peršmanovi domačiji, skriti visoko v hribih v podnožju Pece. Zaščito je bil 3. bataljon tega odreda, ki ga je vodil komandant Albert Konečnik-Modras, namestnik je bil Albert Vodovnik. Bataljon je sestavljalo več kot 220 borcev, po večini ubežnikov iz nemške vojske. Dobro so bili oboroženi in sposobni za večje akcije. Kraj Lepena ni mogel preskrbeti dovolj hrane za toliko ljudi, zato je bataljon hodil po hrano prek Luž in Pece v Globasnico in druge kraje v Podjurski dolini.

Ker se je to ponavljalo že dva tedna, je nemška policija iz Globasnice poslala vohune za partizani. Ogleduhi so kmalu odkrili štab odreda z bataljonom.

Dne 25. aprila 1945 je prišla policija v dopoldanskih urah do kmeta Čemerja in od tam opazovala Peršmanovo domačijo. Pri Čemerju je bataljon imel stražarja, toda policisti so ga ujeli pred spanjem. Tako se je policija skoraj nemoteno približala Peršmanovi domačiji, jo obkolila in nenadoma napadla iz vseh strani.

V trenutku napada je komandant Modras imel bataljon postavljen v vrsti ob hiši. Nenadni napad Nemcev je bataljon toliko zmedel, da se je med begom razbil v dva dela. Prvi del bataljona je zbežal proti Koprivni, medtem ko se je drugi del, s katerim je bil Modras,

zaustavil in napadel. Nobeden ne ve, kako se je rešil štab odreda iz obkoljene Peršmanove hiše. Nemci so ob napadu na Peršmanovo domačijo pobili sedem majhnih otrok, starih od 1 do 12 let. Mati je z dojenčkom na prsih ležala mrtva na pragu domače hiše. Ubili so očeta Luko, osemdesetletno mamo Franciško in teto Katerino. Enajst trupel je drugi dan ležalo pred hišo, bila so ožgana oziroma na pol izgorela.

Od cele družine so ostali živi samo sin, ki ga tega dne ni bilo doma, in hčerki, ki sta se ranjeni splazili iz goreče hiše ter se skrili v grmovju pod hišo. Drugi dan so ju sosede našli nezavestni in ju prepeljali v celovško bolnišnico, kjer sta okrevali. V plamenih je zgorelo nekaj ovc in perutnine ter vse orodje in oprema.

Danes so Peršmanovo domačijo obnovili in plošča pred vhodnimi vrati na zidu priča o grozodejstvu pred šestindeseti leti. V soboto, 25. aprila, so Peršmanovo domačijo obiskali borci iz ravenske občine in pred spominsko ploščo položili venec. Več kot 40 borcev, njihovih sorodnikov ter mladine iz Mežiške doline je prisluhnilo besedam Komandanta 3. koroškega bataljona Alberta Konečnika-Modrasa. Spregovoril je o tragediji pri Peršmanu pred 36 leti. Borci, ki smo dobro poznali štirinajstčlansko družino Luke Sadovnika smo se spraševali: »Ali res ni bilo mogoče rešiti Peršmanove družine?«

Ignac Zdovec

8

Vlado Kresnik

Zapiski iz vojnega ujetništva 1941-45

S tem ponarejanjem junaštva so okrašene generacije nemške intelektualne plasti, ki je v svojih študentskih letih šla skozi svojevrstno družabnost, skozi tako imenovane »burševske« organizacije. Burši so gojili čezmerno pitje, pangermanski kult in socialne utvare o svojem družbenem poslanstvu. Iz te čudne zmesi nacionalne obsedenosti in atavizma so se rekrutirali mnogi hitlerjanski preroki »nadčloveka«, ki so zagospodarili nad življenjem v tretjem rajhu.

Unterarzt Heft je bil prototip Nemca tretjega rajha.

★ ★ ★

Pred bolniško barako se je Heft pripeljal s kabrioletom. Njegov prihod je bil navadno napovedan zgodaj jutraj, in nanj so čakali nemški vojaki – komandir in ostalo, ujetniško osebje barake. Doktor B je čakal najraje na pragu barake, če je bilo treba tudi več ur.

Bolniki so trepetali. Heftov prihod je vedno razredčil bolniške vrste vsaj za polovico. Ljudje s temperaturo, z želodčnimi težavami, s pešanjem srca so romali nazaj na delovno komando, ne glede na bolezensko stanje. Heftova nacistična računica ni poznala zdravljenja, ki bi trajalo več kot teden dni, vsaj v večini primerov je bilo tako. Varni pred Heftovimi surovimi odločitvami so bili bolniki z drisko. Heft jih je pošiljal v barako 27, v izolirnico. Strah pred kužnimi črevesnimi boleznimi je bil, kot je bilo videti, nemški armadi prirojen.

V bolniški sobi je slačil rokavice in se oziral po bolnikih. Štel jih je.

Odložil je korobač na mizo, h korobaču položil vojaško kapo in se lotil bolnikov. Po vrsti, od postelje do postelje. Morali so vstajati, delati počepe, legati, tekati po hodniku, hropiti so in se znojili, omahovali in čakali Heftove sodbe.

Sodba je bila v glavnem stereotipna: »Einsatzfähig! Sposoben za delo. Marš, na delovno komando! V rajhu je treba delati. Vsak, brez izjeme! Delo krepi človeka!«

Heft je prijadral do kota sobe. Na postelji je ležal hud revmatik. Imel je otekle sklepe, ki pri najmanjšem premiku grozovito bolijo. Pešalo mu je srce. S težavo smo ga držali pri kolikor toliko znosnem življenju s pomočjo primitivnih zdravil, ki nam jih je odmerjala taboriščna lekarna.

»Los! Vstani!«
Bolnik je zaječal.
»Ima otekle kolena in opešano srce,« smo pojasnjevali.
»Kaj! Me boste učili medicine? Los!«
Bolnik je proseče pogledal doktorja B.
Doktor B je malomarno dejal:
»Pa – poskusi.«
Bolnik je zlezal na rob postelje, ječal je in zgrmel po tleh.

Priskočili smo, nezvestnega bolnika smo pobirali s tal. Čale je bil v hipu pokoncu in pomagal pri polaganju bolnika na posteljo. Drugi bolniki so se vznemirili; nekateri so sedli, nekateri so lezli pod odeje.

Nastala je ena tistih izjemnih situacij, ki se v življenju redko pojavljajo, in ko se ne razmišlja več, temveč samo reagira. O smeri reakcije odločajo sami po sebi neznanstveni, trenutni činitelji in o posledicah reakcij se ne razmišlja. Za kaj takega ni več časa.

Heft je čutil, kaj tli v prostoru. Njegov

naduti pogled je obšel postave po posteljah, vse so zrle vanj. Čale je premišljeno stopil pred revmatikovo posteljo. Dolgi brki so se mu nekam povesili ob ustnih kotih in shuškanemu obrazu zarisali izraz, ki brez besed obtožuje. Doktor B je cical. Odrinili smo ga in se posvetili bolniku, na Hefta se nismo več ozirali.

Heft je počasi stopil nazaj k mizi, nataknil kapo na glavo, natikal premišljeno rokavice in zagrabil korobač. V počasnosti njegovih gibov je bilo izzivanje. Izzivanje gospodarja, ki se je znašel med togotnimi ljudmi, ki jih ima za svoje sužnje, češ, kaj mi morete, vaš sem gospodar. Odšel je.

★ ★ ★

Pri Poljakih je Heft oplazil bolnika s korobačem. Na vsakem koraku je poosebljal nacistično neuravnovešenost. Ravnanje z Jugoslovani in Poljaki je kazalo na to, da je rasistično obremenjen, njegov rasistični bes se bo izčrpaval torej predvsem nad »manjvredno slovansko raso«, tako smo predvidevali. Kmalu pa se je izkazalo, da je njegov rasistični nagib popoln. Svinjaril je tudi s francoskimi bolniki.

Francoska oficirsko-zdravniška kasta je prihajala v neprijeten položaj. Prizadevala si je, da bi gojila lojalen odnos z upravo lazareta in taborišča. Gojila je stike z elito nemške soldateske po načelu gentlemanškega kompromisa, da bi ohranila položaj kaste, in nemška elita je v taborišču sprejela kompromis s francoskimi oficirji.

In zdaj se je pred kompromisnimi stranikami izprsil pruski junker Heft. Po francoskih sobah je hodil z istim nacističnim škornjem kot pri Jugoslovanih in Polja-

Nevarna fotografija

Mladinke iz Starega sela, Sužida, Kreda, Potokov, Robiča in Idrskega nesejo praznične pakete borcem v Benečijo. Fotografiral je neznan partizan 2. aprila 1945 na stezi med Livškimi Ravnami in Topolovem v Slovenski Benečiji.

Spredaj so od leve: Zora Manfreda, Vlasta Skočir (delno zakrita), Zora Breška (sedi), partizan Jože Urbančič iz Kreda (sedi), Ida Breška, Anica Koren (delno zakrita); v drugi vrsti stojijo: Olga Kranjc, Mara Uršič, Iva Rob, Rafaela Cenčič; zadaj stojijo Mera Danijelič, Lenka Urbančič, Mila Kranjc, Mara Ručna, Jelka Skočir, Tončka Sok in partizan Jože Volarič iz Idrskega

V marcu 1945 so mladinske organizacije na Kobariškem dobile nalogo, naj organizirajo za velikonočne praznike po vaseh v vsaki družini paket za partizane. Paketi naj bi vsebovali boljši kruh ali prepečenec, klobase, sir, suho sadje, par nogavic, vezalke, šivanko in sukanec, gumbe... in spremno pismo.

Mladinke iz Starega sela, Sužida, Kreda, Potokov in Robiča smo uspešno opravile to naročilo in zbrale veliko paketov. Zložile smo jih v nahrbtnike, se z njimi otovorile in se na veliko noč 1. aprila 1945 podale na dolgo pot v Slovensko Benečijo. Skupni odhod je bil pozno popoldne iz Rukeljnovе hiše v Sužidu.

Kmalu se je znočilo in velik del noči smo hodile po pobočju Matajurja. S sovaščanko Jelko Skočir sva bili najmlajši, imeli sva šele 14 let, vendar se nisva bali. Končno smo prispele na Livške Ravnice, kjer smo že naleteli na partizansko stražo. Tu smo se malo odpogle in naspale.

Zgodaj zjutraj naslednjega dne nas je vodila partizanka Nadja v Topolovo, kjer je bil štab 1. bataljona Briško-beneškega odreda. Spotoma smo srečali tri partizane domačine

in eden od njih nas je v družbi z ostalima partizanoma fotografiral. V Topolovem smo oddale pakete komandantu bataljona Zvonimiru Vodopivcu-Nazdarju. Oddale smo tudi nekaj kilogramov domačih testenin, ki jih je še posebej pripravila mladina iz Starega sela. Komandant se nam je prisrčno zahvalil in nas povabil na partizanski miting v bližnjem Klodiču.

Skupaj z borci smo potem odšle v Klodič, kjer je bil miting in potem ples. Za ples ni bilo več časa, mudilo se nam je domov. Z borci smo se ustavile na Topolovem, kjer smo skupaj »pospravili« testenine, ki smo jih bile prinesle. Nato smo se še istega dne srečno vrstile domov.

Kmalu smo dobile tudi fotografije s poti, od katerih pa je ena prišla v roke kobariškemu domobrancem. Ti so potem vneto stikali po vaseh za mladinkami na fotografiji. Zato smo se do konca vojne, ki k sreči ni bil več daleč, zadrževale izven vasi, pa tudi ponoči se nismo upale spati doma, ampak smo šle raje v sosednje hiše.

Olga Kranjc

Naši partizanski znaki

Nepozabna Okroglica 1953

Nepošteno bi bilo, če bi ob značkah proslav prvih štirih slovenskih brigad 1952 in štajerskih brigad na Ostrožnem 1954 spregledali »zletno« značko velike proslave na Okroglici na Primorskem. V nedeljo, 6. septembra 1953, je bila na slovenskem Krasu do tedaj največja proslava na Primorskem. Časopisni poročevalci so zapisali, da je bilo navzočih od 300.000 do 400 ljudi. Na tovrstnih prireditvah je težko natančno prešteti število zbranih, za Okroglico 1953 vsekakor velja, da jih je bilo veliko. Prišli so iz vse Slovenije, tudi iz oddaljene severovzhodne Slovenije okrog 15.000. Vasi in domačije po Primorskem so na praznični dan ostale skoraj povsem prazne.

Ceprav je tudi za to značko v Slovenskem poročevalcu pisalo, da je »zletna« značka, je ob sami proslavi vendarle obveljalo, da gre za značko »za udeležence proslave priljučitve Slovenskega primorja FLRJ in 10. obletnice ustanovitve 9. korpusa«. Zanimanje za značko je bilo veliko, saj je bilo po Sloveniji že do srede avgusta prodanih 52.000 primerkov. Pripravljalni odbor je sporočil javnosti, da bi jih bilo prodanih še več, vendar jih tovarna, ki jih izdeluje, ne more sproti izdelovati toliko, kot bi jih lahko prodali. Tako lahko sklepamo, da je bilo izdelanih in razdeljenih ra-

zmeroma zelo veliko značk. Zanimivo pa bi bilo vedeti, zakaj obstajata dva tipa. Značka je izdelana v obliki rdeče emajlirane zvezde. Na njej so tri pesti; srednja stiska baklo, desna puško. Pod njimi je polje z napisom »29. XI. 1943 (5. 6. IX. 1953) Slovensko Primorje«. Obstajajo namreč tudi značke, kjer tega polja ni, in ostaja samo zvezda s pestmi.

Zakaj uvrščamo tudi to značko med borčevske? Prav gotovo so si te značke pripeli vsi primorski partizani in aktivisti. Na Okroglico so bili razen aktivistov še posebej vabljeni borci odredov in naslednjih brigad: Gradnikove, Gregorčičeve, Prešernove, Bazoviške, Kosovelove, Vojkove, Tržaške, Brigade VDV, topniške brigade 9. korpusa, petih prekomorskih brigad in tankovske brigad 4. armade. Proslava je bila velika počastitev teh enot in o tem so govorila tudi podeljena odlikovanja. Na proslavi je predsednik Tito izročil red zaslug za narod 1. stopnje Gradnikovi, Tretji prekomorski in Prešernovi brigadi. Z redom bratstva in enotnosti 1. stopnje pa sta bili odlikovani 17. SNOUB Simona Gregorčiča in 20. tržaška udarna brigada Garibaldi. V dneh ob proslavi je bilo podeljenih tudi veliko odlikovanj posameznikom. Za narodne heroje so bili razglašeni padli Jože Srebrnič, Mihaela Škapin in Anton Velušček ter živeči Stane Bobnar, Rastislav Delpin, Boris Kraigher in Stane Potočar. Posamezniki so dobili 4670 odlikovanj. V tem številu je bila zajeta podelitev, teh odlikovanj: red zaslug za narod 1. st. – 1, red bratstva in enotnosti 1. st. – 1, red zaslug za narod 2. st. – 26, red bratstva in enotnosti 2. st. – 35, red partizanske zvezde 3. st. – 16, red za hrabrost – 151, red zaslug za narod 3. st. – 1420, medalja za hrabrost – 1368 in medalj zaslug za narod – 1652. Pred proslavo je bil objavljen tudi poziv, naj borci pridejo s pripetimi odlikovanji.

Na proslavi je govoril predsednik Tito in njegove besede so zlasti veljale Trstu. Nad množico so se dvigali napisi »Nikoli več pod Italijo«, »Primorske brigade – naš ponos«, »Rožljanja z orožjem se ne bojimo« in podobno. Treba je dodati, da se je na Okroglici zbralo na svojem 1. zletu tudi okrog 400 slovenskih tabornikov. Slovenski poročevalec je objavil veliko sliko značke proslave, vendar brez imena avtorja. Glede na podobnost z značko proslave brigad 1952 bi lahko sklepali, da je bil to Boris Kalin.

Janez J. Švajncar

Značka proslave priključitve Slovenskega primorja in desetletnice ustanovitve 9. korpusa 1943–1953

kih. Večje žalitve si na primer kolonel iz Pariza ni mogel predstavljati.

Francoski zdravniki so odšli na sedež poveljstva.

Heft je reagiral tako, da je pri naslednji viziti ležečega francoskega bolnika vrgel iz postelje in ga nagnal v tek po hodniku. Bolnik se je upiral, poskušal teči, in je padel.

Heft ga je brcnil v zadnjico.

Francoski zdravniki-oficirji so pisali predsedniku okupirane Francije Petainu in se pritožili internacionalnemu Rdečemu križu. Minevali so dnevi, tedni. Heft je odšel iz taborišča. Na fronto mora, smo izvedeli.

Vsi smo mu želeli rusko fronto. Poslali so ga v severno Afriko. Čez nekaj mesecev se je oglašil iz angleškega vojnega ujetništva. Da igra golf in mu gre dobro, je baje pisal.

V ujetniških taboriščih, ki so jih v svojem kraljestvu upravljali, Angleži torej niso bili izbirčni. Gentlemanski kompromisi so sprejeli tudi z nacisti.

★ ★ ★

Na vse, tudi na navidezno nepomembne gibe dneva je leglo nacistično priganjstvo in izmозgavanje delovne sile. Iz delovnih poveljstev so prihajali v lazaret bolniki, shujšani in telesno izčrpani, na primer tisti iz municijske tovarne v Walsrode. Doktor B je v vedno bolj zaostrenih razmerah odpovedal. S klečeplazenjem je postal Heftov pomagač. Hodil je na lazaretsko upravo in ovajal osebje zavoljo »prestopkov«, ki jih je skonstruiral iz kakršnihkoli nepomembnosti ali si jih enostavno izmislil. Prizadeval si je, da bi ga Nemci izpustili iz vojnega ujetništva do-

mov v ponemčeni Banat, ovajanje mu je bilo izkaznica za pripadnost »novemu redu«. Primerna tarča smo mu bili medicinci-prostovoljci. Uspelo mu je, da nas je za nekaj časa porinil na raven nekvalificiranega strežniškega osebja. Pometali smo barako, hodili s kotli po hrano v kuhinjo, prenašali bolnike na nosilih, odnašali mrtlice v mrtvašnico. Postali smo pravo plebejsko nasprotje na primer francoskim kolegom, ki so igrali vlogo pomožnih zdravnikov in na podlagi gentlemanskega dogovora lezli v »visoko družbo« taborišča.

Jugo-francoska partijska koalicija je stala pred goro težav, ki jih je sproti ustvarjalo taboriščno življenje. Kje začeti? Vse, kar se je okrog nas dogajalo, je bilo navsezadnje del nacistične politike proti vojnim ujetnikom. Pojava Hefta, lik doktorja B, režim na delovnih poveljstvih, razlike v obravnavanju posameznih ujetniških nacij pri nemški soldateski, razslojevanje posameznih nacij na skupine, ki so povzemale lastnosti socialnih razredov, možnost zaostritve nasprotij med taboriščnimi »družbenimi razredi«, možnost prehajanja v odkrito sodelovanje z nacistično soldatesko s strani »višjih« socialnih plasti, takšna je postaja problematika.

Protifašistična ilegala je bila siljena v ukrepanje. Ilegala je štela takrat slabo desetino aktivistov, pripravljenih začeti tudi militaristične akcije brez slehernega upanja na uspeh, sestajala se je v dvojce največ v troje pred ambulantno, za barako, ob smetišču, na rentgenu. Tako izjemno miniaturna ilegala je začela razmišljati o povračilnih ukrepih zoper nacistične izpade. Ugotovila je, da bo treba pritegniti pravnike, ki bodo začeli oblikovati juristične

teze za zločinstva, storjena nad vojnimi ujetniki. Misli so se začele motati okrog potrebe po udarnih, eksekutorskih enotah.

Francoska oficirska kasta, ki ji je uspelo odgnati Hafta iz taborišča, je postala zanimiva. Z njo bi kazalo najti vzajemno bazo učinkovanja.

Iz Pariza pa je vsake toliko časa prišel ukaz: sabotirajte, bežite iz ujetništva! Tovariši v Parizu je ostajala dosledno izvirna in »aktualna«.

5. Leto 1942

Leto 1942 je bilo najbolj pasje leto vojne ujetništva. Jugoslovanskim vojnim ujetnikom je šlo še vedno dokaj slabo. Posamezni paketi s hrano iz domovine so bili sicer nenadomestljiv priboljšek, a odvisnost od taboriščne kuhinje se je v glavnem vsem poznala. Medtem ko so Poljaki in Francozi na primer od Rdečega križa dobivali redno pakete s hrano, je Jugoslovane tolkla lakota. Poskusi jugoslovanskega zastopnika*, da bi vzpostavil stike z mednarodnimi dobrodelnimi ustanovami, so se vedno zataknili pri nemški taboriščni upravi.

Nacistični vojaški stroj je delal s polno paro, nacistična propaganda mu je po svoje pomagala. Časopisi so prinašali svojevrstena poročila:

»Boljševške vojske ni več«, »Neorganizirane boljševške tolpe v stepi.«

Kadar smo prišli do nemškega časopis-

* Po ženevski konvenciji o vojnih ujetnikih je vsaka nacija v vojno-ujetniškem taborišču morala imeti svojega zastopnika, ki je formalno-pravno predstavljaj vojnne ujetnike pred nemško taboriščno oblastjo in pred internacionalnimi organi.

ja, smo mogli strmeti nad našopirjenostjo propagande. Pretresljivo ob njej je bilo, da so mnogi Nemci takšnim in podobnim göbbelsovskim racam nasedali.

Zima 1941–42 je bila zelo huda. Ko je bila v glavnem mimo, so na sosednjem griču, kjer je stalo taborišče Oerbke, začele rasti prve barake. Medtem je večina sovjetskih ujetnikov pomrla. Ugonobila sta jih mraz in lakota. Od dvanajst tisoč jih je čez zimo ostalo šeststo. Sovjete so naselili tudi v našem, glavnem taborišču, v predelu, ki so ga neprepustno izolirali od ostalega taborišča. Sovjetski geto. Bilo je pretresljivo od daleč opozovati, kako so se tam ljudje spreminjali v okostnjake. Kadar so se odprla vrata geta, je skoz nje priropotal toveren voz z veliko leseno ploščadjo, na kateri so bila naložena gola trupla. Voz je porivala četa sestradanih ljudi mimo našega lazareta proti mrtvašnici. Mrtvaški sprevoz je spremljala četa nemških vojakov, opremljenih s puškami, z nasajenimi bajonetmi.

Skozi taborišče je nenadoma šla vest, da so sovjeti s seboj prinesli pegavico. Taborišče je za približno pol leta postalo karantena.

Nemci so določili preiskavo krvi pri vseh živečih sovjetskih ujetnikih. Sledila je množična akcija odvzema krvi, trajala je tri dni. Za akcijo so Nemci določili jugoslovansko in poljsko saniteto.

★ ★ ★

Iz plitke kotline, okrog katere se je razpredlo taborišče v obliki podkve, je vlekel veter. Dno kotline je bilo taboriščno smetišče. Smeti so sežigali, tako je odločila taboriščna uprava. Toda smeti niso hotele zgoreti.

Se nadaljuje

LIK **Savinja** CELJE

Z DELOM DO BOLJŠIH REZULTATOV

Letošnje leto prav gotovo ne bo lahko za nobeno delovno organizacijo, ne glede na njeno proizvodno področje. Lesno industrijski kombinat Savinja je ena večjih celjskih delovnih organizacij, saj združuje delo v njej približno tisoč delavcev.

Kakšna je prihodnost Savinje, znanega slovenskega proizvajalca furnirja, pohištva, žaganega lesa itd., na področju lesno predelovalne industrije, smo povprašali direktorja LIK Savinja dipl. oec. Zvoneta Perliča:

»Kar je bilo dosedaj doseženo v Savinji, je rezultat dela delavcev LIK Savinja in je solidna osnova za še intenzivnejši razvoj v prihodnjem obdobju. Vendar pa to ne pomeni, da LIK pri tem ostaja in ni ne objektivnih in ne subjektivnih vzrokov, da bi se samo zadovoljili s sedanjim stanjem ter se ne bi odločno usmerili naprej.

Menim, da ima danes LIK Savinja izredno dobro usposobljen in ustvarjalen kader. Vendar bo ena najpomembnejših nalog prihodnjega obdobja večja aktivizacija teh sposobnosti oziroma rezerv, ki so v ljudeh – v njihovih nedvomnih sposobnostih.

LIK Savinja je sicer med večjimi delovnimi organizacijami na širšem celjskem območju, vendar dosedaj ni bila med nosilkami razvoja lesno predelovalne industrije. Morala pa bi! Vendar ne z ambicijo, da bi bili veliki in prvi, ampak zato, da bi bil njen prispevek višji. To pa bo mogoče z višjo kvaliteto dela, z več vloženega znanja v predelavo lesa in večjo povezanostjo

temeljnih organizacij znotraj delovne organizacije. Edino to lahko zagotovi prihodnost in socialno varnost vsem zaposlenim v temeljnih organizacijah združenega dela.

Na podlagi tega bomo v prihodnje veliko skrbeli za pet področji:

- za večjo krepitev samoupravljanja na vseh nivojih in v vseh sredinah

- za večjo prisotnost političnega dela znotraj delovne organizacije in zunaj nje.

- za intenzivnejši razvoj delovne organizacije, glede na večjo kvaliteto in seveda investicijsko dejavnost

- za komercialno aktivnost z večjim negovanjem trga, nabave in prodaje. Iluzija je pričakovati izboljšanje stanja pri oskrbi s surovinami v prihodnjih dvajsetih letih!

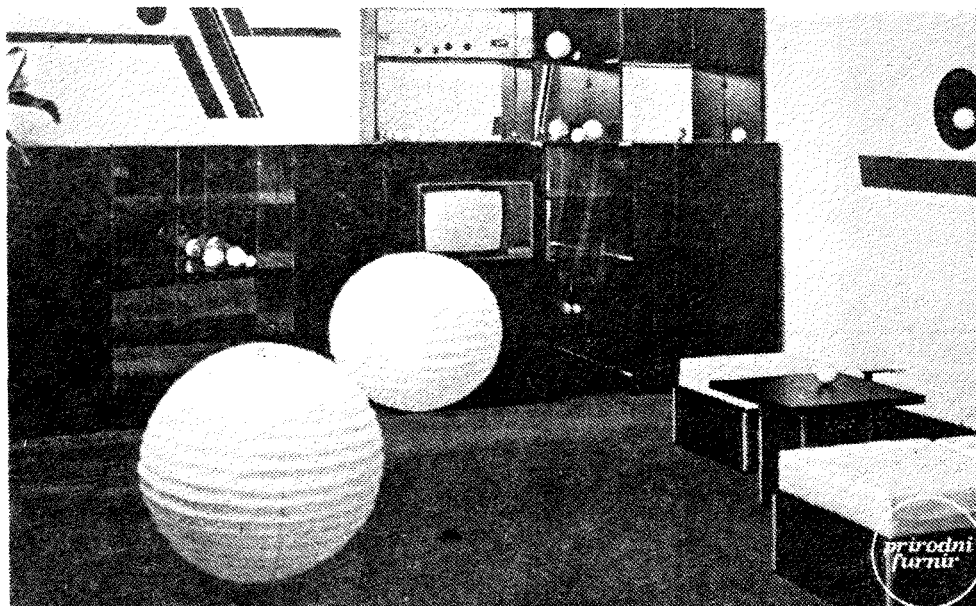
Nabava bo morala krepiti kvaliteto tako, da bo še bolj spremljala potrebe trga in temu zagotovila resnično tisto, kar potrebuje.

- kot zadnje, vendar ne najnepomembnejše, je usmerjanje finančnih tokov, kar mora nujno spremljati tako intenziven razvoj, kot ga načrtujemo. Skozi LIK se morajo pretakati znatno večji finančni tokovi tako po obsegu kot po namenu, da ne bodo cokla napredku, ampak pospeševalci poslovne aktivnosti.

Reševanje vseh teh problemov bo imelo odločno prednost predvsem skozi proizvodni vidik, kar je za lesno predelovalno industrijo izrednega pomena. Doseganje boljših finančnih rezultatov samo skozi večanje cen znatno prej pripelje do hudih problemov, še posebej, če se ne bo dvigovala proizvodnost v neposredni proizvodnji.

Letos smo v prvih štirih mesecih preživeli – tako kot drugi – čas izrednih težav in to predvsem na področju oskrbe s surovinami, ker neenotna politika na tem področju zavira redno izpolnjevanje proizvodnje. To pa ima velik vpliv na dve za LIK Savinjo zelo pomembni postavki – nedoseganje izvoza in nedoseganje fizičnega obsega proizvodnje.

Kljub temu pa smo dosegli finančno izredno dobre poslovne rezultate, kar nam bo omogočilo, da bomo do konca leta uresničili plan z upoštevanjem te rezerve, ki smo jo ustvarili z delom v prvem četrtletju.

**9. SEJEM OPREME
IN SREDSTEV
CIVILNE
ZASTITE**

**9. SAJAM
OPREME I
SREDSTVA
CIVILNE
ZASTITE**

kranj 2.-5.6.'81

izolitika
LJUBLJANA

TOVARNA IZOLACIJSKEGA MATERIALA N. SOL. O.
TOZD NOVOLIT, n. sub. o. — proizvodnja lahkih gradbenih plošč, 61385 Nova vas
PRODAJNI ODDELEK V LJUBLJANI, OB ŽELEZNICI 18

Telefon: (061) 798 008, 798 011 — Prodaja: (061) 42 402
Telegram: »Izolirka« Ljubljana — Telex: 31585 yu izo — Tekoči račun: 50160-601-34163

INDUSTRIJA OBLAČIL
n. sol. o.

Univerzale

Telefon: centrala 721-611
direktor 721-420
komerciala 721-028

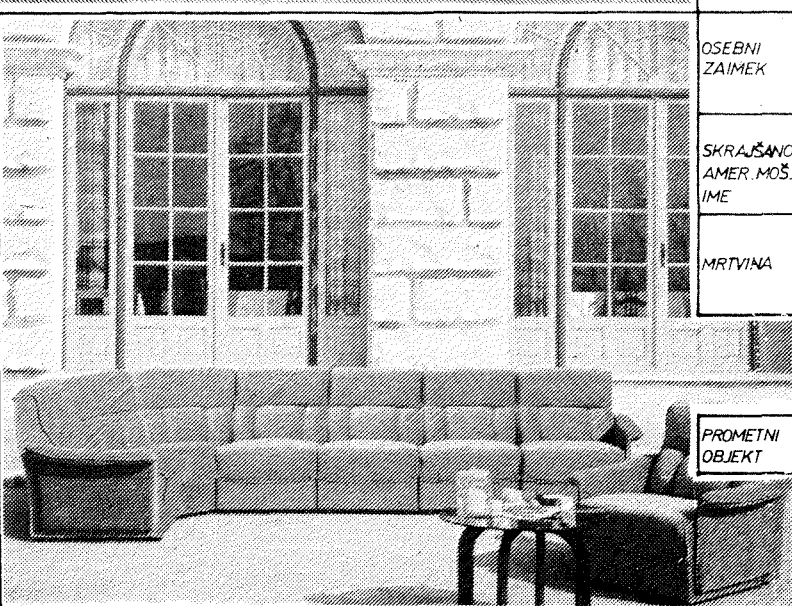
Telegram: UNIVERZALE DOMŽALE

Elegantni, praktični, zaščiteni pred vetrom in mrazom boste le v športnih izdelkih »UNIVERZALE« DOMŽALE

BREST CERKNICA

Na željo številnih naročnikov smo na strani našega časnika spet uvrstili nagradno križanko. Vsem stalnim reševalcem jo poklanja delovni kolektiv BREST CERKNICA.

Rešitve pošljite do 28. maja na naslov Uprava TV-15, Miklošičeva 28, Ljubljana. Na spodnji del pisma napišite BREST. Žreb bo razdelil tri lepe knjižne nagrade.

[illegible]

Franc Mohorič

Franc Mohorič je umrl v 79 letu starosti. Od začetka leta 1942 je sodeloval z OF. Zaradi tega je bil marca 1943 aretiran in odgan v posebni bataljon na Sardinijo, od koder se je vrnil šele novembra 1945. Po vojni se je takoj vključil v družbenopolitične organizacije in pomagal pri obnovi domovine. Bil je odlikovan. Februarja smo ga pokopali na pokopališču v Ledinah.

Dominik Brežnik

V starosti 58 let je umrl Dominik Brežnik iz Rožnega vrha. Bil je aktiven borec NOV in udeleženec številnih bojov na Dolinskem v 1. VDV brigadi. Bil je dvakrat odlikovan. Po osvoboditvi je za svojim bratom Martinom, ki je padel v NOV, prevzel posestvo. Poleg tega pa je še naprej delal v družbenopolitičnih organizacijah. Septembra lani smo ga pokopali na pokopališču v Smartnem.

Jože Čušin

Rodil se je v Podbeli pred 62 leti. Leta 1939 je bil vpoklican v italijansko vojsko. Zadnje dni pred kapitulacijo Italije je pobegnil in s takoj po razpadu prostovoljno priključil Prvi prekomorski brigadi ter se bojeval od Visa pa do Trsta. V bojih je bil dvakrat ranjen. Za zasluge je bil trikrat odlikovan.

Ana Lubej

Februarja smo na šentviškem pokopališču pokopali 87-letno Ulčovo Anči. Med NOB je bila aktivistka OF od februarja 1944. Ker so imeli vaški mlin, so pri njih borci Kozjanskega odreda vedno dobili hrano. Tudi aktivisti kozjanskega okrožja so imeli pri Ulčovih v Podlogu varno zatočišče. Za zvesto sodelovanje v NOB je bila Anči odlikovana.

Marija Poznajšek-Marjana

Novembra lani smo se na pokopališču na Zasavski gori poslovili od Končarjeve mame iz Tirne. Rojena je bila leta 1899 v Kresnicah. Za NOB je začela delati leta 1943. V njihovi hiši so se sestajali terenci, borci in drugi sodelavci NOB. Poleg tega je Marija prinašala v gozdove tudi pošto in hrano za borce. Tudi po osvoboditvi je bila zelo delovna. Za delo med NOB je bila odlikovana.

Martin Zabukovšek

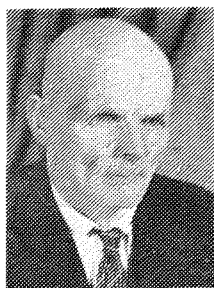
Novembra lani smo se na pobreskem pokopališču poslovili od Martina Zabukovška, rojenega leta 1909 v Ponikvi pri Poljčanah. Leta 1936 je odšel v Kardeljevo. Leta 1941 se je vključil v NOB in bil septembra 1942 aretiran in odpeljan v Šibenik. Odpeljali so ga v zapore v Italiji, od tam pa ob kapitulaciji Italije v Dachau, kjer je dočkal osvoboditev. Po osvoboditvi se je vključil v obnovo domovine.

Franciška Vehar

Februarja je v 87 letu starosti umrla Franciška Vehar iz Govejka. Med vojno je bila ob svojem možu zvesta pripadnica OF. Tudi po vojni je bila zelo aktivna pri obnovi in utrjevanju ljudske oblasti. Pokopali smo jo na pokopališču v Ledinah.

Vincenc Gračner

Decembra smo na pokopališču na Planini pri Sevnici pokopali zaslužnega terenskega aktivista Vincenca Gračnerja. Rojen je bil leta 1902 v Brezju pri Dobju. Njegov dom je bil pravo zatočišče partizanov. Vsa njegova družina je podpirala narodnoosvobodilno gibanje. Za svoje predano delo med NOB je bil odlikovan.

Jože Povše

Decembra smo se na pokopališču v Sentlambertu nad Zagorjem poslovili od aktivista in zvestega sodelavca NOB Jožeta Povšeta iz Krivice pri Sentlambertu. Rojen je bil leta 1897 v vasi Tepe pri Polniku. Že leta 1942 je začel organizirano delati za NOV. V njegovi hiši so se zbirali aktivisti in borci NOV, saj je celotna njegova družina delala za NOB. Tudi po osvoboditvi je bil med prvimi pri obnovi porušene domovine. Za organizirano delo med NOB je bil tudi odlikovan.

Jože Modic

Novembra smo se na pokopališču v Velikih Laščah poslovili od 71-letnega Jožeta Modica iz Velikih Lašč. Rojen je bil na Brinovščici pri Gregorju, kjer je med NOB delal kot aktivist. Bil je med začetniki organiziranega dela za OF v tem kraju. Avgusta 1942 so ga Italijani aretirali in odpeljali na Rab. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in spet nadaljeval delo za NOB. Bil je izvoljen za odposlanca na Kočevskem zboru. Novembra 1943 so ga Nemci zajeli in odpeljali v Dachau, kjer je deloval v notranji taboriščni organizaciji. Po vrnitvi domov je aktivno sodeloval pri obnovi domovine in utrjevanju ljudske oblasti. Bil je tudi odlikovan.

Jakob Križnar

Devetinsedemdesetletnega Jakoba Križnarja smo februarja pokopali na pokopališču v Poljanah nad Škofjo Loko. Marca 1941 je bil vpoklican v vojsko, nato je bil ujet in odpeljali so ga v vojno ujetništvo v Nemčijo. Leta 1943 se je bolan vrnil domov. Vključil se je v NOG in je v vojaškem odboru OF Delnice požrtvovalno deloval vse do osvoboditve. Njegova hiša je bila stalno partizansko zatočišče, še posebno ob hajkah.

Dušan Ravbar

Rojen je bil leta 1922 v Vogljah. Zaradi napredne usmerjenosti je bil že jeseni leta 1942 aretiran. Iz tržaških zaporov so ga nato poslali v posebni bataljon. Nato je bil v Afriki, kjer se je takoj opredelil za NOV. Kot prekomorec se je udeležil raznih bojov širom po Jugoslaviji. Za zasluge je bil odlikovan. Sredi februarja smo se od njega poslovili na pokopališču v Dutovljah.

Vinko Stepančič

Vinko je umrl avgusta lani. Fašizem je okusil že zelo zgodaj. Rojen je bil leta 1907 v Temenici na Krasu. Pred fašisti se je leta 1931 moral umakniti v Jugoslavijo. Takoj ob okupaciji se je vključil v prve vrste borcev proti okupatorju in sicer je bil član prvega aktivna organizatorjev OF Gndevceve ulice, sedaj Kajuhove ulice. V njegovi hiši je bilo med drugim tudi zbirališče aktivistov OF, ki so delali ilegalno v Ljubljani ali pa odhajali k partizanom. Za svoje delo je prejel velika odlikovanja in priznanja.

Marija Petrič

Januarja smo se na pokopališču v Poljanah nad Škofjo Loko poslovili od partizanske matere in izredno požrtvovalne sodelavke in aktivistke OF, po domače Sovančarjeve mame iz Zabe vasi v Poljanski dolini, stare 86 let. Sovančarjeva mama je od vsega začetka delovala kot odločen pristajač OF na domačem območju. V svoji hiši je skrbela za ranjence, kurirje in terenske delavce ter opravljala različne naloge za partizansko tehniko. Trije sinovi so padli pod sovražnikovimi kroglami. Že med vojno je bila na prvi pokrajinski konferenci aktivistov OF v Cerknem odlikovana z redom hrabrosti.

Anica Fresl

V 68 letu starosti je januarja v Zagorju ob Savi umrla predvojna komunistka Anica Fresl. Že v mladih letih se je začela udeleževati v boju delavskega razreda in ilegalne KP, s katero se je povezala prek bratov, predvojnih komunistov Cirila, Toneta in Janeza. V KP je bila sprejeta leta 1940. Po vdoru okupatorja je bila med prvimi aretirana in zaprta. Pozneje je bila izgnana v Hrvaško. Takoj po prihodu se je v Zagrebu povezala z ilegalnim slovenskim odborom in aktivno sodelovala pri razpečevanju politične literature, letakov, zbiranju pomoči za NOB vse do osvoboditve. Po vojni je aktivno sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah v Zagorju ob Savi.

Alojzij Bartol

V Loškem potoku je februarja umrl 83-letni Alojz Bartol, kmet iz Travnika. Bil je Maistrov borec. Takoj leta 1941 je bil njegov dom varno zatočišče borcev in aktivistov NOB. Od vsega začetka je sodeloval in bil aktivist OF. Delal je v rajonski in vasiški komisiji Loški potok in Ribnica. Po osvoboditvi je delal v obnovitveni zadrugi Travnik. Pokopali smo ga na pokopališču Tabor.

Rudi Breclj

V Apačah pri Radgoni smo se februarja poslovili od Rudija. Rodil se je leta 1914. Bil je borec Lackovega odreda od leta 1944. Dvakrat je bil odlikovan. Bil je tudi zelo aktiven član ribiške družine.

Mirko Druškovič

Januarja smo na pokopališču v Kozjem pokopali Mirka Druškoviča, ki bi aprila letos praznoval 70. obletnico rojstva. Bil je sodelavec NOV. Za sodelovanje v NOV je bil odlikovan.

Ivan Renar

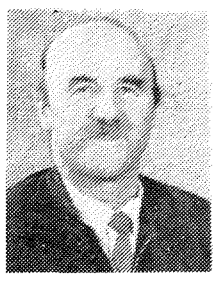
Januarja smo se na celjskem pokopališču poslovili od revolucionarja Ivana Renarja. Rojen je leta 1906 v Vrabčah pri Sežani. Kmalu je okusil italijanski fašizem. Zapuстил je rodni kraj. Že maja 1941 je v Celju začel sodelovati z OF. Aprila 1944 se je aktivno vključil v organizirano delo za NOB. Oktobra so ga zaprli in svobodo je dočkal v Dachau. Izgradnja porušene domovine in izgradnja ljudske oblasti sta mu bili prvi življenjski nalogi.

Franc Petrič

Konec januarja je umrl 46-letni France Petrič, pionir Slivniškega odreda. Bil je eden od najmlajših Slovencev pri partizanih. Odlikovan je bil za zasluge za narod. Doma je bil iz Markovcev v Loški dolini. Pri partizanih pod Snežnikom je hudo zbolel. Posledice je čutil vse življenje. Po vojni se je kot obojestranska partizanska sirota pogumno sprijel z življenjem. Najprej je moral nadomestiti izgubljeno osnovno šolanje, hkrati pa je po svojih močeh pomagal pri izgradnji domovine.

Vera Moretti

Na ljubljanskih Zalah smo se poslovili od borce in aktivistke NOV ter zaslužne družbenopolitične delavke Vere Moretti. Njena revolucionarna pot se je začela že zdavnaj, ko je bila kot skojevka izključena iz gimnazije. V narodnoosvobodilnem gibanju je bila aktivno udeležena že od začetka. Med drugim je delala v ilegalni tehniki okrožja Novo mesto, leta 1942 pa je odšla k partizanom. Po kapitulaciji Italije je postala sekretarka SKOJ novomeškega okrožja ter je to nalogo opravljala zgledno in dosledno do osvoboditve. Po vojni se je posvetila pedagoškemu delu. Ob svojem poklicu se ni nikoli odrekla družbenopolitičnim nalogam v okolju, kjer je živila. Zadnja leta je bila predsednica komisije za razvijanje in prenašanje tradicij naše revolucije v odboru ZB NOV krajevene skupnosti Brinje za Bežigradom.

Franc Hafner

Na pokopališču v Bitnji smo januarja pokopali 76-letnega Franca Hafnerja. Leta 1943 je začel aktivno delati za NOG. Pozimi istega leta se je priključil Prešernovi brigadi. Leta 1944 je bil premeščen v Jeseniškobojniški odred. Za zasluge je bil večkrat odlikovan.

Ivan Pavlinc

Decembra smo se na pokopališču v Sentvidu pri Planini poslovili od borca NOV Ivana Pavlinca. Rojen je bil leta 1912 v Podvinah pri Planini. Bračičevi brigadi se je priključil maja 1944 in se bojeval do osvoboditve. Tudi po osvoboditvi je bil dober družbenopolitični delavec. Za zasluge med NOB je bil dvakrat odlikovan.

Metka Murgelj

Februarja je umrla Metka Murgelj, kranjska KS Jugorje. Rojena je bila leta 1888 na Pristavi pod Gorjanci. Med okupacijo se je vključila v vrste NOV za osvoboditev. Kot aktivistka OF je nudila vsestransko pomoč.

Franc Petrič

V 46. letu starosti je umrl Franc Petrič iz Stor. Bil je iz družine Petrič iz Markovcev, ki se je med vojno morala umakniti pred okupatorjem v snežniške gozdove med partizane. Kot pionir je bil med borci Pionirske čete Slivniškega bataljona. Pokopali smo ga januarja na pokopališču v Sentjurju pri Celju.

dr. Jože Brilej – Bolko

V petek, ko smo nemo obstali ob vesti, da je Bolko umrl, smo zvečer v TV seriji »Ustvarjanje Titove Jugoslavije« gledali, do dna pretreseni, tudi njegov zadnji filmski posnetek, kjer je prepričljivo razlagal, kako se je leta 1942 oblikovala in rasla partizanska vojska. Bolkoovo delovanje v narodnoosvobodilnem boju in povojni graditvi je bilo dosledno nadaljevanje tiste predanosti in privrženosti vodilni ideji, ki ga je leta 1932 pripeljala v Partijo.

V začetku velikega spopada je opravljal odgovorne naloge v organizacijsko propagandni dejavnosti Osvobodilne fronte. Nekaj časa je urejal Slovenskega poročevalca, potem takratno partijsko Delo in Slovenskega partizana, ter v te časopise prenašal izkušnje, ki si jih je nabral pri sodelovanju in izdajanju Ljudske pravice predvojne glasila komunistov.

Kasneje so mu zaupali politkomisarsko delo v partizanski vojski.

V boju za zmago narodnoosvobodilnega boja so imeli njeni borci v svojem začetku povsod veliko opravka s premočjo na drugi strani. Šele široko politično prepričevanje je širilo fronto zavednih. Takrat je bilo izredno pomembno politično delo in pridobivanje ljudi za cilje revolucije. In politkomisariji kot predstavniki najnaprednejše idejne sile gibanja so prispevali nenadomestljiv delež k uspehom narodnoosvobodilnega boja. Politkomisariji so bili glavni notranji vzgon partizanskih enot. Od njihovega dela so bili v veliki meri odvisni vojaški uspehi, politična zrelost partizanov, tovarštvo, njihova notranja lepota, skromnost, spodbude k akciji, potrpežljivost pri prenašanju naporov, lakote, mraza. Od njih je bila odvisna moč partijske organizacije, izbira in oblikovanje kadrov, kulturna raven partizanov; od njihove širokopoteznosti je raslo politično razpoloženje prebivalcev, med katerimi so se gibali partizani, njihova zračenost s partizansko vojsko, njihovo usposabljanje za novo družbo, za nov družbeni red brez izkoriščanja in zatiranja. Politkomisariji so bili duše partizanskih enot. Zato ni bilo čudno, da so jih sovražniki, če so jih dobili v roke, ubijali na kraju samem, ker so se zavedali, kako pomemben člen so v organizaciji odpora, da so komunisti.

In eden takšnih, zavzetih, dragocenih komisarjev je bil tovariš Bolko. Tri in pol leta je opravljal te

Ob nenadni smrti tovariša Jožeta Brileja-Bolka, ugle dne partizanskega voditelja in predvojne revolucionarja, častnega občana občine Krško, vam v imenu občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij izrekamo iskreno sožalje. Njegova prerana smrt, ki je zarezala globoko praznino v vrste borcev in revolucionarjev, nas še posebej zavezuje, da sledimo njegovi poti. Skupščina in družbenopolitične organizacije občine Krško

dolžnosti. Bil je pomočnik politkomisarja Glavnega štaba NOV in PO Slovenije, politkomisar druge operativne cone na Gorenjskem, bil je prvi politkomisar legendarne Štirinajste divizije in na koncu politkomisar 7. korpusa. Mi, nekdanji borci, pač najbolj vemo, kako dragocen je bil njegov prispevek k političnemu zorenju partizanov.

Njegov ugled je izvirail iz njegove osebnosti, človeške, globoke; iz njegovega znanja, teoretične podkovanosti, iz njegovega ravnanja z ljudmi, z živimi bitji, pri čemer se je vedno in povsod obnašal kot resnični komunist v najbolj čistem pomenu besede.

Ob koncu vojne je bil tovariš Bolko pozvan k novim dolžnostim, v zunanje zadeve, k novo oblikovani vladi v Beograd. Dinamika revolucionarnega boja je terjala sposobne na tista mesta, kjer so bile odgovornejše naloge. Poleg obnove in graditve nove družbe je bilo takrat zelo pomembno podpisati takšne mirovne pogodbe, ki bodo v ravnovesju s stoletnim bojem jugoslovanskih narodov in uspehi narodnoosvobodilnega boja. In na drugi strani, Jugoslavijo mednarodno uveljaviti, jo povezati s svetom in skupaj z naprednim človeštvom utrjevati mir na zemeljski obli. Tovariš Bolko je pri teh poslih delal dvajset let.

Bil je pomočnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve, predstavnik naše dežele v OZN, ambasador, delegat Jugoslavije na občutljivih mednarodnih nevrvalgičnih točkah. Pri tem delu je povsod uveljavljal uglednega strokovnjaka. Šteti ga gre v tisto vrsto naših diplomatov, zvestih in trdih, ki jih je izbiral tovariš Kardelj, takratni zunanji minister, in so učinkovito prispevali k razmahu ugleda Jugoslavije v svetu.

Tudi njemu gre zasluga, da smo v 50. letih, ko smo bili tako rekoč osamljeni, začeli razbijati blokado z Zahoda, ki nam je obrnil hrbet, in ko smo bili z resolucijo informbiroja vrženi iz socialističnega tabora. Tovariš Bolko, takrat ambasador v Londonu, je na primer s svojo sposobno vztrajnostjo dosegel, da je takratni angleški zunanji minister Antony Eden prišel kot prvi zahodni diplomat na obisk v Jugoslavijo, kar je bil tudi zunanji odraz utrjevanja samostojne in neodvisne zunanje politike nove Jugoslavije.

Če kaj, gre tudi Bolku zasluga pri uresničevanju Titove in Kardeljeve zamisli o usmeritvi nove Jugoslavije v mednarodnih odnosih, kar je pomenilo že takrat ustvarjati temelje za neuvrščenost.

Bolko je k zunanjepolitičnim akcijam naše domovine prispeval dragocen delež. V svoji diplomatski karieri se je srečeval z najvidnejšimi ljudmi takratnega sveta. Prijatelje ima raztresene po vseh kontinentih. Uglajeno se je gibal v zunanjepolitičnih krogih, enakopraven vsakemu sogovorniku zaradi svojega znanja in svoje razumnosti, vedno pa pokončen, dostojanstven branilec interesov svoje domovine.

Mi, njegovi nekdanji bojni tovariši sklonjene glave vemo, da iz naših vrst odhaja spet eden naših komisarjev, odhaja dober tovariš in prijatelj, odhaja izrazita osebnost.

Izkazujemo zadnjo čast človeku, v katerem se je v veliki meri zbralo tisto, kar zmeraj pričakujemo od moža, ki je trdno odločen, prepričan, oborožen z zavestjo odgovornosti pred svojo Partijo in svojim ljudstvom. Ko se zdaj fizično poslavljamo od njega, smo presunjeni, kako je človeško življenje minljivo, istočasno pa vemo, da je neminljivo, kadar je povsem obrnjeno v prihodnost, kadar je celo posvečeno temu, da bi se ljudem bolje godilo.

Slava tovarišu Bolku!

Poslovilne besede Janeza Vipotnika
11. maja 1981 na ljubljanskih Žalah

prof. dr. Mirko Derganc

V 67. letu življenja je 28. aprila 1981 umrl dr. med. Mirko Derganc, profesor na medicinski fakulteti v Ljubljani. Bil je ustanovitelj in dolgoletni predstojnik klinike za plastično in reparatorno kirurgijo ter opekline. Na kirurškem oddelku in potem na kliniki je delal od leta 1940 do smrti. Po svoji strokovnosti in mnogih objavljanih delih je bil znan v Jugoslaviji in v svetu. Njegova knjiga »O prvi pomoči za vsakogar« je visoko cenjen učbenik. Pri nas je knjiga izšla v devetih izdajah, v srbohrvaščini jo je izdal jugoslovanski Rdeči križ.

Poleg njegovega strokovnega in pedagoškega delovanja je izredno pomembno njegovo aktivno delo v Osvobodilni fronti od leta 1941 do osvoboditve. Nešteto krat je tvegval življenje, ko je zdravil ranjene partizane – že leta 1941 – ilegalce, aktiviste, komuniste na klinikah, v tajnih stanovanjih in v sanatoriju Emona družine Dergancevih, katera je leta 1977 prejela zlato plaketo ilegalca mesta Ljubljane. Sodeloval je v nevarnih okoliščinah pri posredovanju podatkov za OF in varoval v sanatoriju Emoni sanitetni material za partizane. S poznanstvi med najširšimi krogi prebivalcev v Ljubljani in zunaj nje je zaradi svojega izredno občutljivega, toplega značaja, strokovnjaka in kulturno izobraženega človeka omogočil marsikatero zvezo za naloge OF in širjenje števila aktivistov OF, kajti zaupal mu je vsak. Izvrševal je vse do osvoboditve najtežje naloge, ki jih je zdravstvu in razredčenim vrstam zdravstvenih delavcev, aktivistov OF v okupirani Ljubljani, nalagala NOB. Zdržal je do osvoboditve v tem požrtvovalnem delu na kliniki, v ordinaciji, v sanatoriju, čeprav je bil bolehen in ga je okupator zasledoval. Leta 1942 je bil pred italijanskim vojaškim sodiščem in potem so ga še večkrat zaprli Italijani in Nemci.

Delo je po vojni nadaljeval predvsem pri ustvarjanju medicinske fakultete, v vzgoji mladih medicinskih strokovnjakov, v graditvi Kliničnega centra; vedno je bil aktiven v društveno političnem delovanju zdravniških društev in tudi mednarodnem združenju za opekline pri svetovni zdravstveni organizaciji.

Profesor Derganc je dobil za svoje bogato društveno, politično in strokovno delo visoka državna odlikovanja in razna društvena in strokovna priznanja.

Spoštovanega, dragega tovariša Mirka Derganca bomo ohranili v trajnem spominu in hvaležnosti aktivisti OF v Ljubljani – mestu heroju, njegovi stanovski sodelavci, njegovi bolniki, za katere je vedno skrbel z izredno odgovornostjo in toplino, in posebno partizanski zdravstveni delavci. Marsikateri zdravnik je v partizanih slutil, kadar je prišla pomoč iz Ljubljane, da je za njo tudi delo Mirka Derganca, kajti njegova čuječnost za partizansko saniteto je segala tudi med nas partizane. Iskreno in ponosno se je veselil že tedaj naših strokovnih in organizacijskih uspehov ter jih občudoval tudi po vojni. Previdno in obenem vplivno z nenavadnim optimizmom je znal prenašati na sodelavce, prijatelje, strokovnjake, kulturne delavce svojo vero v zmago in v prerojenost zdravstvene službe po vojni.

dr. Pavla Jerina-Lah

TO-MO-DI

**TOPLI MONTAŽNI DIMNIK
Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO
OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO**

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-601-23238

IGM »SAVA« KRŠKO
Cesta Krških žrtev 59 KRŠKO

PROIZVAJA za gradbeništvo:

Opažamo betonske plošče za stropove vseh dimenzij in koristne obtežbe po projektu. Betonske zidake modularnih dimenzij debeline 7,20, 25 in 30 cm. Betonske robnike za cestnogradnjo in vrtove. Razne tlakovalne in travne plošče in mejnike. Opažno betonske plohe za ročno montažo stropov. Razne betonske elemente po posebnih naročilih. Prane gramozne frakcije, pesek za malto in omete, kamen.

PROIZVAJA za elektrogospodarstvo:

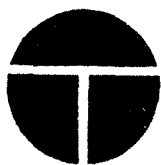
Betonske podstavke »Univerzal« za sanacijo in novogradnjo lesenih daljnovodov. Betonske montažne trafopostaje za »Rade Končar« in »IMP«. Betonske ozemljitvene jaške, itd.

PROJEKTIRA:

Izdelava vseh vrst urbanistične in investicijsko tehnične dokumentacije. Gradbeni nadzor.

CESTNO PODJETJE

NOVO MESTO

TEKSTIL

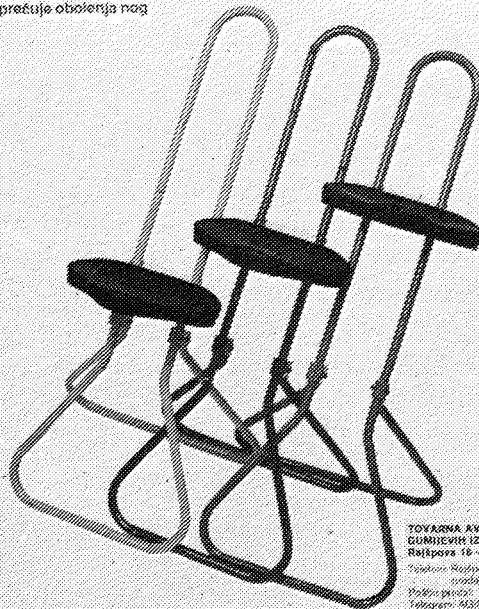
TOZD

**motvoz
in platno** n. sol. o.

Taborska 34
61290 Grosuplje

telefon: (061) 771-311
telex: 31498 YU MOTVOZ
telegram: Motvoz Grosuplje
železniška postaja: Grosuplje
tekoči račun: SDK 50130-601-31002

praktičen
zložitljiv
s pomičnim sedezem
vsestransko uporaben
preprečuje obolenja nog

TOVARNA AVTODOPREME
ZUMBIJEV (ZDOLSKO, SERVIZ) n. sol. o.
Rajšpova 18 - Ptuj 82230
Telefon: Ptuj 18 - 061 779-101
Telex: 779-010
Področje: 125
Telegram: 8230 - Ptuj
Telex: 11-271001-23238

**TOVARNA UMETNIH
BRUSOV**
62101 MARIBOR, TITOVA CESTA 60

izdeluje UMETNE BRUSE vseh
vrst s keramičnim vezivom in
vezivom iz umetnih smol

Zastopstvo in prodaja izdelkov
s konsignacijskih skladišč:

TYROLIT

UMETNI BRUSI:
Schleifmittelwerke Swarovski
KG 6130 Schwaz Tirol, Avstrija
SWATY - Poslovalnica ZIF,
Ljubljana, Tugomerjeva 2
SILICIJEV KARBID:
Elektroschmelzwerk Kempton
GmbH 8 München 33, Herzog-
Wilhe m-Str. 16, ZR Nemčija
SWATY - Zastopstvo ESK, Ma-
ribor, Titova 60

opekarna
62250 PTUJ - Žabjak 1

62250 Ptuj, Žabjak 1
Telef.: h. c. (062) 772-111, 772-119; Di-
rektor 771-913; Prodaja 771-430

Svojim cenjenim strankam vselej pripo-
ročamo naše kakovostne izdelke:
- vse vrste zidnih opečnih in klinker iz-
delkov
- dimne tuljave
- stropne nosilce tipa MAP
- montažne opečne preklade za okna in
vrata, ki so naš nov izdelek in ki jih izde-
lujemo po naročilu v poljubnih velikostih.

Pridite in prepričajte se o našem proizvo-
dnem programu, pričakujemo vas in smo
vam na razpolago s strokovnimi nasveti.

**mesokombinat
perutnina.ptuj**

Perutninske ferme tel. 772-411
Mesna industrija tel. 772-811
Tovarna krmil tel. 772-611
PP Commerce tel. 772-511
Servis tel. 772-711
Obrač za kooperacijo tel. 772-311
Ptujaka tiskarna tel. 772-101
Skupne službe tel. 772-511

Perutnina Ptuj priporoča po-
leg priznanih piščancev tudi
mesne izdelke - klobase z vi-
sokimi priznanji zmagovalcev
in šampionov Beograda

SOZD ZDRUŽENA PODJETJA STROJEGRADNJE ZPS LJUBLJANA, O. S. O.

Kovinska industrija
KOVIND
P. O.
Unec pri Rakeku

**IZDELAVA STROJNE
OPREME**

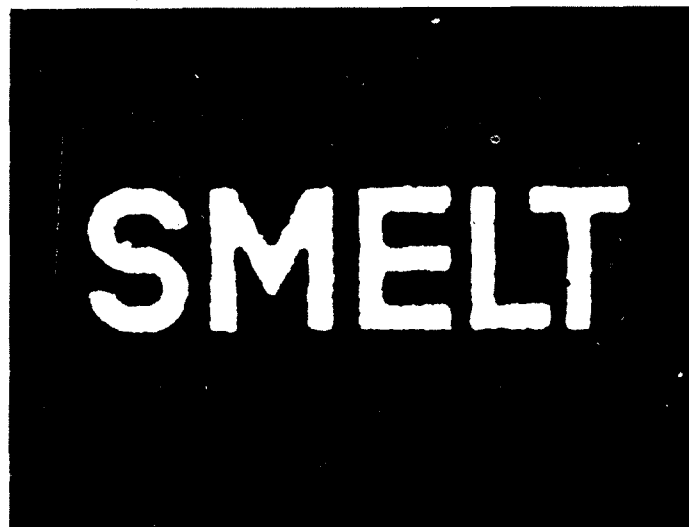
61381 Rakek, Slovenija
Zelezniška postaja: Rakek
Telefon: (061) 796 086, 796 094
Telegram: Kovind Unec

Zlatorog

Maribor

**DO SMELT gradnja industrijskih objektov p. o.
Ljubljana**

**Za 9. maj dan zmage čestita vsem delovnim
ljudem**

**Gradnja industrijskih objektov p. o. Ljubljana,
Kardeljeva ploščad 24**

**HEMIČNA TOVARNA PODNART - p.o.
SLOVENIJA JUGOSLAVIJA**

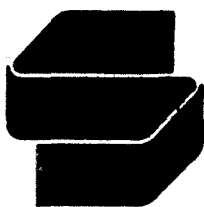
64244 Podnart SR Slovenija - Jugoslavija

zdržena gradbena podjetja
gipos

gradbeno podjetje
stavbar maribor
n. sol. o.
62000 maribor, industrijska 13

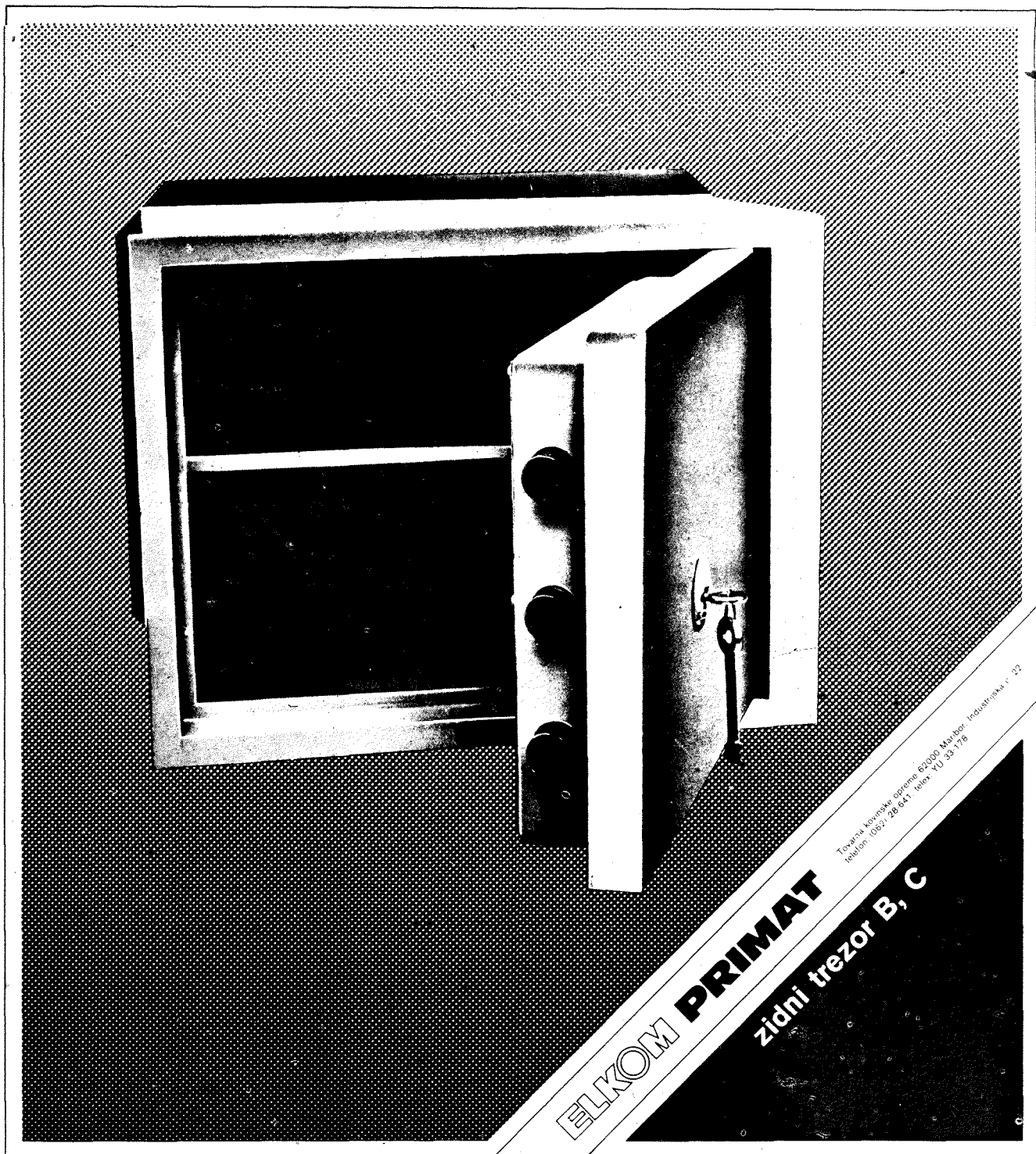
tozd gradbeništvo
Drava PTUJ n. sol. o.
62250 ptuj, osojnikova ul. 9
tekoči račun pri adk ptuj št. 52400-001-10189
telefon: (062) 772-241

**ZA PRIJETNO POČUTJE V
VAŠEM DOMU
ZAVESE VELANA.**

**velana
zaves**

**UGODEN NAKUP ZAVES
VAM NUDI
VELANINA
INDUSTRIJSKA
PRODAJALNA NA
ŠMARTINSKI CESTI 52 V
LJUBLJANI.**

ELKOM PRIMAT
zidni trezor B, C

Tovarna kovinske opreme 62000 Maribor - Industrijska 13
telefon: (062) 28-041 telex YU 25718

Ob dnevnem kroženju na dvorišču zaporov so se srečali tudi s pisateljem Bevkom, Gabrijelom Petreneljem iz Cerknega, s tremi brati Didič, Bajtom iz Idrije in drugimi. Skupina s Prapetna brda je bila obdolžena komunistične dejavnosti. Tudi Albin Kobal, ki je zašel med to skupino zaradi pisem, ki mu jih je iz vojske pisal Ladvik Laharnar. V njih mu je namreč pojasnjeval marksizem. Ta pisma so Kobalu ob zaslišanju tudi pokazali, kar pomeni, da jih je policijska cenzura zasegla.

Prišli so pred konfinacijsko komisijo (l'ommissione provoncile) pri goriški prefekturi ki je zasedala v vladni palači v Gorici. Predsednik je bil goriški prefekt Cavani, ki je bil obenem tudi kraljevi pooblaščenec, člani pa so bili komandant legije MVSN Fantoni, kvestor Cesco (ali Cisco), komandant divizije italijanskih orožnikov Pinotti in sekretar Luccani (ali Ruccani). Iz dokumentov razberemo, da je vse člane komisije podpisala ista oseba.

Zasliševanje je bilo površno in nepotrebno, saj je komisija imela že prej pripravljene »obsodbe« in spisane na prav v ta namen izdelanih obrazih. Le od Antona Pervanje so hoteli vedeti, od kod komunistična literatura in neki letaki, ki jih je policija našla ob hišnem pretresu v nekem skrivnem prostoru.

Predsednik komisije je vsakemu »obsojencu« posebej izročil »obsodbo«, v kateri je bila tudi utemeljitev: ... nevaren za javni red in varnost države. V aktu je bil določen tudi čas, ki ga bo moral posameznik prestat v konfinaciji »in terra ferma« - na celini. Iz tega so sklepali, da ne bodo poslani na zloglasne otoke. Besede komunist ali komunistem v pisani obliki niso uporabljali, ker je tedaj še veljala pogodba med Nemčijo in Sovjetsko zvezo, v katerih je bilo tudi določeno, da Nemčija in posredno tudi njeni zavezniki komunistov ne bodo preganjali.

Odločeno je bilo: Ludvik Laharnar - pet let. Stanko in Ignac Pervanje - po tri leta. Anton Pervanje in Franc Laharnar po dve leti in Albin Kobal eno leto konfinacije. Ostale, ki so bile tedaj z njimi v zaporu v Gorici, so poslali v internacijo za nedoločen čas.

To so primeri, ko policijske oblasti niso imele otipljivih dokazov »hudodelstev« za uprizoritev sodnih obravnav, zato pa so jim služile leta 1927 ustanovljene konfinacijske komisije, kakršna je bila tudi pri goriškem načelniku. Te pa so samo na podlagi policijskih ugotovitev pošiljale osumljene ljudi v policijsko konfinacijo (confinio di polizia) ali v internacijo. V ta namen so bili določeni otoki Elba, Lipari, Ustica, Ventotene, Ponza, Tramiti in še nekateri manjši; v notranjosti (in terra ferma) pa malarična področja južne Italije, kot npr. Pisticci. In to skupino so namenili v Pisticci, čeprav v nobenem dokumentu, ki so jim ga ob odločitvi kazni izročili, ni zapisano, kam jih pošiljajo. Tega jim tudi niso povedali.

Edvin Pervanje

2

V taborišču Pisticci

Odhod v neznano

Pet - Antona in Stanka Pervanje, Franca in Ludvika Laharnarja ter Albina Kobala so v goriških zaporih vkleli v lisice in jih skupaj povezali na štiri metre dolgo verigo. Na tako, pravi Albin Kobal, kakršno uporabljajo vozniki za pritrjevanje lesa ali drv na vozu. Vsakozi, od Gorice do zadnje postaje, so bili tako zavezani. Le če je kdo želel na stranišče, so mu eno roko sprostili, vendar so morali v takem primeru vsi za njim. Na predzadnji postaji so spremljajoči orožniki hoteli »navezo« izkrcati, ker so pomotoma menili, da so že na cilju. Dva sta bila že na tleh, ko se je vlak premaknil. Tekli so za njim in s pomočjo tistih na vlaku komaj rešili zanesljive smrti vso »navezo«. Osemindeset set ur so se vozili tako zvezani, z zateklimi, podplutimi in razbolelimi rokami. Zadnja železniška postaja za taborišče Pisticci je bila Bernarda. V taborišče pa so jih pripeljali 6. julija ponoči.

V taborišču

Več ur je ta skupina presedela na dvorišču taborišča, preden se je zdanilo in so prišli uslužbenci in delavci na delo. Ko se je dobro zdanilo, so prišli na zborna mesto tudi taboriščniki, ki pa so jih po ugotovitvi navzočnosti fašisti odpeljali na posamezna delovišča. Tu je že bilo več kaznjencev z Goriškega.

V pisarni so jih vpisali v debele knjige, jim prebrali pravila, ki se jih morajo držati in jih opozorili na strogi taboriščni red. Vsakemu so izročili rdečo knjižico, ki se je zapirala s poveznim trakom. Bila je pravzaprav policijska bivalna knjižica - izkaznica. Lastnik je moral to knjižico imeti stalno s seboj. V njej je bilo poleg osebnih podatkov zapisano, da je imetnik »določen v policijsko konfinacijo v občini Pisticci, ki mu jo je določila pokrajinska komisija v Gorici dne 27. junija 1940«. Poleg drugih določil je vsebovala tudi to, da se imetnik ne sme oddaljevati od kraja, ki mu je določen za bivanje, ne sme menjavati spalnice in menze, ne sme igrati kart, v pogovoru ne uporabljati tujih jezikov itn.

Kmalu za to skupino so privedli v taborišče še Ignaca Pervanja, ki je bil pred odhodom prve skupine zbolel, pisatelja Bevka, Gabrijela Peternelja iz Cerknega, urarja Suligoja iz Gorice, Nandeta Vadrana, doma nekje od Postojne, Antona Fučka s Ceste pri Ajdovščini, nekega Perka, Dušana Humarja in še nekatere.

To taborišče se je uradno imenovalo Campo di concentramento - colonia bonifica) Koncentracijsko taborišče - kolonija za izboljševanje zemljišča) ali kratko - Bonifica di Pisticci. Ne moremo ga primerjati z nemškimi taborišči, saj ni bilo niti ograjeno, temveč zavarovano le s fašističnimi patruljami.

Ležalo je med rekama Basento in Bradano, približno 50 kilometrov zahodno od velike vojaške luke Taranto, ob železniški progi Mataponto-Potenza, oddaljeno približno sedemnajst kilometrov od morja. Taborišče je bilo na zemljišču veleposestva rimskega bogataša Parinija, ki je bil v času Mussolinijevega režima odlikovan z naslovom »cavaliere« - vitez. Bil je pravi predstavnik rimske aristokracije, nadut in ohol.

Kot fašistični finančnik si je ob obali Sredozemskega morja nakupil prostrana zemljišča, zarasla s trnjem in bodljikavim grmičevjem. To pustnjo je Parini hotel spremeniti v rodovitno polje. »Žitna bitka« ali, z drugimi besedami povedano pomanjkanje kruha v Italiji, je narekovalo režimu, da je treba obdelati sleherni kosček zemlje. V ta zapuščen kraj svetla je fašistična vlada nekako sedem let pred izbruhom svetovne vojne začela pošiljati internirance in konfinirance. Ti so čistili ledino, grmičevje, trnje in to neuporabno in zamočvirjeno zemljišče spreminjali v rodovitno polje, zidali kmečke hiše, cerkev, gradili kanale in ceste. Ko bi bilo delo končano, bi zemljišče in hiše Parini prodal kmetijskim interesentom, taborišče pa premostil drugam. Med kaznjenci je bilo mnogo takih, ki so jih bili zaprti že ob nastopu fašizma. Presedeli so mnoga leta v ječah, nato pa romali iz taborišča v taborišče. Tem so se pridružili mnogi Slovenci iz Slovenske primorja v zadnjih letih pred vojno. Po zlomu Jugoslavije so se jim pridružili še Slovenci iz Ljubljanske pokrajine, Hrvati iz Dalmacije, Poljaki, Albanci, Francozi in Židje, kasneje pa še Grki. Vseh je bilo od 1200 do 1500.

Govorilo se je, da je Parini med okupacijo Jugoslavije v okolici Benkovca v severni Dalmaciji prav poceni nakupil močvirna zemljišča, katero naj bi mu, podobno kot na jugo Italije, osušili in obdelovali kaznjenci.

Se nadaljuje

Jubilejni 25. pohod po poteh partizanske Ljubljane

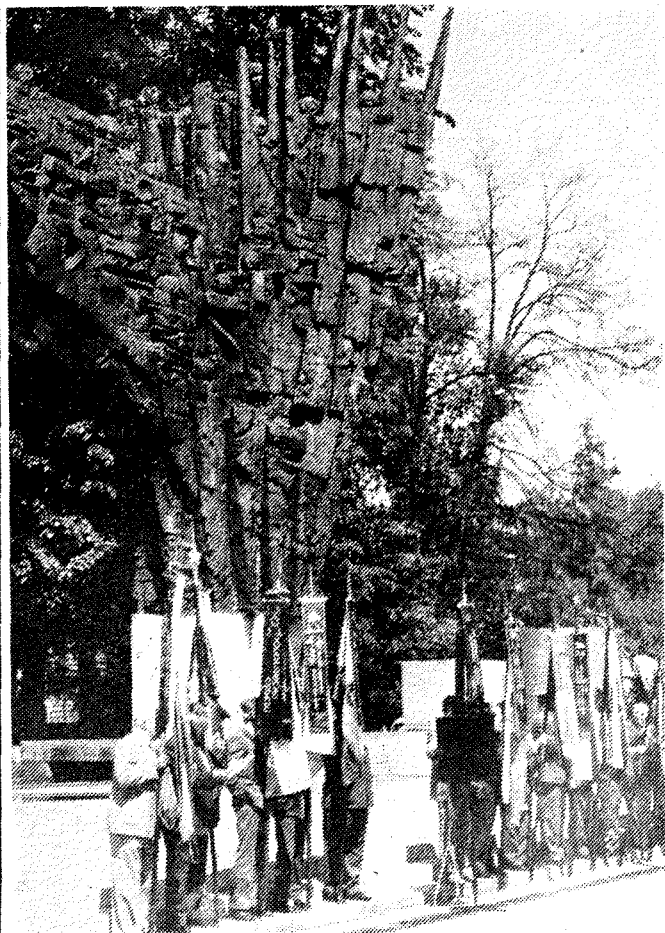
Veriga skozi prostor in čas

Nekaj posebnega je videti nepregledno kolono ljudi, od najmlajših do najstarejših, ki zanosno stopajo skozi prostor na območju partizanske Ljubljane in v mislih tudi skozi čas. Veriga 119.000 udeležencev pohoda, ki ji ne vidiš konca, je simbol enotne misli - vztrajnosti na Titovi poti, ki ji ne sme biti konca! Nekateri v uniformah, drugi v oguljenih kavbojkah; ni pomembno, pomembna je ideja, ki oboje združuje. Nihče noče biti omahljiv. Preprosti pomniki na mestih, kjer je nekoč bo-deča žica prežala na prebivalce Ljubljane, vzpodbujajo. Mladina in borci - kakor da med njimi ni generacijskih razlik; mogoče za spoznanje trši pogled slednjih, saj so ga skovale izkušnje boja in graditve.

Transparenti, valjujoče polje trobojnic in praporov. Po hitim za skupino, ki nosi na svojem transparentu podobo partizanske lutke. »Današnji dan bomo proslavili delovno,« pravijo mladi iz ljubljanskega lutkovnega gledališča, neposrednega dediča partizanskega lutkovnega gledališča. »Popoldne nas čaka lutkovna igrice Mali princ in predstava Partizanske lutke, za katero so nam lutke posodili iz Muzeja ljudske revolucije, kjer so našle svoj dom leta 1953. To so namreč še tiste lutke, ki so jih uporabljali za lutkovne predstave partizani,« mi pojasnjujejo. »Izdelal jih je Lojze Lavrič po osnutkih Nikolaja Pirnata. Od leta 1943 do 1944 so bile v tiskarni Triglav in prvi dan tega leta so z njimi igrali v Crmošnjicah prvo kabaretno predstavo pred glavnim štabom, CK, OF in SNOS. Lutke so si v svojo priljubljenostjo utrle pot po osvobojenem ozemlju, z nekaj novimi »tovarišicami« prišle v Belo krajino in vse do Delnic, ki jih je pred tem osvobodila 5. proletarska brigada. V Vinici so dočakali svobodo, na poti v Ljubljano so odigrali nekaj predstav v Novem mestu in sedem dni po osvoboditvi Ljubljane prestopili njen prag. Zato se nam zdi prav, da kot nadaljevalci tradicij partizanskega lutkovnega gledališča stopamo danes po poteh naših predhodnikov, ne samo na osem kilometrov dolgi progi, ki smo si jo izbrali za pohod, ampak tudi v ideji in vztrajnosti, če je nekaj treba izvršiti, kakor smo na primer že pokazali z izgradnjo dvorane za predstave, z lastnimi sredstvi.« Še fotografski posnetek in pustila sem jih dalje.

Spet opazujem. Premišlujem. Mimo mene je že odkorakala velika skupina delavcev iz Leka, izza ovinka se utrinjajo manjše gruče mladencev in mladenk, tu pa tam je tudi kak osamelec. Kdo ve, kaj razmišlja v tem trenutku? O sebi? O domovini? O vojni? O svobodi? Prepleta svoje misli. Zakaj se je odločil za pohod?

Množica; in vendar red in disciplina, ni tiste brezmejne igrive razuzdanosti mladine, ki predstavlja večino pohodnikov, tiste veselosti, ki ji nihče ne zameri, saj posebnost mladost. Kakor da globoko v srcu leži vsakemu izmed njih neizrečena misel na Tita, ki ga ni več med nami, globoko potisnjena in usidrana žalost, ki daje pre-

dnost ponosu, a vendar ostaja. Ni petja. Le od daleč prihaja zamolkel glas harmonike. Potem tudi ta utihne.

Enajst članov iz pohodne enote mladinske organizacije Borovnica je prehodilo 11 kilometrov dolgo pot iz Fužin čez Golovec. Ne tožijo nad žulji. Veseli so, da nihče ni odstopil vse do cilja in »Niti za meter nismo skrenili z začrtane trase,« pravijo. »Ukaze odgovornih je treba spoštovati. Kaj pa bi bilo sicer, če bi bila vojna in bi vsak ravnal po svoje? Zmeda.« Pohodna enota Jože Mazovec iz osnovne organizacije ZSMS Zgornji Kašelj. Vevče se je več tednov prej pripravljala na pohod z rednimi organizatorskimi sestanki. Poleg obujanja spominov na dni revolucije jim pohod pomeni tudi poglobljanje vezi med mladimi v njihovi krajevni skupnosti, ki sicer obiskujejo različne šole, in se zato njihove poti ne križajo tako pogosto.

Luka Vilfan in Stanko Skubic sta iz istega razreda osnovne šole Edvard Kardelj v Polju in oba igrata v pihalnem orkestru Vevče. Luka drži v rokah boben, Stanko pa klarinet. Danes ne igrata prvič na zaključni slovesnosti pohoda okrog Ljubljane. Ponosna sta, da na tako poseben način prispevata k veliki slavnosti mesta heroja. »Naš pohod,« pravi Luka, »vodi iz Most pa do prireditvenega prostora; in celo pot smo igrali.«

Pozornost mi pritegne skupina z nahrbtniki. Pristopim in izvem, da je to brigada Mladost Reka-Ljubljana, ki se je prvič letos sestala za 1. »marš osvoboditve«, in bo odslej stalna. Njenih 38 članov predstavljajo učenci, delavska mladina, kadeti, študentje, teritorialne enote in izvidniki. Sedem dni so hodili z Reke do Ljubljane, skozi dež, sneg, neurje in tudi sonce. »Živelimo pravo brigadirsko življenje,« pripo-

vedujejo. »Hodili smo po partizanskih poteh, polagali vence k spomenikom, se pogovarjali z borci, ob tem pa organizirali še idejnopolično izobraževanje, partijske sestanke itd. Med potjo smo izdali pet biltenov. Četrtega maja smo se ustavili sredi gozda. Počastili smo spomin na našega dragega predsednika ob obletnici njegove smrti... Uspeli smo in to nam je v vzpodbudo, da veliko zmoremo, da ne klonemo ob prvi oviri. Toda nič ni tako dobro, da ne bi bilo lahko še boljše,« razmišlja komandant pohodne enote.

Glas predsednika organizacijskega odbora pohoda, narodnega heroja Franca Štadlerja-Pepeta, ki je odprl zaključno slovesnost jubilejnega pohoda, prekine vse pogovore. Ljudje prisluhnejo besedam predsednika mestne konference ZKS Ljubljana Marjana Orožna, ki nosijo bistvo tisočev sorodnih misli navzočih: »Danes je Ljubljana ponovno pokazala, da ogenj, ki ga je prižgala iskra prvih partizanov, gori v naših srcih naprej, prešine nove rodove graditeljev družbe, zrastle na ruševinah protijudskih režimov v želji po novem, boljšem, bolj človeškem hotenju vseh tistih, ki so na lastni koži občutili izkoriščanje človeka po človeku in se z orožjem v rokah bojevali za svojo in našo svobodo. Naše veselje bi bilo še večje, če bi bili z nami vsi tisti, ki so v zaključnih bojih za osvoboditev Ljubljane pustili na njenih obronkih svoja življenja...« Če bi bil z nami tovariš Tito.

Pohodniki so se razšli. Na trgu je ostal samo mogočen spomenik revoluciji in zdi se, da se nad ognjem pred njim, ki gori v spomin padlim, dviga prisega Ljubljancev, Slovencev in vseh Jugoslovancev, da bodo vedno branili svobodo, za katero so štiri leta narodnoosvobodilnega boja zahtevala toliko žrtv.

Živa Drole

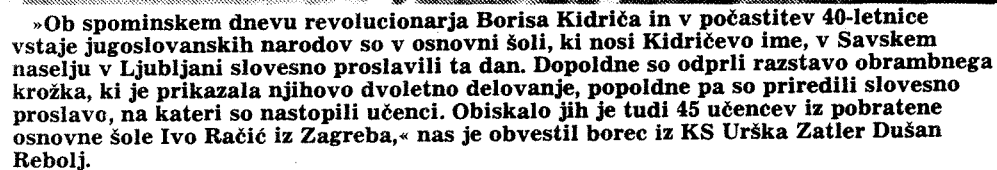
KRAMLIJANJE KRAMLIJAN

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAMLJANJE

Živa Drole

KRAMLJANJE KRAMLJAN

Živa Drole

Ž. D.

Na Solčavskem so gostili Korošce

Osem majhnih, črnih plošč

»Skozi zasnežene hoste mrzel veter pesmi poje...«

Vetrovna pa vendarle prijetna Solčava je nedolgo tega gostila koroške borce, jim pripravila kulturni program in naredila sploh vse, da bi se počutili kar najbolje, starim znancem, ki so v letih vojne po gamsje previdno in drzno koračili po solčavskih hribih tja čez do Roža, Podjune in Zilje. Prišli so, da se poklonijo spomenu na mrtve prijatelje, so-

Urban Plesnik

borce, da za trenutek pomolče in se zbrano zamislijo nad preteklostjo pred skromnimi ploščami, ki so jih v skale in zidove Solčavskega živim v opomin in mrtvim v spomin te dni vzdali tukajšnji borci.

Sprehodili smo se med njimi, tu in tam koga odtrgali od vznemirljivega veselja snidenja, vračanja nazaj v solčavske planine, med plazovje in sneg.

IVAN MARTINČIČ-VA-NJA:

»S skupino dvanajstih, Lenartom-Pasterkom

Branko Kurnik

Francem, Kostjo-Milovanom Ilichom, Josipom Jerasom, Antonom Seškom-Ludvikom, Brdavsom-Slavkom Grilom, Mančijem Gothejem, Jagrom-Jožetom Novakom in Tonetom, koroškim rojakom iz Ljubljane, ki je padel šestega aprila 1943. leta in tremi borci, ki se jih ne spominjam, smo se

po naročilu štaba cone odpravili 17. marca 1943 iz Moravskega bataljona na Koroško, da se povežemo z majhno partizansko skupino, za katero nismo vedeli, kje je. V Koprivni, pri Jurčku, smo se po naključju srečali in ugotovili, da je to skupina savinjskih partizanov, ki so bili zelo aktivni. Čez zimo so taborili v zemljanki nad Toplo, bilo jih je približno trideset. Čez kakšne tri dni je prišel za nami še Franc Rozman-Stane in takrat smo napadli Mežico. Pozneje sem odšel na Pohorje.

Odhoda dvanajstih se spominja tudi **JOŽE JERAS:**

»Tistikrat je bil na Raduhi precejšen sneg. Iz Moravč do Savinje sem vodil skupino jaz, ker sem poznal teren, saj sem pod Menino doma. Od Savinje naprej smo si pomagali z zemljevidom. Hodili smo približno en teden. Z Martinčičem sva

Vida Brest

odšla pozneje kot edina na Pohorje, ostali so ostali na Koroškem. Bil sem pri napadu na Mežico, kjer je bil hudo ranjen Franc Pasterk-Lenart, ki je kmalu izkrmavel. Jaz sem ostal na Pohorju do konca junija, in ko sem težje zbolel, sem se vrnil na Kranjsko in tam ostal kot terenec v kamniškem okrožju do konca vojne.

DAMJAN HAUDEJ, tajnik borčevske organizacije v Solčavi, je povedal, da imajo zelo dobre stike s koroškimi borci, partizani torej, ki so se bojevali na tem območju, zato so se čutili dolžne, da postavijo pomnike padlim, pa da s srečanjem počastijo jubileje.

»Z odkritjem osmih spominskih plošč smo v glavnem izpolnili naše načrte. Danes smo se odložili spomenu Janeza Vončina-Džona, doma iz Idrije, Janeza Podbregar-

ja, Lučana, Jožeta Gumenjaka-Boleta, doma nekje iz okolice Domžal, neznanega ruskega partizana, Cirila Podbrežnika, Solčavca, Alojza Vreska, Trboveljčana, Solčavca Cirila Klemenška in njegovega rojaka Plesnika.

V Solčavo je prišel tudi **BRANKO KURNIK,** predsednik sveta krajevne skupnosti Koroški partizani Ljubljana Beži-

Mirko Herman

grad.

»Ko se je preoblikovala stara krajevna skupnost Ljubljana Stadion in so iz nje nastale tri nove, med njimi tudi naša, smo sprejeli predlog področnega odbora koroških partizanov, da poimenujemo po njih našo krajevno skupnost. V tej majhni krajevni skupnosti živi precej koroških partizanov, v vsem Bežigradu pa še več. Takoj smo se povezali z osrednjim in področnim odborom koroških partizanov in delo je steklo. Spodbudili smo sodelovanje mladih v krož-

Damjan Haudej

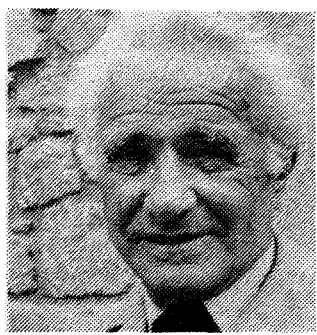
kih za bralno značko Karla Prušnika-Gašperja, premišljujemo o pobratenju z eno koroških krajevnih skupnosti, načrtov je še več. Danes bomo položili venec pred spomenik padlim v Solčavi.

Trboveljčan **RUDOLF HOHKRAUT** živi v Ljubljani, v prelomnih letih naše zgodovine pa je bil

eden prvih koroških partizanov. Sodeloval je pri demonstrativnem napadu na Solčavo, v zimi od dvainštiridesetega na triinštirideseto je politično deloval po solčavskih kmetijah, ko pa je prišel še Žaucer, se je aktivnost znatno povečala.

»Po napadu na Mežico smo prišli na Luže, kjer so nas napadli Nemci in me ranili. Ko nas je Stane reorganiziral, sem odšel na Pohorje, kjer smo oživili Pohorski bataljon. Po kapitulaciji Italije bi se morali prebiti na Dolenjsko, a ni šlo. Vrnili smo se na Koroško, bil v Štirinajsti diviziji... Sedaj sem predsednik področnega odbora koroških partizanov.

Smeh in bučanje sta se zgrinjala okrog žene vihravih kretanj, z drobno knjižico v rokah. Pesnica **VIDA BRESTOVA,** koroška partizanka, ki je z dvema pesmima vzburala dvorano in razvedri-

Rudolf Hohkraut

la z dolenjskim narečjem. Spregovorila je o pisanju, o svoji poeziji, o težavah s papirjem med vojno, o ozeblinah in sreči.

»Skozi zasnežene hoste mrzel veter pesmi poje...

Eh, kaj, niso me čisto zaresno jemali, moji soborci, deklinče sem bila, zatrapana in domotožje me je dajalo. Pa sem na teh bregovih napisala pesmi. Na silvestrsko noč in Sanje.

Veliko sem pisala o otrocih, iz vse Slovenije, zdaj bom to izdala skupaj. Majhen človek na veliki poti, takšen bo naslov knjižice.

Ko sem v Srbskih Moravicah, kjer sem bila v bolnišnici, slišala, da je Hitlerja dokončno vzel hudič, nisem več strpela tam. Kar peš sem jo mahnila na pot in natanko devetega maja, ob štirih jutraj, sem bila v Ljubljani.

RUDI DOBOVŠEK, Ljubljčan, je stanoval prav blizu Gramozne jame, marsikaj videl in slišal in naposled tudi sam odrinil k partizanom. Bil je kurir Draga Pohlevna v Koroškem odredu, Solčavskih bregov, pravi, ne bo nikoli pozabil, zlasti ne Vrbanovega kota in Solčave. Zgornje Savinjske doline nasploh. Ko je minilo, je mizaril, in ko

Rudi Dobovšek

sva stala ob spomeniku in je čvrsto oklepal drog za stave, mi je zaupal, da je pomagal mizariti prvi Titov vlak.

»Večkrat grem pripovedovat o tistih časih na šolo Danile Kumrove na Jezici in moram reči, da tako pozornih poslušalcev še nisem srečal. Otroci me že tako poznajo, tudi tisti, ki so že končali, da se pozdravljamo na cesti... To je prijeten občutek.

Tršati, belolasi Podolševec **URBAN PLESNIK,** človek z živim ognjem v očeh in šalo v ustih, ki ne

Ivan Martinčič

presahne, je kar v začetku pogovora z glasom, ki ni dopuščal nikakršnega dvoma, zagotovil, da ga ni na Solčavskem, ki bi toliko pomagal partizanom, kot on, kmet viharik, neuklonljivi borovec na plazju.

»Zapiši, kaj bi slepomišli, da sem bil nemški »blockführer«, in da sem

prav zaradi tega marsikaj izvedel in potem še toplo prenesel partizanom, potem pa smo jih veselo nasekali. Nemci so me hoteli poslati na fronto, pa sem partizane pripravil, da so me vzeli zraven. Dve leti, mladi mož, sem bil v hosti, v Koroškem odredu. Je kar v redu dandanes, le kakšen dinarček bi lahko kanil k moji pokojnini.

»Prav pravi Urban, je pritegnil **MIRKO HERMAN-CIRIL** iz Zagorja ob Savi. Ko sem bil v Prvi koroški četi, v glavnem sestavljeni iz ljudi iz zasavskih revirjev, smo prihajali k Urbanu. Plesniku ni bilo treba dvakrat reči, dal je kar sam, kar smo potrebovali. Zgodilo se je, da smo odpeljali kravo, pravzaprav jo je sam ponudil, in ko smo živinče privezali, se je izmuznilo in hajd nazaj k Urbanu.

Ne bi bilo prav, če bi omenil le Plesnika. Tisti-

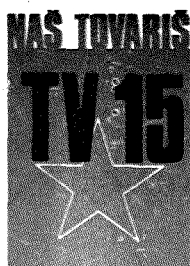

Jože Jeras

krat smo hodili še k kmetom Femutu, Končniku, Kordežu, Florincu pa Burjaku v Toplah in še h kom. »Takšnih ljudi zlepa ne najdeš.«

Iz polmračne dvorane zadružnega doma v Solčavi so se koroški borci odpravili za svojimi spomini. Odšli so v Logarsko, s pogledi tavalji po strminah, težko prehodnih gorskih prelazih, koder so pred skorajda štirimi desetletji, ne meneč se za nevarnost, ki jim jo je vsilila narava in se ji je pridružil še človek, potovali na drugo stran, h koroškim bratom. Ob cesti so se ustavljali pri majhnih, črnih ploščah, ki jih krasijo sveži venčki. Misel se je ustavila pri Vončini, neznanemu Rusu, Podbregarju, Gumenjaku, Podbrežniku, Vresku, Klemenšku in Plesniku.

Milenko Strašek

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: SINE KOVIČ ml.; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprava: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 320-486

Uprava in naročniški oddelk: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana

Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35